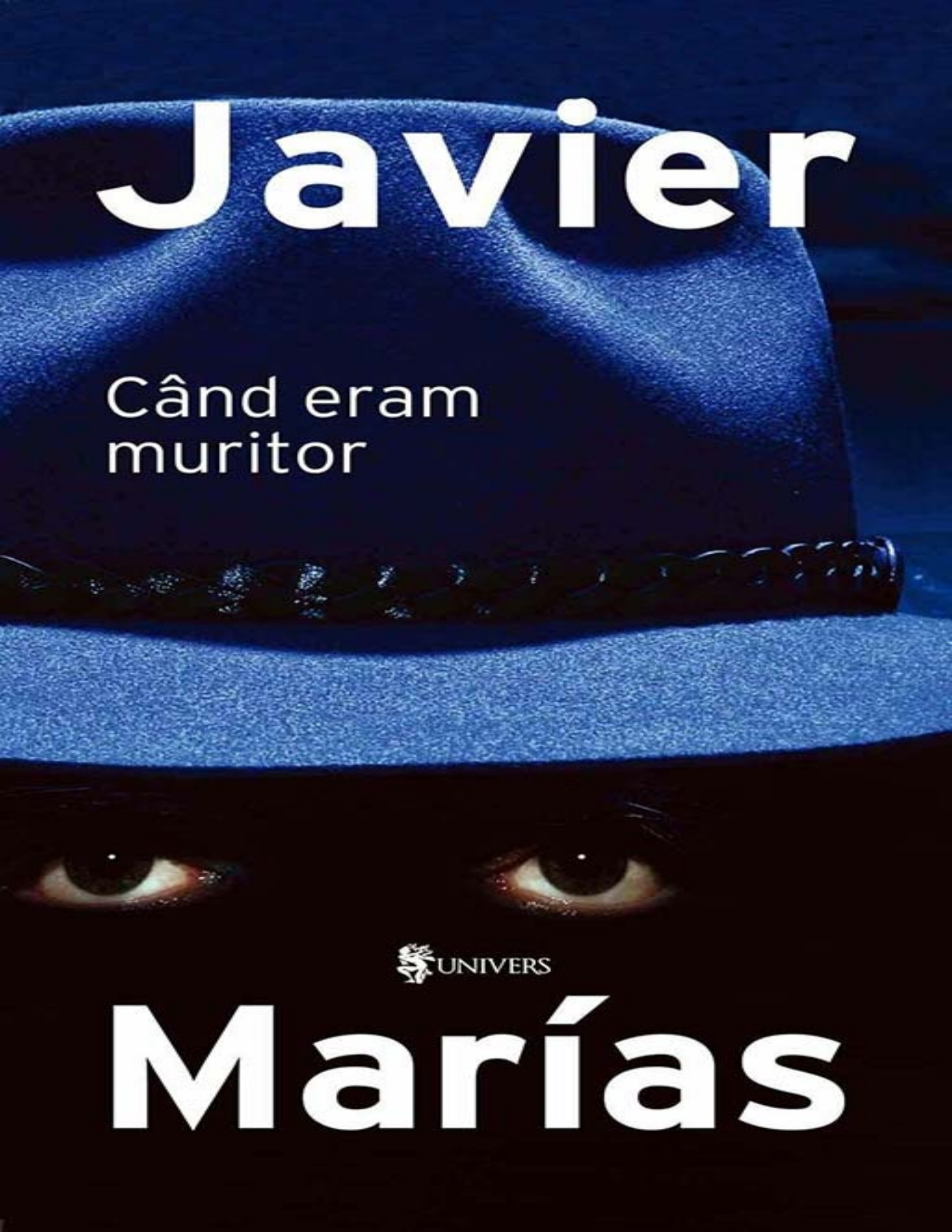

Javier

Când eram
muritor

 UNIVERS

Marías

Javier Marías

Când eram muritor

Traducere din limba spaniolă și note de
Lavinia Similariu

UNIVERS

2009

Publicarea acestei cărți a fost subvenționată de Direcția Generală a Cărții, a Arhivelor și a Bibliotecilor Ministerului Culturii din Spania.

JAVIER MARÍAS
QUANDO FUI MORTAL

© 1996 by Javier Marías
© Editura UNIVERS pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS
Str. Suvenir, nr. 4, ap. 3, et. 1
sector 2, cod 020741, București
tel/fax 021.31.53.308
comenzi: office@edituraunivers.ro
www.edituraunivers.ro

Redactor: Diana Crupenschi
Coperta: Faber Studio
Tehnoredactor: Constantin Niță

ISBN ePUB: 978-606-8543-60-4
ISBN Print: 978-1-60257-183-9

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Dintre cele douăsprezece nuvele care formează acest volum, unsprezece, cred, sunt lucrări de comandă. Prin aceasta vreau să spun că nu am avut libertate deplină în scrierea lor, mai ales în privința lungimii. Trei pagini aici, zece dincolo, patruzeci și ceva în altă parte, cererile erau foarte variate, și am încercat din răputeri să le satisfac. Știu că limitarea aceasta m-a deranjat foarte tare, așa că am completat două dintre ele în volumul de față, adăugându-le spațiul și ritmul care le lipseau. Cât despre celelalte, și mă refer la cele care corespund altor capricii ciudate, comanda primită nu m-a condiționat prea tare, cel puțin așa am impresia în momentul de față, după ce a trecut timpul și după ce m-am obișnuit cu ele așa cum sunt. Se poate scrie un articol sau o nuvelă la comandă (dar nu o carte întreagă, în cazul meu); uneori, ți se propune chiar și subiectul, și acest lucru nu mi se pare grav, cu condiția să-ți însușești acest subiect și să te amuzi scriindu-l. Mai mult, eu nu pot scrie despre ceva care nu mă amuză, și nu pot să mă amuz dacă nu mă interesează subiectul. Nu trebuie să adaug că unele dintre aceste povestiri nu ar fi fost scrise niciodată dacă nu m-ar fi interesat subiectul. Cât despre snobismul purist care cere să ai, înainte de a te așeza la mașina de scris, senzații grandioase ca „necesitatea” sau „impulsul” creator, întotdeauna „spontan” sau foarte intens, nu este inutil să reamintim că foarte multe dintre produsele artistice cele mai sublime ale secolelor – mai ales în pictură și muzică – sunt rezultatul comenzilor sau al unor stimulări mai prozaice și mai servile.

În împrejurările de față, totuși, ar fi bine să detaliez pe scurt modul și timpul la care au fost publicate pentru prima dată aceste nuvele și să comentez anumite reguli impuse pe care mi le-am asumat și care au sfârșit

prin a fi la fel de circumstanțiale ca oricare alt element ales de mine. Nuvelele sunt dispuse strict după ordinea cronologică a publicării lor, care nu a coincis întotdeauna cu data scrierii lor.

Medicul de noapte a apărut în revista *Ronda Iberia* (Madrid, iunie 1991).

Moștenirea italiană a fost publicată în suplimentul „Cărți” al ziarului *El Sol* (Madrid, 6 septembrie 1991).

În voiaj de nuntă a apărut în revista *Balcón* (numărul special *Frankfurt*, Madrid, din octombrie 1991). Intriga principală și mai multe paragrafe din această povestire coincid cu câteva pagini din romanul meu *Inimă atât de albă*¹ (Editura Anagrama, Barcelona, 1992.)

Intriga respectivă este continuată în roman, dar în nuvelă se întrerupe, evoluând spre o rezolvare diferită, ceea ce transformă textul în ceea ce este, adică într-o povestire. Este o dovadă că aceleași pagini pot să nu fie identice, cum a arătat Borges, mai bine decât oricine altcineva, în povestirea sa *Pierre Ménard, autorul lui Quichotte*.

Binoclul spart a fost publicată în revista efemeră *La Capital* (Madrid, iulie 1992), cu cea mai mare erată din viața mea: prima pagină din manuscris nu a fost tipărită, așa că povestirea era incompletă și începea brutal *in medias res*. Se pare că a suportat până la urmă această mutilare. Mi se ceruse să scriu o povestire „madrilenă”. Adevărul e că nu prea știu ce înseamnă asta.

Siluate neterminate a văzut lumina zilei în *El País Semanal* (Madrid și Barcelona, 9 august 1992). În cazul acesta, comanda a fost sadică: într-un spațiu atât de restrâns trebuiau să apară cinci elemente, care, dacă îmi amintesc bine, erau următoarele: marea, o furtună, un animal... Le-am uitat pe celelalte două, dovadă că mi le-am asumat fără să crâcnesc.

Duminică de trupuri a apărut în *El Correo Español-El Pueblo Vasco* și în *Diario Vasco* (Bilbao și San Sebastian, 30 august 1992). Pentru această povestire foarte scurtă mi se cerea o singură condiție: cred că trebuia să fie estivală.

Când eram muritor a fost publicată în *El País Semanal* (Madrid și Barcelona, 8 august 1993).

Orice rău se întoarce a făcut parte din cartea *Cuentos europeos* (Editura Anagrama, Barcelona, 1994). Cred că este textul cel mai autobiografic pe care l-am scris în viața mea, cum poate verifica oricine citește articolul meu *Moartea lui Aliocha Coll*, inclus în *Pasiones pasadas* (Editura Anagrama, Barcelona, 1991).

Mai puține scrupule a apărut în cartea *Condiția umană* (FNAC, Madrid, 1994, ediție epuizată). Este vorba de una dintre cele două povestiri dezvoltate în ediția de față, într-o proporție de aproximativ cincisprezece la sută.

Sânge de lance a fost publicată ca foileton în ziarul *El País* (27, 28, 29, 30 și 31 august și 1 septembrie 1995). Această nuvelă trebuia să aparțină mai mult sau mai puțin genului polițist, ca text sau intrigă. Este al doilea text dezvoltat, într-o proporție de aproximativ zece la sută.

În timp nesigur a făcut parte din cartea *Cuentos del fútbol* (alegerea textelor și prologul de Jorge Valdano), (Alfaguara, Madrid, 1995). Aici, în mod evident, trebuia neapărat ca în povestire să fie vorba despre fotbal.

Sfârșite sunt iubirile, în cele din urmă, a fost publicată pentru prima dată în volumul de față, deși povestirea fusese deja inclusă – o variantă comprimată – în articolul meu *Fantasmas leídos* din antologia *Literatura y fantasma* (Editura Siruela, Madrid, 1993). Această povestire i-a fost atribuită unui inexistent „Lord Rymer” (de fapt, numele unui personaj secundar din cartea mea *Romanul Oxfordului* [*Todas las almas*, Editura Anagrama, Barcelona, 1989], un *warden* sau director de *college* oxfordian, alcoolic în ultimul hal), așa-zis expert și căutător de fantome reale, dacă nu cumva aceste două cuvinte nu se exclud reciproc. Ideea ca această povestire scurtă să rămână îngropată de una singură în mijlocul unui articol, în formă aproape embrionară, nu mi-a plăcut deloc, așa că am dezvoltat-o pe larg în volumul de față. Ea prezintă ecouri conștiente, deliberate și recunoscute dintr-un film și dintr-o altă povestire: *The Ghost and Mrs Muir*, de Joseph L. Mankiewicz, despre care am scris un articol inclus în cartea mea *Vida del*

fantasma (El País-Aguilar, Madrid, 1995), și *Polly Morgan*, de Alfred Edgar Coppard, care se află în culegerea mea *Cuentos únicos* (Editura Siruela, 1989). Între noi fie spus, fiindcă nu vreau să induc în eroare pe nimeni, doar din cauza aceasta personajul principal din *Sfârșite sunt iubirile* se numește Molly Morgan Muir.

Aceste douăsprezece povestiri sunt scrise după cele din celălalt volum al meu, aparținând aceluiași gen, *Ce spune majordomul* (*Mientras ellas duermen*, Editura Anagrama, Barcelona, 1990). Mai am câteva, care nu au fost incluse în nici un volum, scrise liber și în afara oricărei comenzi: mi se pare preferabil, totuși, să rămână pentru moment în obscuritate și împrăștiate.

Noiembrie, 1995.

JAVIER MARÍAS

¹ Traducere în limba română de Tudora Șandru Mehedinți, Editura RAO (n.red.)

MEDICUL DE NOAPTE

*Pentru Lidia Breda, în prezent,
și Domitilla Cavalletti, în trecut*

Acum, când știu că prietena mea Claudia este văduvă, în urma morții naturale a soțului ei, nu pot să nu mă gândesc din nou la o seară de acum șase luni, în Paris: ieșisem, după o cină de șapte persoane, să o conduc acasă pe una dintre invitate, care nu avea mașină, dar locuia foarte aproape, la doar cincisprezece minute de casa gazdei. Îmi lăsase impresia că era o tânără puțin cam aiurită și destul de simpatică, o italiancă prietenă cu Claudia, gazda mea, italiancă și ea, la care mă oprisem câteva zile, ca și în alte ocazii. Era ultima seară a sejurului meu. Tânăra femeie, al cărei nume l-am și uitat, fusese invitată ca să-mi facă mie plăcere și aducă puțină diversitate la acea masă, sau, mai degrabă, ca să fie mai bine distribuite cele două limbi vorbite.

În timpul plimbării, a trebuit să continui să stâlesc italiana, cum făcusem și în jumătate din timpul mesei. În cealaltă jumătate, stâlcisem și mai rău franceza, și adevărul era că obosisem, fiindcă nu puteam să vorbesc corect cu nimeni. Aș fi vrut să recuperez timpul pierdut, dar în seara aceea era imposibil, mă gândeam eu, fiindcă la întoarcerea mea acasă prietena mea Claudia, care vorbea o spaniolă convingătoare, avea să fie deja culcată lângă soțul ei uriaș și bătrân, și până a doua zi dimineața nu aveam să pot schimba câteva cuvinte coerente și bine pronunțate. Simțeam elanuri verbale, dar trebuia să le reprim. În timpul plimbării, mă deconectasem: o

lăsasem pe prietena italiancă a prietenei mele italiene să vorbească pe limba ei, iar eu, în ciuda voinței și a dorinței mele, mă limitasem să încuviințez și să spun din când în când *certo, certo*, fără să-i dau atenție, obosit cum eram de vin și sătul de eforturile mele lingvistice. În timp ce mergeam pălăvrăgind, înțelegeam doar că spunea lucruri despre prietena noastră comună, ceea ce era și normal, de altfel, fiindcă în afara petrecerii de la care ne întorceam, nu aveam nimic să ne spunem. Cel puțin așa credeam eu. *Ma certo*, continuam să spun eu fără nici un înțeles, în timp ce tânăra femeie, care își dăduse probabil seama de absența mea, continua să vorbească oarecum pentru ea însăși, sau poate din curtoazie. Până într-un moment în care, dintr-o dată, vorbind tot despre Claudia, spuse o frază pe care am înțeles-o perfect ca frază, dar deloc ca semnificație, fiindcă o înțelesesem fără să vreau, izolată de tot contextul. *Claudia sarà ancora con il dottore*, iată ce îmi comunicase prietena ei. Eu nu-i dădusem nici o atenție, fiindcă ajungeam la ea acasă, și eram grăbit să vorbesc în limba mea, sau măcar să rămân singur ca să pot gândi în ea.

În timpul acesta, văzând o siluetă care o aștepta, tânăra femeie adăugă: *Ah, no, ecco il dottore*, sau ceva de genul acesta. Am înțeles că doctorul respectiv venise să-l consulte pe soțul ei care, fiind bolnav, nu o însoțise la cină. Doctorul era un bărbat de vârsta mea sau aproape la fel de tânăr, și din întâmplare spaniol. Poate din motivul acesta am fost prezentați, deși foarte pe scurt (vorbeau franceză între ei, iar compatriotul meu avea un accent imposibil de confundat), și chiar dacă aș fi vorbit cu plăcere câteva clipe cu el, ca să-mi satisfac dorința de a vorbi corect, prietena prietenei mele nu m-a invitat să urc, ci s-a despărțit în grabă de mine, făcându-mă să înțeleg că doctorul Noguera o aștepta de mult timp. Acest medic compatriot avea o geantă neagră de piele, cum aveau doctorii pe vremuri, și o figură demodată, ca și cum ar fi apărut direct din anii treizeci: un bărbat cu o înfățișare plăcută, dar osos și palid, cu părul blond tuns ca al unui pilot de vânătoare pieptănat peste cap. Erau mulți ca el la Paris după război, medici republicani exilați.

Ajungând la prietena mea, am fost uimit să văd că mai era încă lumină în biroul pe lângă care trebuia să trec ca să ajung în camera de oaspeți. Am aruncat o privire, crezând că uitaseră lumina aprinsă și voind să o sting eu, și am văzut că prietena mea nu se culcase încă și că era ghemuită într-un fotoliu, în cămașă de noapte și capot. Nu o văzusem niciodată în cămașă de noapte și capot, deși de ani întregi mă găzduia în diferite apartamente de fiecare dată când treceam prin Paris: hainele acestea de casă erau de culoarea somonului și erau cu adevărat luxoase. Deși soțul uriaș pe care îl avea de șase ani era foarte bogat, era și foarte avar, din cauza caracterului său, a naționalității sau a diferenței de vârstă dintre el și Claudia, și prietena mea mi se plânsese de mai multe ori că nu-și poate cumpăra nimic în afară de lucrurile pentru casă, care era mare și comodă și, după părerea ei, singura manifestare vizibilă a bogăției lor. În rest, trăiau mai modest decât și-ar fi putut permite, adică sub nivelul mijloacelor lor.

Nu aveam, practic, nici o relație cu el, în afară de câte o cină ca aceea din seara despre care vă vorbesc, ocazii perfecte pentru a evita relațiile și cunoașterea unei persoane pe care nu o cunoști încă. Soțul acesta, care răspundea la prenumele extravagant și ambiguu de Héliel (un nume cam feminin, după părerea mea), mi se părea un apendice, tipul acela de apendice tolerabil pe care numeroase femei seducătoare încă, celibatate sau divorțate, sunt înclinate să și-l grefeze când se apropie de patruzeci, sau poate patruzeci și cinci de ani: un bărbat responsabil și relativ mai în vârstă, cu interese care pe ele nu le preocupă deloc un bărbat cu care nu râd niciodată, dar care le ajută să ocupe un loc în viața socială și să organizeze cine de șapte persoane, ca aceea din seara aceasta. Héliel atrăgea atenția prin înălțimea lui: avea aproape doi metri și era gras, mai ales de la mijloc în sus, ca un fel de sfârlează terminată cu două picioare atât de subțiri, încât ți se părea că are doar unul; când mă întâlneam cu el pe hol, se clătina mereu și avea mâinile foarte întinse spre pereți, ca să aibă un punct de sprijin dacă se împiedica; în timpul cinelor, trebuia să ocupe unul dintre locurile de la capătul mesei, fiindcă altfel partea pe care era instalat ar fi fost ocupată în întregime de persoana sa lipsită de măsură și de echilibru, și s-ar fi trezit

singur în fața a patru comeseni foarte înghesuiți. Nu vorbea decât franceză și, după părerea Claudiei, era o autoritate în domeniul lui, adică avocatura. De șase ani, de când era măritată, prietena mea nu părea dezamăgită, fiindcă nu dovedise niciodată prea mult entuziasm, dar era incapabilă să-și ascundă, chiar și în fața străinilor, iritarea pe care ne-o provoacă totdeauna prezența celor pe care îi socotim în plus.

— Ce se întâmplă? Nu te-ai culcat încă? am întrebat eu, ușurat să mă pot exprima în cele din urmă în limba mea.

— Nu. Nu mă simt prea bine. O să vină un medic să mă vadă.

— La ora asta?

— Un medic de noapte, de gardă. Trebuie să îl chem adesea, noaptea.

— Dar ce ai? Nu mi-ai spus nimic.

Claudia micșoră lumina veiozei de lângă fotoliu ca și cum, înainte de a-mi răspunde, ar fi vrut să se cufunde în penumbră, ca să nu-i mai văd expresiile involuntare; când vorbim, fețele noastre au întotdeauna expresii involuntare.

— Nimic, probleme femeiești. Dar mi-e foarte rău când îmi vine ciclul. Medicul îmi face o injecție care calmează durerea.

— Înțeleg. Și Hélié n-ar putea învăța să ți-o facă el?

Claudia mă privi cu o rezervă exagerată, și coborî de data aceasta vocea, înainte de a-mi răspunde; până acum nu coborâse vocea.

— Nu, nu poate. Îi tremură prea tare mâna, nu am încredere. Dacă mi-ar face-o el, n-ar avea nici un efect, sunt sigură, sau s-ar putea întâmpla să se înșele și să-mi injecteze altceva, o otravă oarecare. Medicul pe care mi-l trimit de obicei este foarte amabil, și de altfel de asta există medicii de gardă, ca să vină la tine noaptea târziu. De fapt, e spaniol. O să ajungă aici dintr-un moment în altul.

— Un medic spaniol?

— Da, din Barcelona, cred. Bine, nu știu dacă are cetățenie franceză, dar cred că o are pentru a practica medicina. E aici de mult timp.

Claudia își schimbase coafura după ce ieșisem s-o însoțesc pe prietena ei. Poate că își desfăcuse cocul ca să se culce, dar mi se părea mai degrabă

coafată decât pieptănată pentru noapte.

— Vrei să-ți țin tovărășie cât timp îl aștepți, sau preferi să stai singură, dacă ți-e rău? o întrebai eu retoric, fiindcă nu aveam chef să mă duc să mă culc, dacă tot era trează și aveam cu cine să-mi satisfac dorința de a schimba câteva cuvinte și de a mă odihni după conversația stâlcită și vinul de la cină. Înainte de a-mi răspunde, m-am grăbit să adaug, ca să nu poată spune altceva:

— Foarte drăguță e prietena ta. Mi-a spus că soțul ei e bolnav; iată o noapte foarte ocupată pentru medicii de cartier.

Claudia ezită câteva secunde, și mi se păru că mă privea din nou cu reținere în timpul acesta. Apoi, fără să mă privească, spuse:

— Da, are un soț mai insuportabil decât al meu. Al ei e tânăr, puțin mai în vârstă decât ea, dar îl are de zece ani și e la fel de zgârcit. Munca lui nu produce destul, ca în cazul meu, și se zgârcește până și la apa caldă. O dată, s-a servit de apa din cadă ca să ude florile, și s-au uscat toate după puțin timp. Când ies împreună, nu-i oferă nici măcar o cafea, fiecare trebuie să-și plătească consumația, și se întâmplă să nu mănânce nimic înainte, dacă este invitat undeva. Ea câștigă puțin, și el face parte dintre bărbații care cred că într-un cuplu cel care câștigă mai puțin profită de celălalt. E obsesia lui. Îi urmărește convorbirile telefonice, a instalat un sistem care interzice apelurile în afara Parisului, și când vrea să vorbească cu familia ei din Italia trebuie să meargă într-o cabină cu fise sau cartelă.

— De ce nu-l părăsește?

Claudia întârzie să-mi răspundă:

— Nu știu, din același motiv pentru care nu-mi părăsesc nici eu soțul, deși situația mea nu e atât de gravă. Presupun că e adevărat că ea câștigă mai puțin decât el, presupun că este adevărat că ea profită de el; presupun că bărbații care sunt obsedați de banii pe care îi cheltuiesc sau îi economisesc cu soțiile care câștigă mai puțin decât ei au dreptate; dar la asta slujește căsătoria, totul se compensează și totul se plătește. (Claudia micșoră mai tare lumina veiozei, și aproape că ne-am cufundat în întuneric. Cămașa ei de noapte și capotul păreau roșii acum, sub efectul obscurității.

Coborî puțin și vocea, până ajunse un murmur furios.) De ce crezi că am durerile acestea, așa încât trebuie să apelez la un medic ca să-mi injecteze un sedativ? E bine măcar că nu se întâmplă decât în serile în care dau o cină sau o petrecere, când mănâncă și bea, și se însuflețește. Când vede că și alții mă văd. Se gândește la ceilalți și la ochii lor, la ceea ce alții nu știu, dar își imaginează, sau bănuiesc, și atunci vrea să fie adevărat, nu imaginat, nici bănuit, nici neștiut. Nu închipuit. Nu-i ajunge să-și închipuie.

Tăcu un moment, apoi adăugă:

— Mastodontul acesta este un supliciu.

Deși prietenia noastră era foarte veche, nu ajunsesem niciodată la confidențe de genul acesta. Nu mă deranja, dimpotrivă, nimic nu îmi place mai mult decât să ajung la genul acesta de revelații. Dar nu eram obișnuit cu ea, și se poate să fi roșit puțin (dar ea nu cred că m-a văzut), și am răspuns cu neîndemânare, descurajând-o poate să continue, deși eu voiam contrariul:

— Înțeleg.

Soneria țârâi încet, doar cât trebuia, așa cum se sună la ușa unei case ai cărei locatari stau la pândă sau îl așteaptă pe cel care sună.

— E medicul de noapte, spuse Claudia.

— Te las. Noapte bună. Sper că o să te simți mai bine.

Am ieșit împreună din birou, ea s-a îndreptat spre intrare și eu am luat-o în direcția opusă, spre bucătărie, unde mă gândeam să citesc un ziar înainte de culcare, fiindcă era încăperea cea mai călduroasă din toată casa. Dar înainte de a trece în holul care mă conducea acolo, m-am oprit un moment, m-am întors și am privit ușa de la intrare, pe care Claudia o deschidea chiar atunci, ascunzând în spatele capotului ei de culoarea somonului silueta doctorului care intra. Am auzit-o spunându-i în spaniolă *Buenas noches*, și am văzut în mâna stângă a doctorului, care depășea trupul prietenei mele italiene, o geantă de piele identică cu geanta celui alt doctor, cel care îmi fusese prezentat la ușa prietenei ei, cealaltă italiancă căreia îi uitasem numele. Cred că a venit cu mașina, m-am gândit eu în privința medicului.

Au închis ușa și au înaintat pe hol, fără să mă vadă, Claudia mergând înainte, așa că m-am îndreptat spre bucătărie. M-am așezat și mi-am turnat un pahar de gin (un amestec absurd), am desfăcut ziarul spaniol pe care îl cumpărasem după-amiază. Era vechi de o zi, dar pentru mine știrile erau proaspete.

I-am auzit pe prietena mea și pe doctor intrând în camera copiilor, care își petreceau weekendul la alți copii. Această cameră se afla chiar în fața bucătăriei, de care era despărțită printr-o porțiune lungă de hol, și deci, după câteva minute, mi-am mutat scaunul în așa fel încât să văd cu coada ochiului cadrul ușii. Ușa rămăsese întredeschisă, iar ei aprinseseră o lumină foarte slabă, la fel de slabă ca aceea din timpul discuției din birou, îmi spusei eu. Nu îi vedeam și nu auzeam nimic. Am revenit la ziarul meu, încercând să citesc, dar după un moment mi-am întors din nou privirea, fiindcă simțisem o prezență în cadrul ușii întredeschise. Atunci l-am văzut pe doctor din profil, ținând o seringă în mâna stângă, ridicată. Nu i-am văzut silueta decât o clipă, fiindcă era cu spatele la lumină, și nu i-am putut vedea fața. Am văzut că era stângaci: era momentul în care medicii și infirmierele ridică seringă în aer împingând ușor pistonul, ca să verifice dacă nu iese lichid și nu există pericolul unei obturări sau, mai grav, a unei bule de aer. Așa făcea Cayetano, infirmierul care venea la noi când eram copil. După gestul acesta, a făcut un pas în față și a dispărut din nou din câmpul meu vizual. Claudia se culcase probabil pe unul dintre paturile copiilor, de unde venea lumina aceasta, atât de slabă pentru mine, dar suficientă pentru doctor. Am presupus că îi făcea injecția în fesă.

M-am întors la ziarul meu și a trecut mult timp fără ca ea sau doctorul republican să apară în pragul ușii: nici urmă de ei. Am simțit atunci vag că mă amestecam în treburile care nu mă priveau, m-am gândit că așteptau poate să plec în camera mea ca să iasă și ei și să se despartă. Mi-am spus, de asemenea, că poate ieșiseră fără să-mi dau seama, în timp ce eram cufundat în lectura unei noi polemici sportive. Încercând să nu fac zgomot, ca să nu-l trezesc pe bătrânul Hélie care dormea de mult timp, m-am pregătit să mă retrag. Înainte de a ieși din bucătărie cu ziarul sub braț, am stins lumina, și

stingerea luminii, împreună cu secunda în care nu m-am mișcat deloc (secunda care a trecut înainte de a face primul pas pe hol), a coincis cu reapariția celor două siluete în prag, cea a prietenei mele Claudia și cea a medicului de noapte. S-au oprit în cadrul ușii, și din întunericul în care mă aflam i-am văzut privind cu atenție în direcția mea, sau cel puțin așa mi s-a părut. În momentul acela, văzând că lumina din bucătărie era stinsă, iar eu nu făcusem nici cea mai mică mișcare, au crezut probabil că mă retrăsesem în camera mea, fără ca ei să-și dea seama. I-am lăsat să creadă asta, și am rămas nemișcat și după ce i-am văzut, din cauză că am văzut că medicul, cu fața tot în umbră, ridica din nou seringă cu mâna stângă, iar Claudia, în cămașă de noapte și capot, era agățată de brațul lui ca și cum i-ar fi comunicat o undă de curaj prin atingere sau îndrăzneală prin respirația ei. Suspendați astfel de iminența a ceea ce voiau să facă, au făcut câțiva pași afară din camera copiilor și nu i-am mai văzut, dar am auzit ușa camerei conjugale, unde Hélie dormea, probabil, deschizându-se și închizându-se. Mi-am spus că aveam să aud poate pașii medicului care își continua drumul după ce o lăsa pe Claudia în camera ei, înainte de a părăsi casa, după ce își terminase misiunea sanitară. Dar nu a fost așa, penultimul lucru pe care l-am auzit în noaptea aceea a fost ușa camerei matrimoniale care se închidea, cameră în care a intrat și medicul de noapte, cu pas liniștit și cu seringă în mâna stângă.

Cu multe precauții (m-am descălțat), am traversat tot holul până în camera mea. M-am dezbrăcat, m-am culcat și am terminat lectura ziarului. Înainte de a stinge lumina, am așteptat câteva secunde, și în aceste secunde de așteptare am auzit în sfârșit deschizându-se ușa de la intrare și vocea Claudiei, care îi spunea la revedere medicului cu aceste cuvinte în spaniolă: „Peste cincisprezece zile, atunci. Noapte bună, mulțumesc”. Adevărul e că a trebuit să rămân cu dorința de a vorbi puțin mai mult în limba mea, în noaptea aceea în care pierdusem de două ori ocazia de a o face cu un medic compatriot.

A doua zi dimineată m-am întors la Madrid. Înainte de a pleca, am întrebat-o pe Claudia cum se simțea și mi-a răspuns că era „bine” și că îi

trecuseră durerile. În schimb, Hélie nu se sim  tea prea bine, din cauza multiplelor excese din seara precedentă,   i se scuza că nu îmi putea spune la revedere.

L-am mai auzit la telefon pe urmă (s-a întâmplat să-mi răspundă când am sunat-o pe Claudia de la Madrid, în lunile următoare), dar l-am văzut pentru ultima dată atunci c  nd am plecat de la ei, în seara faimoasei cine de   apte persoane, ca s-o   nso  esc pe prietena italiancă, cea căreia i-am uitat numele. Tocmai din cauză că l-am uitat nu știu dacă voi îndrăzni să-i cer Claudiei ve  ti despre ea, în următoarea mea vizită la Paris, fiindcă acum, când Hélie a murit, nu vreau să risc să aflu că de la plecarea mea a rămas   i ea văduvă.

MOȘTENIREA ITALIANĂ

Lo stesso

Am două prietene italiene care trăiesc la Paris. Acum doi ani, nu se cunoșteau, nu se văzuseră niciodată, eu le-am prezentat una alteia, eu am servit drept legătură între ele, și mă tem că așa se întâmplă și acum, și că nu s-au mai văzut niciodată. De când au făcut cunoștință, sau mai degrabă de când s-au văzut și de când au aflat că le cunosc pe amândouă, viețile lor s-au schimbat prea repede, și nu atât paralel, cât consecutiv. Nu știu dacă trebuie să o rup cu una ca s-o eliberez pe cealaltă, sau să-mi schimb stilul relației cu una dintre ele pentru ca prima să dispară din viața celei de-a doua. Nu știu ce să fac, nu-mi vine să vorbesc.

În principiu, ele nu au nici o legătură una cu alta, în afară de un interes comun și considerabil pentru cărți și, în consecință, pentru bibliotecile lor, constituite cu devoțiune și grijă. Prietena mea cea mai veche, Giulia, era totuși o amatoare: fiică a unui bătrân ambasador *misino* (adică neofascist), era căsătorită și mamă a doi copii, trăia din închirierea câtorva apartamente pe care le avea la Roma, nu muncea, dispunând de aproape tot timpul pentru pasiunea ei, lectura, și, fiind de o sociabilitate extremă, primea scriitorii pe o palidă imitație a franțuzoaicelor *salonnières* din secolul al XVIII-lea, ca Madame Duffand (vremurile nu permiteau ceva mai bun). Prietena mea mai recentă, Silvia, era în schimb o profesionistă: conducea o galerie, era puțin mai tânără, celibatară, fără avere, și trăia destul de greu luând interviuri și scriind articole livrești pentru presa din țara ei; nu primea

pe nimeni, ci se întâlnea cu scriitorii în cafenele, în săli de cinema și uneori la o cină. Chiar și eu, deși eram străin pentru ea și străin și în oraș, mă întâlneam cu Silvia în oraș, iar Giulia mă primea la ea acasă. Când mergeam la Giulia, soțul ei avea obiceiul să plece în oraș, fiindcă detesta tot ce era spaniol. Era un bărbat destul de vârstnic, cu douăzeci de ani mai mare decât soția lui, scriitor și el (dar scria tratate care îi interesau pe ingineri), avea o avere nesigură, din care Giulia se servea cu moderație. A venit o vară în care soțul ei a lipsit de acasă mai mult decât de obicei, din motive profesionale. Prin fereastra bucătăriei, Giulia începuse să se uite la un tânăr care locuia cu un etaj mai jos. Îl vedea întotdeauna așezat, cu ochelari și fără cămașă, și părând să învețe. Mai târziu, s-a întâlnit cu el pe scară și, înainte ca soțul ei să se întoarcă, deveniseră amanți și își scriau scrisori pe care le strecurau direct în cutiile poștale, fără numele expeditorului. După doar o lună, soțul ei a cerut divorțul și a părăsit casa. Vecinul urca și cobora.

Atunci cealaltă prietenă a mea, Silvia, m-a anunțat că se va căsători. Unul dintre scriitorii în vârstă cu care ieșea la cafea sau la cinema îi devenise prea apropiat ca să se mai poată lipsi de el. Era un bărbat mai în vârstă cu douăzeci de ani decât ea, foarte inteligent (după părerea ei), care scria tratate despre Islam, bucurându-se de un oarecare renume și de o moștenire personală lăsată de prima lui soție, care murise cu zece ani înainte. Singurul lucru care m-a alertat atunci a fost că, după cum mi-a povestit Silvia râzând, ura spaniolii, așa că trebuia să se vadă în continuare cu mine la o cafea sau la cinema când aveam să mai vin la Paris. M-am gândit că ura aceasta putea fi una de sorginte musulmană.

Între timp, Giulia, prima mea prietenă, începuse să ducă împreună cu falsul student (ochelarii îi dădeau un aer tineresc, de fapt avea treizeci și ceva de ani, aceeași vârstă ca și ea, și avea și un serviciu bun, fiind psiholog într-o companie multinațională) genul de viață pe care nu putuse sau nu voise s-o ducă cu primul ei soț, din cauza vârstei și a temperamentului său: făceau călătorii complicate în locuri îndepărtate nu numai vara, cum face o bună parte din populația mondială, ci și în afara perioadelor de vacanță: în

timp de nouă luni, vizitaseră Bali, Malaiezia și în cele din urmă Thailanda. În Thailanda s-a îmbolnăvit psihologul sau falsul student, dintr-o cauză necunoscută, și cazul său a stârnit atâta interes printre doctorii spitalului, încât însuși medicul reginei s-a deplasat ca să-l vadă. Nimeni nu a știut din ce i s-a tras, dar după cincisprezece zile de neliniște, s-a vindecat și s-au putut întoarce la Paris.

Cam în același timp, într-un mod neașteptat (căsătoria avea doar câteva luni, nu câțiva ani), într-o perioadă în care soțul ei islamic fusese imobilizat la pat din cauza unei căderi pe scara noii case conjugale (atâtea case din Paris nu au lift), Silvia a cunoscut într-un cinematograf un tânăr de vârsta ei, față de care, după câteva săptămâni de filme la cinematograf și cafenele și de imobilizare la pat a soțului ei, a început să nutrească o pasiune atât de puternică, încât nu a putut face altceva decât să ceară divorțul și să-și recunoască greșeala (sau nerăbdarea, sau slăbiciunea, sau supunerea față de obiceiuri, sau resemnarea). Acest tânăr era relativ mai bogat decât bătrânul scriitor: era director adjunct la o fabrică de conserve din scoici și ton, și trebuia să călătorească mereu în țări îndepărtate ca să cumpere produse sau să ducă la bun sfârșit tranzacții obscure. Silvia a mers cu el în China, apoi în Coreea, și mai târziu în Vietnam. În această ultimă țară, directorul adjunct al fabricii de conserve s-a îmbolnăvit grav, dintr-o cauză necunoscută, și a trebuit să-și amâne multiplele operații comerciale cu două săptămâni, timpul neprevăzut al întârzierii lui.

Niciodată nu am vorbit despre Silvia cu Giulia, nici despre Giulia cu Silvia, fiindcă nici una nu se interesa de cealaltă, și nu mi se pare frumos să povestesc altor urechi ceea ce, în principiu, mi-a fost spus numai mie. Acum, totuși, am îndoielile mele, fiindcă vara aceasta am fost s-o văd pe Giulia la Paris, și situația ei este destul de gravă: de când au hotărât să locuiască într-un singur apartament, adică de trei luni, falsul student sau psiholog s-a dovedit a fi un tip cu un caracter foarte nesuferit: detestă acum cărțile și a obligat-o pe Giulia să se despartă de biblioteca ei; o bate, este violent; mai mult, pe când se prefăcea că doarme, l-a văzut de două ori la capătul patului, mângâind un brici (o dată îl ascuțea de o curea, ca bărbierii

de altădată). Giulia vrea să creadă că e ceva pasager, o sechelă a enigmaticei maladii thailandeze sau o tulburare provocată de intolerabila căldură a verii, care nu se mai sfârșește. De-ar da Cerul să fie așa, dar având în vedere că Silvia și fabricantul ei de conserve plănuiesc să se mute împreună, poate că ar trebui să-i vorbesc, să-și salveze măcar biblioteca și să încerce să-și convingă bărbatul să folosească un aparat electric de ras.

ÎN CĂLĂTORIE DE NUNTĂ

Soția mea s-a simțit puțin cam rău și ne-am întors repede la hotel, unde s-a culcat cu frisoane, o ușoară greață și puțină febră. Nu am vrut să chemăm pe loc un medic, ca să vedem dacă nu avea să treacă de la sine, dar și pentru că eram în călătorie de nuntă, călătorie în care nu voiam să amestecăm un străin, nici măcar pentru o consultație. Credeam că era un rău trecător, o colică, ceva de genul acesta. Ne aflam la Sevilla, într-un hotel protejat de circulație printr-o esplanadă care îl despărțea de stradă. În timp ce soția mea dormea (cred că a adormit imediat după ce am așezat-o în pat și am învelit-o), m-am hotărât să păstrez liniștea, și cel mai bun mijloc de a nu fi tentat să fac gălăgie, sau de a nu-i vorbi din plictiseală, era să mă așez în balcon și să mă uit cum treceau oamenii din Sevilla, să-i văd cum umblă, cum se îmbracă, cum vorbesc, chiar dacă nu auzeam decât un murmur din cauza distanței față de stradă și circulație. Priveam fără să văd, cum te uiți când ajungi la o petrecere și știi că singura persoană care te interesează nu poate ajunge acolo, fiindcă a rămas acasă cu soțul ei. Persoana aceasta unică era cu mine, în spatele meu, vegheată de soțul ei. Priveam afară și mă gândeam la cineva dinăuntru, când am reperat dintr-o dată o persoană, și am reperat-o pentru că, spre deosebire de ceilalți, care treceau și dispăreau într-un minut, persoana aceasta rămânea în același loc. Era o femeie de vreo treizeci de ani, după cum mi se părea de la distanța aceea, îmbrăcată cu un top alb, aproape imaculat, cu o fustă albă și cu sandale cu toc înalt, albe și ele. Aștepta, și atitudinea ei era a unei persoane care așteaptă, fără urmă de îndoială, fiindcă făcea din când în când trei pași la dreapta sau la stânga, și

la ultimul își târâia puțin tocul ascuțit de la un picior sau de la celălalt, într-un gest de nerăbdare reținută. Avea o poșetă mare pe braț, ca acele genți pe care le purtau în copilăria mea mamele, mama mea, o poșetă mare neagră agățată pe braț într-un mod desuet, și nu pe umăr, cum se poartă astăzi. Avea picioare robuste, care se înfingeau tare în trotuar de fiecare dată când se oprea din nou în locul ales pentru așteptare, după scurta deplasare de doi sau trei pași și tocul târâit la cel din urmă pas. Picioarele ei erau atât de robuste, încât anulau sau asimilau aceste tocure, ele erau cele care se înfingeau în pavaj, ca un cuțit într-un lemn moale. Uneori, îndoia un picior pentru a privi în spate și își netezea rochia, ca și cum s-ar fi temut că un pliu îi va urâți fesele, sau poate își aranja chiloții rebeli prin țesătura care îi acoperea.

Noaptea se lăsa, și scăderea treptată a luminii o făcea să mi se pară din ce în ce mai singură, mai izolată și mai condamnată să aștepte zadarnic. Persoana cu care avea întâlnire nu mai venea. Rămăsese în mijlocul străzii, fără să se sprijine de perete, cum fac de obicei oamenii care așteaptă ca să nu deranjeze trecerea celor care nu așteaptă pe nimeni și se duc mai departe, și de aceea nu putea rămâne neobservată de trecători; unul dintre ei i-a zis ceva, iar ea i-a răspuns furioasă și l-a amenințat cu poșeta ei enormă.

Dintr-o dată, ridică ochii spre etajul al treilea, unde eram eu, și mi se păru că mă remarcă pentru prima dată. Mă privi cu atenție, ca și cum ar fi fost mioapă sau ar fi avut lentilele murdare, clipind din ochi ca să mă vadă mai bine, și mi se păru că mă privea exact pe mine. Dar nu cunoșteam pe nimeni la Sevilla, mai mult, era pentru prima dată când veneam la Sevilla, în voiaj de nuntă cu soția mea cu care mă căsătorisem de puțin timp și care zăcea bolnavă în spatele meu, iar eu speram că nu era nimic important. Am auzit un murmur care venea dinspre pat, dar nu am întors capul, fiindcă erau niște cuvinte rostite în somn, și înveți foarte repede să deosebești sunetele din somn ale unei persoane cu care dormi. Femeia merse câțiva pași în direcția mea acum; traversă strada, evitând mașinile, fără să se uite la semafor, ca și cum ar fi vrut să se apropie foarte repede, ca să verifice și să vadă mai bine balconul meu. Totuși, mergea încet și cu dificultate, ca și

cum nu ar fi fost obișnuită cu tocurile acelea, ca și cum picioarele ei atât de ciudate nu ar fi fost făcute pentru tocuri, ca și cum poșeta o dezechilibra sau ar fi fost amețită. Mergea în felul în care mersese soția mea când se simțise rău și intrase în cameră, iar eu o ajutasem să se dezbrace și să se culce și o învelisem în pat. Femeia de jos traversă strada în cele din urmă, era acum mai aproape, totuși la o oarecare distanță, separată de hotel prin vasta esplanadă care se interpunea între el și strada circulată intens. Privea mereu în sus și își îndreptase ochii spre mine, sau la înălțimea mea, spre balconul în care mă aflam. Și atunci făcu un gest cu brațul, un gest care nu era nici de salut, nici de apropiere, vreau să spun de apropiere față de un străin, ci de posesiune și recunoaștere, ca și cum eu aș fi fost persoana pe care o aștepta și cu mine ar fi avut întâlnire. Era ca și cum ar fi vrut să mă prindă, prin gestul acesta al brațului completat cu mișcări rapide din degete, și să-mi spună: „Ia vino tu încoace” sau „Tu ești al meu”. În același timp, striga ceva ce nu am înțeles, și pe buzele ei nu am putut citi decât primul cuvânt din ceea ce spunea, și acesta era „Ei!”, pronunțat cu indignare, ca și restul frazei, care nu ajungea până la mine. Continuă să înainteze, își atinse fusta la spate cu mai multă hotărâre acum, ca și cum persoana care trebuia să-i judece silueta era în sfârșit în fața ei, și putea să aprecieze modul în care îi venea fusta. Am reușit să aud atunci ce spunea: „Ei! Dar ce faci acolo?” Strigătul ei se auzea foarte bine acum, și am putut să o văd bine pe femeie. Poate că avea mai mult de treizeci de ani, ochii ei, micșorați de furie, mi s-au părut limpezi, cenușii sau violet închis, buzele pline, nasul puțin cam lung, cu nări pe care mânia le făcea vehemente, cred că trecuse mult timp de când aștepta, înainte de momentul în care o reperasem eu. Mergea clătinându-se, se împiedică și căzu pe esplanadă, murdărindu-și rochia albă și pierzând o sanda. Se ridică de jos cu greu, fără să pună piciorul gol pe pavaj, ca și cum s-ar fi temut că își va murdări și talpa, acum că persoana cu care avea întâlnire avea să vină, acum că trebuia să aibă picioarele curate, pentru cazul în care bărbatul pe care trebuia să-l întâlnească le-ar fi văzut. Reuși să se încalțe fără să pună piciorul pe pământ, își scutură fusta și strigă: „Dar ce faci acolo? De ce nu mi-ai spus că ai urcat deja? Nu vezi că

te aștept de o oră?” (A spus toate acestea cu un accent care era sevilian, în mod clar.) Și în timp ce spunea aceste cuvinte, făcu din nou gestul acela de apucare, o lovitură seacă a brațului gol în aer și rapida învârtire a degetelor care îl însoțea. Era ca și cum mi-ar fi spus: „Tu ești al meu” sau poate „Te omor”, ca și cum ar fi putut să mă înșface prin mișcarea aceea și să mă prindă cu o labă înarmată cu gheare. De data aceasta, striga atât de tare și era atât de aproape, încât m-am temut să nu o trezească pe soția mea din pat.

— Ce se întâmplă? spuse ea cu o voce slabă.

M-am întors și am văzut că se ridicase în pat, cu ochii panicați ca ochii unui bolnav care se trezește și nu vede nimic încă, nu știe unde este și de ce e totul atât de confuz. Lumina era stinsă. În momentul acela, era bolnavă.

— Nimic, culcă-te la loc, i-am spus eu.

Dar nu m-am dus lângă ea s-o mângâi pe păr sau să o liniștesc, cum aș fi făcut în oricare altă împrejurare, fiindcă nu puteam să părăsesc balconul, nu puteam s-o scap din ochi pe femeia aceea care era convinsă că eu eram persoana cu care trebuia să se întâlnească. Mă vedea bine acum, și era limpede că avea o întâlnire importantă cu mine și că eu o făcusem să sufere în timp ce mă aștepta și o ofensasem prin absența mea prelungită. „Nu m-ai văzut că te-am așteptat o oră întreagă? De ce nu mi-ai spus nimic?” striga ea, furioasă acum, proțăpită în fața hotelului, sub balconul meu. „Ascultă-mă! Am să te omor!” urlă ea. Și din nou făcu gestul acela cu brațul și degetele, gestul care mă înșfăca.

— Dar ce se întâmplă? întrebă din nou soția mea, pe jumătate adormită.

În momentul acela, m-am tras înapoi și am închis fereastra balconului, dar înainte de a face asta am văzut că femeia din stradă, cu poșeta ei uriașă și demodată și sandalele cu toc ascuțit, cu picioarele robuste și mersul șovăitor, dispăruse din câmpul meu vizual fiindcă intrase în hotel, hotărâtă să urce în căutarea mea și să facă tot ce-i stătea în puteri pentru ca întâlnirea noastră să aibă loc. Am simțit un gol în stomac gândindu-mă la ceea ce îi voi spune soției mele bolnave, ca să-i explic intruziunea care avea să se producă. Eram în călătoria noastră de nuntă, și aceasta este o călătorie în

care nu vrei să se amestece un străin, deși eu nu eram un străin pentru persoana care urca scările, așa mi se părea. Am simțit un gol în stomac și am închis fereastra. Mă pregăteam să deschid ușa.

BINOCLUL SPART

*Pentru Mercedes López-Ballesteros,
la San Sebastian*

În duminica Floriilor, aproape toți prietenii mei părăsiseră Madridul, iar eu aveam să-mi petrec după-amiaza la hipodrom. În timpul celei de-a doua curse, care nu prezenta încă nici un interes, un individ care se afla în stânga mea m-a lovit fără să vrea cu cotul în timp ce îşi ducea brusc binoclul la ochi, ca să vadă mai bine ultima linie dreaptă. Eu priveam deja această linie dreaptă cu binoclul la ochi, şi lovitura m-a făcut să-l scap (uit întotdeauna să mi-l agăţ de gât, şi plătesc, sau cel puţin am plătit în ziua aceea, fiindcă una dintre lentile s-a spart, şi, chiar dacă nu a sărit peste trepte, a rămas jos, nemişcat şi spart). Omul s-a aplecat mai repede decât mine ca să-l ridice, şi el m-a anunţat ce se întâmplase, scuzându-se în acelaşi timp.

— Oh, iertaţi-mă, a spus el. (Apoi:) La naiba, s-a spart, ce ghinion!

Era aplecat, şi primul lucru pe care l-am văzut a fost că purta butoni la cămaşă, ceea ce e foarte rar în zilele noastre, fiindcă numai bărbaţii foarte afectaţi sau foarte de modă veche îndrăznesc să-i poarte. Al doilea lucru pe care l-am văzut a fost că avea un pistol cu tocul corespunzător în partea dreaptă (cred că era stângaci), fiindcă se aplecase şi i se desfăcuse vesta. E ceva încă şi mai rar, şi m-am gândit imediat că era, probabil, poliţist. Apoi, când s-a ridicat, mi-am dat seama că era un bărbat înalt, cu un cap mai înalt decât mine; cred că avea vreo treizeci de ani şi purta favoriţi, dreپتی, dar prea lungi, altă trăsătură demodată; trecuseră cincisprezece ani sau un secol

de când nu mai văzusem astfel de favoriți. Îi purta poate ca să-i încadreze fața și să dea mai mult volum capului, care era mic și prelung, ca o gămălie de chibrit.

— O să vă plătesc reparația, a spus el, încurcat. Uitați, vi-l împrumut pe al meu. Nu suntem decât la a doua cursă.

A doua cursă era terminată, de fapt. Nu văzusem cine câștigase și nu am riscat să-mi mototolesc biletele de pariu pe care le țineam în mână ca toată lumea, sau să le rup și să le arunc imediat, dacă pierdeam, uitând pe loc eroarea de pronostic. În momentul acela, aveam în mână și binoclul spart (îl cumpărasem într-un avion, cu puțin înainte, în timpul zborului), și binoclul individului, intact, pe care mi-l întinsese în momentul în care spusese că mi-l împrumută, iar eu îl luasem cu un gest automat ca să nu cadă pe trepte. Văzându-mă încurcat, luase biletele și le pusese în buzunarul vestei mele, bătându-le ușor cu palma, ca și cum ar fi spus că erau în siguranță.

— Dar dacă mi-l împrumutați pe al dumneavoastră, cum o să vă descurcați? i-am spus eu.

— Putem să-l folosim amândoi, dacă nu vedeți nici un inconvenient în faptul că vom privi cursele împreună, a răspuns el. Sunteți singur?

— Da, am venit singur.

— Singurul lucru, adăugă omul, e că trebuie să le vedem pe toate de aici. Sunt de serviciu, azi sunt în postul de aici și nu pot să mă mișc.

— Sunteți polițist?

— Nu, vai de mine, aș crăpa de foame, ce naiba, cunosc câțiva, credeți că, dacă aș fi copoi, aș putea să mă îmbrac așa? Uitați-vă la mine.

Spunând aceasta, omul întinse brațele și făcu un pas în față, cu mâinile deschise ca acelea ale unui magician. Adevărul era că mi se părea foarte prost îmbrăcat (după gustul meu), dar cu haine scumpe: costum cu vestă (dar vesta era descheiată, cum v-am spus) de un cenușiu-verzui nemaivăzut, dificil de obținut, după cum se părea; cât despre cămașă, care părea să fie prea groasă pentru anotimp, era roz pal, mă tem, nu urâtă în sine, dar nepotrivită pentru un bărbat atât de înalt; cravata era un talmeș-balmeș de

neînțeles (păsări, insecte, ca un tablou enervant semnat de Miró, ochi de pisică), în care domina galbenul; cea mai bizară era încălțăminte: nici pantofi cu șireturi, nici mocasini, ci botine de copil care îi ajungeau până la glezne; cred că le considera moderne, restul presupunându-se a fi semiclasic. Butonii de la manșete păreau să fie de calitate, poate de la Durán, erau foarte strălucitori și aveau forma unei frunze. Nu era un bărbat discret, nici măcar unul original, pur și simplu nu îl învățase nimeni să își asorteze hainele și accesoriile, atâta tot.

— Văd, am spus fără să știu ce să zic. Și ce trebuie să supravegheați?

— Sunt gardă de corp, a răspuns el.

— Ah, și pe cine protejați?

Omul îmi luă binoclul pe care tocmai mi-l împrumutase și privi în direcția tribunei oficiale, care nu era prea departe (de fapt, nu avea nevoie de binoclu ca să vadă). Apoi mi-l înapoie. Părea ușurat.

— Nu, nu a ajuns încă, mai este timp. Dacă vine până la urmă, nu va veni înainte de cursa a patra, ca să-și salute prietenii. De fapt, îl interesează cursa a cincea, ca pe toată lumea, și nu are timp de pierdut, vreau să spun că dumneavoastră, de exemplu, ați venit devreme ca să asistați la un moment. El, în schimb, trebuie să încheie afaceri la telefon, sau să-și facă siesta ca să fie în formă. Eu am venit înaintea lui, ca să văd cum e după-amiaza, dacă atmosfera e încărcată și dacă trebuie să iau poziție.

— Încărcată? Ce vreți să spuneți? Ce se poate întâmpla aici?

— Cel mai probabil e că nu se va întâmpla nimic, dar trebuie întotdeauna să vină cineva înainte. Și cineva după, lângă el, evident. Eu vin mai degrabă înainte. De exemplu, dacă intrăm într-un restaurant sau într-un cazinou, sau dacă ne oprim la un bar, pe drum, eu intru întotdeauna primul ca să văd ce se întâmplă. Nu se știe niciodată, într-un loc public; pot să fie niște tipi care se bat chiar în momentul acela. Nu e ceva obișnuit, dar, în fine, știți și dumneavoastră, un chelner varsă vinul, și un client prost dispus îl scutură puțin. Eh, doar nu vreți ca șeful meu să vadă așa ceva sau să fie prins în încăierare. Sticlele zboară repede, știți? În timpul unei zile, la Madrid, zboară mai multe sticle decât vă imaginați, se scot cuțitele, oamenii

se bat, oamenii sunt foarte nervoși. Și dacă văd pe cineva bogat în mijlocul încăierării, oamenii se opresc și se gândesc: „Bogatul nu are decât să plătească”. Oamenii care se încaieră sunt capabili să se pună de acord în mai puțin de două minute și să cadă cu mâinile întinse asupra unuia bogat: „La naiba cu cei bogați”. Trebuie să deschizi ochii, și să-i deschizi bine.

Omul își duse arătătorul la ochi.

— Da? am spus eu. Șeful dumneavoastră este, prin urmare, atât de bogat? Se vede atât de tare?

— Se vede pe fața lui, are o figură de om bogat. Chiar și neras de trei zile și cu haine de cerșetor, s-ar vedea pe fața lui că e bogat. Mi-ar plăcea și mie să am o asemenea față. Când mergem într-un magazin de lux, eu intru primul, ca de obicei. Și deși sunt bine îmbrăcat, vânzătorii mă privesc cu nepăsare și nu se ocupă de mine, se prefac că nu mă văd, servesc alți clienți de care nu se sinchiseau până atunci, sau se foiesc la tejea, ca și cum ar face inventarul. Nici eu nu le spun nimic, mă uit să văd dacă totul este în ordine și mă întorc la ușă ca să-i deschid șefului și să-i spun să intre. Și cum îi văd chipul, toți vânzătorii își lasă clienții și sertarele și vin spre el numai zâmbet, ca să-l servească.

— Oare nu cumva șeful dumneavoastră e celebru din cauza bogăției, și e recunoscut datorită ei?

— Da, e posibil, spuse garda de corp, ca și cum nu se gândise la așa ceva. Cred că e destul de celebru. Lucrează la bancă, știți? Nu vă spun cine e, dar lucrează la bancă. Dar haideți să mergem puțin la padocuri, să ne gândim pe cine să pariem la a treia.

Am plecat, și pe drum ne-am rupt biletele și le-am aruncat pe jos, după ce am constatat că pierdusem. Ne-am întâlnit cu un filozof care nu lipsește în nici o duminică, precum și amiralul Almira (un nume predestinat, în anagramă) și cu soția lui, pe cât de frumoasă, pe atât de nemeritată, care m-au salutat cu un semn din cap, fără să-mi spună nimic; poate că le era rușine să mă vadă în compania acestui individ uriaș, căruia îi ajungeam până la umăr. Purtam acum binoclul lui la gât și pe al meu în mână, spart; al meu e mic și puternic, al lui era enorm și foarte greu, cureaua mă trăgea de gât, dar

nu puteam risca să-l scap și pe acesta. În timp ce priveam caii, am ghicit că garda de corp intenționa să mă întrebe cu ce mă ocup, și, cum nu aveam chef să vorbesc despre mine, i-am luat-o înainte și i-am spus:

— Bun, atunci spuneți 14.

— O alură frumoasă, a spus el, cum spun întotdeauna cei care nu știu nimic despre cai. Cred că o să pariez pe el.

— Ei bine, eu nu, mi se pare puțin neliniștit. S-ar putea să rămână la poartă.

— Da? Credeți?

— Aici, aerul că ești bogat nu înseamnă nimic.

Omul începu să râdă. Era un râs imediat, fără nici un gând prealabil, râsul unui om puțin cam primitiv, al unui om căruia nu-i pasă de conveniențe. Ceea ce îi spuseseam nu era prea amuzant. Imediat după aceea, îmi luă binoclul fără să-mi ceară permisiunea și privi în direcția tribunei oficiale, care nu se vedea din padoc. Mă durea ceafa, omul trăgea puțin cam tare de curea, puțin cam prea tare.

— Deci nu a ajuns, spusei eu.

— Nu, din fericire, răspunse el intuitiv, așa bănuiesc.

— Vă dă mult de lucru? Vreau să spun, trebuie să interveniți de multe ori, în mod serios, în cazuri periculoase?

— Nu atât de mult cât aș vrea, vedeți, e o muncă în care există multă tensiune, și în care ești și inactiv; trebuie să fii mereu în alertă, să anticipezi, o dată sau de două ori m-am aruncat asupra unor oameni celebri, care veneau pur și simplu să-mi salute șeful. Le-am pus mâinile la spate și i-am imobilizat, fără nici un motiv, cu o lovitură de specialist. Asta mi-a adus muștruluieli frumoase. Așa că trebuie să fii foarte atent, să nu anticipezi prea mult. Trebuie să ghicești intențiile, exact așa. De obicei nu se întâmplă nimic, și e dificil să-ți continui supravegherea când ai impresia că nu e necesară, de fapt.

— Bineînțeles, trebuie să coborâți garda.

— Nu, nu o cobor, dar trebuie să fac un efort ca să n-o fac. Tovarășul meu, cel care e cu el când eu merg înainte, o coboară mai mult, îmi dau eu

seama. Uneori îl mai ocărăsc. Se cufundă în jocuri video portabile când așteaptă, e viciul lui. Și asta nu e posibil, înțelegeți?

— Înțeleg. Și el, șeful, cum se poartă cu dumneavoastră?

— Hm. Pentru el, noi suntem invizibili, nu își refuză nimic din pricină că suntem noi acolo. L-am văzut deja făcând porcării.

— Porcării? De ce fel?

Garda de corp mă luă de braț ca să mă conducă la ghișeul de pariuri. De data aceasta, îmi era rușine să mă duc acolo cu un bărbat atât de înalt. Modul lui de a mă lua de braț era protector, poate că nu știa să stabilească un contact cu altcineva decât în felul acesta: să apere. Păru să ezite un moment. Apoi spuse:

— Ei bine, cu femeile, în mașină, de exemplu. Adevărul e că este destul de porc, puțin porc în mintea lui, vedeți? (Își atinse fruntea.) Spuneți-mi, nu sunteți ziarist, din întâmplare?

— Nu, vă asigur că nu.

— Ah, bine.

Eu am pariat pe 8 și el pe 14, era un tip încăpățânat, sau superstițios, și ne-am întors pe trepte. Ne-am așezat, așteptând cea de-a treia cursă.

— Cum facem cu binoclul?

— Eu privesc plecarea și dumneavoastră sosirea, dacă vă convine, a răspuns el. Vă sunt dator.

Din nou, mi-a luat binoclul fără să mi-l scoată de la gât, dar acum eram foarte aproape unul de celălalt și nu a trebuit să tragă de curea. Privi o secundă spre tribună, apoi mi-l puse pe genunchi. I-am privit botinele, erau indecente, dădeau picioarelor lui imense un aspect copilăresc. Surescitat de cursă, striga: „Hai, *Narnia*, întrece-i!” către numărul 14, care nu rămăsese la poartă, dar ratase plecarea și ajunsese al patrulea. Numărul meu 8 ajunsese al doilea, așa că ne-am rupt biletele cu un aer acru, cum se cuvenea: la gunoi.

Brusc, avu un aer abătut, și nu putea fi din cauza pariului.

— Ce se întâmplă? l-am întrebat eu.

Nu mi-a răspuns imediat. Privea în jos, spre biletele rupte, cu bustul puțin aplecat, cu capul ajuns aproape între genunchii îndepărtați, ca și cum

îi era rău și avea grijă să nu-și păteze pantalonii dacă vomita.

— Nimic, spuse el în cele din urmă. Doar că a fost a treia cursă, și șeful meu nu va întârzia să vină împreună cu tovarășul meu, dacă mai vin. Și dacă vin, va fi rândul meu.

— Trebuie să rămâneți aici și să-l păziți, nu?

— Da, trebuie să rămân aici. Nu vă deranjează să-mi țineți companie? Bun, dacă vreți să vă întoarceți la padoc și să pariați, duceți-vă și întoarceți-vă la cursă. Eu o să țin binoclul cât timp aștept, în eventualitatea că se va întâmpla ceva.

— O să pariez într-un minut. Nu am nevoie să mă uit la cai.

Mi-a dat zece mii de *pesetas* pentru primul cuplu și cinci mii pentru câștigător și am coborât să pariez; nu mi-a luat mult timp, încă nu era coadă. Când m-am întors pe trepte, garda de corp era tot cu capul aplecat, nu părea să fie în alertă. Cufundat în gânduri, își mângâia favoriții.

— A venit? am întrebat eu, ca să zic ceva.

— Nu, nu încă, a răspuns el, ridicând privirea, și imediat a îndreptat binoclul spre tribună. (Era un gest care devenise aproape mecanic.) Poate că scap.

Omul era la fel de abătut, își pierduse dintr-o dată toată bonomia, ca și cum se evaporase. Nu-mi mai vorbea și nu-mi mai dădea atenție. Eram tentat să-i spun că preferam să văd cursa aceasta de lângă pistă, unde m-aș fi descurcat fără binoclu, și să-l părăsesc. Dar mă temeam pentru slujba lui. Era absorbit, își pierduse toată vigilența, tocmai în momentul în care avea nevoie de ea.

— Sunteți sigur că nu aveți nimic? i-am spus eu. (Apoi, ca să-i reamintesc de iminența misiunii lui:) Vreți să păzesc în locul dumneavoastră, dacă nu vă simțiți bine? Dacă îmi spuneți cine este șeful dumneavoastră...

— Nu e nevoie de pază, a spus el. Știu ce o să se întâmple în după-amiaza aceasta. Sau poate că s-a întâmplat deja.

— Ce anume?

— Știți, nu te atașezi de cineva care te plătește ca să-l aperi. Șeful meu, v-am spus, nu știe nici măcar că exist, nu-mi cunoaște numele, pentru el nu am însemnat nimic în acești doi ani, și din când în când mi-a tras câte o săpuneală fiindcă dovedeam exces de zel. El dă ordine și eu le execut, el îmi spune când și unde vrea să merg, și eu merg la locul și la ora indicată. Asta e tot. Am grijă să nu i se întâmple nimic, dar nu simt nici o afecțiune față de el. De mai multe ori, m-am gândit să-l agresez ca să-mi liniștesc încordarea și să mă simt necesar, creând singur pericolul. Nimic serios, o mică hârjoneală în garaj, să joc puțină comedie, să mă deghizez și să mă prefac că sunt un hoț, în timpul liber. Nu puteam să-mi imaginez că într-o zi o s-o facem de-a binelea.

— O s-o facem? La cine vă referiți?

— La mine și la colegul meu. Ei bine, sau el, sau eu. Poate că a putut s-o facă. Dacă a făcut-o el, șeful nu o să vină înainte de cursa aceasta, nu o să iasă din casă și o să zacă pe covor sau închis în portbagajul mașinii. Dar dacă vine, înțelegeți, asta înseamnă că n-a putut-o face el, și atunci trebuie să joc eu, când mă voi întoarce de la hipodrom în mașină, în timp ce tovarășul meu conduce. O funie sau un glonț în timpul drumului. Dacă nu vine, vă spun, nu este vorba de faptul că simt vreo afecțiune pentru el, dar e ideea că trebuie s-o fac eu. Asta mă îmbolnăvește.

M-am gândit că glumea, dar până atunci nu mi se păruse un tip glumeț, părea mai degrabă incapabil să glumească, și de aceea – m-am gândit eu pe fugă – răsese așa când spusesem eu ceva care nu era foarte amuzant. Oamenii care nu știu să facă glume sunt foarte mirați când alții glumesc și le sunt recunoscători.

— Nu știu dacă vă înțeleg, am spus eu.

Garda de corp continuă să se tragă de favoriți, fără reținere. Mă privi cu coada ochiului și rămase așa: cu privirea ațintită asupra mea, dar uitându-se cu coada ochiului.

— Bineînțeles că mă înțelegeți, ceea ce v-am spus e foarte clar. Vă repet că nu simt nimic pentru el, dar aș fi ușurat dacă n-ar veni, dacă acest coleg al meu i-ar fi jucat deja festa.

— De ce faceți așa ceva?

— E o poveste lungă. Pentru bani, în regulă, dar nu numai, uneori nu poți face altfel, uneori ești obligat să faci lucruri care te dezgustă, dar trebuie să le faci, fiindcă e mai rău dacă nu le faci, nu vi s-a întâmplat niciodată?

— Ba da, mi s-a întâmplat, am spus eu, dar nu lucruri atât de grave, presupun. (Am privit la întâmplare spre tribuna oficială, gest inutil din partea mea.) Dacă totul este adevărat, de ce mi-ați povestit?

— Hm, nu are importanță. Nu o să spuneți nimănui, chiar dacă o să citiți mâine în ziar. Nimănui nu-i place să-și bage nasul în afaceri periculoase: dacă povestiți, o să aveți complicații și necazuri. Și poate chiar amenințări. Nimeni nu povestește nimic dacă nu are vreun câștig din asta. De aceea nu ajută nimeni poliția, las-o să se descurce, iată ce gândește toată lumea. Și nimeni nu spune nimic. O să procedați ca toți ceilalți, astăzi nu am chef să-mi păstrez secretele.

I-am luat binoclul și am privit din nou spre tribună, mărimd la maxim claritatea. Era aproape goală, cred că toți erau la bar sau la padoc, plecarea avea să aibă loc peste câteva minute. Gestul meu a fost și mai inutil, fiindcă nu-i cunoșteam șeful, deși aș fi putut să ghicesc cine era, după fața lui de om bogat, dacă îl vedeam.

— E acolo? mă întrebă el cu înțeleș, privind spre pistă.

— Nu cred, nu e aproape nimeni. Priviți.

— Nu, prefer să aștept. Cu puțin timp înainte de începerea cursei, toată lumea o să fie acolo. Vreți să mă anunțați?

— Da, o să vă anunț.

Am tăcut. I-am privit din nou botinele (avea picioarele strânse acum), iar el își privea butonii de la manșete, cămașa lui era roz pal, iar butonii ca două frunze de tutun. Dintr-o dată, m-am trezit dorind moartea unui om, a șefului lui. M-a surprins dorința aceasta, fiindcă el nu voia să-l ucidă. Am remarcat că treptele se umpleau, oamenii ne înghesuiau, a trebuit să ne ridicăm ca să le facem loc.

— Luați binoclul, i-am spus eu. Am stabilit că o să priviți plecarea. (Și i l-am întins.)

Garda de corp îl luă și îl duse la ochi cu o mișcare bruscă, același gest care îmi făcuse binoclul inutilizabil. L-am văzut privind spre poarta de plecare, și, în momentul în care caii erau gata să țâșnească, și-a întors binoclul spre tribună, timp de câteva secunde. L-am auzit numărând.

— Unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece. Nu e acolo, a spus el.

— Pleacă, am zis eu.

Privi atunci spre pistă, și, în momentul în care caii au luat curba, l-am auzit strigând:

— Hai, *Caron*, hai! Hai, *Caron*, du-te!

În ciuda surescitării și a bucuriei lui, a rămas destul de conștient ca să-mi dea binoclul în momentul în care caii ajungeau la ultima curbă. Era un om politicos, își ținea promisiunea de a mă lăsa să văd sosirea. Am ridicat binoclul la ochi și l-am văzut pe *Caron* întrecându-l cu o jumătate de lungime pe *Heart So White*, care era al doilea: perechea tovarășului meu din după-amiaza aceea. Eu, în schimb, a trebuit să rup din nou biletele și să le arunc.

Am lăsat binoclul din mână, întrebându-mă de ce nu striga de bucurie.

— Ați câștigat, i-am spus eu.

Dar cred că nu urmărise ultima parte a cursei și nu văzuse nimic. Privea cu ochiul liber, fără ajutorul binoclului, spre tribună. Era calm. Se întoarse spre mine fără să mă privească, ca și cum eram un necunoscut. Eram un necunoscut. Se încheie la vestă. Fața lui era din nou întunecată, era aproape desfigurată.

— Sunt acolo, au ajuns. Au venit la a cincea, a spus el. Îmi pare rău, trebuie să mă duc la ei, o să vrea să-mi dea niște instrucțiuni, fără îndoială.

Nu adăugă nimic, nu își luă rămas bun. În câteva secunde, își croi drum prin mulțime și îl văzui din spate cum se îndrepta spre tribună, cu statura lui de uriaș. Mergând, își pipăia vesta la nivelul coastelor, ca să vadă dacă pistolul era în toc. Îmi lăsase mie binoclul. Eu mi-am rupt biletele, dar nu

le-am rupt și pe ale lui, care erau câștigătoare. Mi le-am pus în buzunar, gândindu-mă că nu va mai pune mâna pe ele.

SILUETE NETERMINATE

Nu îndrăznesc să povestesc ce i s-a întâmplat recent lui Custardoy. A fost singura dată, din câte știu, când a avut scrupule, sau poate că i-a fost milă. Ei bine, o să vă spun.

Custardoy copiază tablouri și face falsuri. Primește din ce în ce mai puțin comenzi pentru cea de-a doua activitate, mai bine retribuită, fiindcă noile tehnici de detectare a falsurilor fac fraudă aproape imposibilă, cel puțin în muzee. Acum câteva luni a primit o cerere de la un particular: un nepot ruinat voia să profite de pe urma mătușii sale, care avea un mic tablou de Goya neterminat, ascuns într-o casă de pe malul mării. Nu mai putea aștepta moartea ei, fiindcă mătușa îl informase că, având în vedere că îi lăsa lui casa, hotărâse să lase tabloul lui Goya unei servitoare tinerele, care era de ceva vreme în preajma ei. După părerea nepotului, mătușa se prostise.

Custardoy era dispus să lucreze după fotografii și după raportul realizat cu ani în urmă de un expert, dar ceru să vadă tabloul măcar o dată, ca să-și dea seama dacă tabloul original și falsul ar putea fi substituite, și fu invitat în acest scop de către nepot, care se numea Cámara și nu își vizita decât rareori mătușa, să petreacă un weekend în casa de pe malul mării. Mătușa trăia singură cu tânăra servitoare, aproape o copilă, căreia îi cumpăra manuale și penare: puștoaica mergea în fiecare dimineață la colegiul din Port de la Selva, se întorcea la prânz și își petrecea restul zilei și nopții așteptând ca stăpânei ei să-i vină ideea de a-i cere să facă ceva. Mătușa, care se numea Vallabriga, își petrecea zilele și serile în fața televizorului sau telefonând unor prietene cam uitate din Barcelona. Mai mult decât pe soțul

ei, mort cu zece ani înainte, regreta un bărbat pe care-l regretase și în timpul vieții soțului ei: un logodnic nehotărât care plecase cu alta în tinerețea ei, o minusculă și îndepărtată obsesie. Avea un câine cu trei picioare, a cărui labă dreaptă din spate îi fusese amputată după ce petrecuse o noapte chinându-se cu piciorul prins într-o capcană pentru iepuri. Nimeni nu se dusesese să-l elibereze, fiindcă oamenii din împrejurimi crezuseră că urla un lup. După spusele nepotului Cámara, mătușa zicea că privirea acestui câine i-o amintea pe cea a logodnicului ei pierdut și suferind. „Complet idioată”, adăuga nepotul. Însoțită de acest animal și de micuța servitoare, doamna Vallabriga avea obiceiul să facă lungi plimbări pe malul mării, trei siluete neterminate, copilul din pricina copilăriei întrerupte, câinele din pricina mutilării, mătușa din cauza văduviei false și a celei adevărate.

Deși Custardoy avea o coadă de cal și favoriți lungi, și, pe deasupra, pantofi cu tocuri înalte (modernitate prost înțeleasă, aspect reprobabil în afara orașelor), a fost bine primit în casa ei: mătușa a reușit să facă pe cocheta, ca odinioară, și să-i dea de lucru puștoaicei. După cină, îi duse pe Custardoy și pe nepotul ei Cámara să vadă tabloul lui Goya, pe care îl ținea în camera ei, *Doña María Teresa de Vallabriga*, străbunică îndepărtată, care nu prezenta nici cea mai mică asemănare cu descendenta ei indirectă. „E posibil?” îl întreabă încet Cámara pe Custardoy. „Îți spun mâine”, îi răspunse Custardoy, și adăugă cu voce tare: „E un tablou bun, păcat că fondul nu a fost terminat”, și îl examinează cu atenție, deși lumina era insuficientă. Lumina aceasta cădea asupra patului. „Cred că patul acesta nu a fost vizitat de nimeni de cel puțin zece ani”, își spuse el, „sau poate chiar mai mult”. Custardoy se gândea întotdeauna la ceea ce se afla în paturi.

În noaptea aceea se stârni o furtună, și Custardoy auzi câinele lătrând, din camera lui de la etajul al doilea. Își aminti de capcană; de data aceasta nu era vorba despre așa ceva, ci de furtună. Se duse la fereastră să vadă câinele, și îl văzu, într-adevăr, aproape de marea sub ploaie – lovituri pe plumb pe o țesătură zbuciumată – nemișcat ca un trepied și lătrând la zigzagurile fulgerelor, ca și cum le aștepta. „Poate că era furtună și în noaptea în care a fost prins în capcană”, se gândi el, „și acum nu se mai

teme deloc de fulgere”. Tocmai se gândea la acest lucru când o văzu pe micuța servitoare alergând în cămașă de noapte, cu o lesă în mână, ca să lege câinele și să încerce să-l ducă înăuntru. O văzu cum se chinuia cu câinele, și trupul ei era foarte vizibil sub hainele ude, apoi auzi o voce neliniștită sub propria lui fereastră: „Dar o să mori, o să mori!” spunea vocea aceasta. „Nimeni nu doarme în casa asta”, se gândi el. „În afară de Cămara, poate.” Deschise fereastra fără zgomot și aplecă puțin capul, fiindcă nu voia să fie văzut. Simți ploaia violentă care îi biciuia ceafa și văzu o umbrelă neagră care o adăpostea pe doamna Vallabriga, așteptând neliniștită întoarcerea siluetelor neterminate, și brațul gol care ieșea din când în când de sub umbrelă era al ei, ca și cum ar fi vrut să atragă sau să prindă animalul și copila, care se zbăteau, deoarece câinele fără labă nu putea nici să alerge, nici să scape, și continua să latre la fulgerele care iluminau privirea îndărătnică de logodnic molatic și trupul mai adult decât părea când era îmbrăcat – trupul terminat dintr-o dată. Custardoy se întrebă pentru cine se temea mătușa să nu moară, și află foarte repede, când copila ajunsese în cele din urmă la ușă târând câinele și dispărură toți trei, mai întâi sub umbrela ca o cupolă, apoi în casă. Închise fereastra și, dinăuntru, nu mai auzi decât două fraze, amândouă ale mătușii, deoarece copila nu putea probabil să vorbească: „Câinele ăsta”, spuse ea. Și imediat după aceea: „Hai, în pat, și imediat, mititico, dă jos hainele astea ude”. Custardoy auzi pașii obosiți urcând până la etajul lui, și apoi, când se culcase din nou și tăcerea se lăsase iar după zgomotul unei uși care se închidea – o singură ușă –, se întrebă dacă nu se înșelase în privința patului apărat de Goya, pe care nimeni nu îl vizita. Nu își puse prea multe întrebări, dar se hotărî că va comite o trădare a doua zi dimineața: raportul pe care i-l va face lui Cămara asupra posibilităților de falsificare va spune că nu merită efortul să falsifici o copie. Moștenitoarea lui Goya îl câștigase. „Să-l uităm”, îi va spune el lui Cămara².

2 Caracterul ancilar și lesbianismul insinuat de această mininuvelă se datorează faptului că cele cinci elemente impuse de comandă (un adevărat supliciu chinezesc) m-au făcut să mă gândesc imediat la *Rebecca* de Alfred Hitchcock sau a lui Daphné du Maurier (nota autorului).

DUMINICĂ DE TRUPURI

Coborâserăm la hotelul *Londra*, și în timpul primelor douăzeci ne-am aplecat pur și simplu pe fereastră să vedem La Concha, prea aglomerată ca să fie un spectacol agreabil. Numai ceea ce nu e masiv și se poate distinge este plăcut, și era imposibil să-ți fixezi privirea asupra unui lucru, chiar și cu ajutorul binoclului, fiindcă excesul de trupuri nivelează și egalizează. Ne luaserăm binoclul pentru eventualitatea unei duminici la hipodrom la Lasarte, fiindcă nu ai mare lucru de făcut la San Sebastian în duminicile de august, și trebuia să rămânem acolo trei săptămâni, vacanța noastră, patru duminici, dar trei săptămâni, fiindcă a doua zi a sejurului nostru era o duminică și aveam să ne întoarcem într-o luni.

Mă aplecam mai mult decât soția mea, Luisa, tot cu binoclul în mână, agățat de gât ca să nu-l scap și să-l sparg în mii de bucăți, de la înălțimea terasei. Încercam să mă uit la cineva de pe plajă, să aleg un om, dar erau prea multe persoane ca să poți fi credincios uneia, așa că făceam panorame cu binoclul, privind sute de copii, duzini de grăsani, zeci de fete (nici una cu pieptul gol, la San Sebastian nu se face așa ceva), trupuri tinere și mature și bătrâne, trupuri de copil care nu sunt încă trupuri, trupuri de mamă, care sunt în schimb mai mult decât trupuri, fiindcă au fost reproduse. M-am săturat repede de privit și m-am întors în pat, unde se odihnea Luisa; am sărutat-o de câteva ori, apoi m-am întors iar pe terasă și m-am uitat iar prin binoclu. Poate că mă plictiseam, și de aceea mi-a fost puțin ciudă văzând un individ care stătea la două camere mai încolo, în dreapta mea, și privea prin binoclu un punct interesant, fără să coboare binoclul și fără să se miște: îl

ținea în fața ochilor, nemișcat, timp de două minute, apoi își odihnea brațul câteva secunde și îl ridica iar, în aceeași poziție, fără să-și devieze privirea măcar cu un milimetru. Nu era aplecat pe fereastră, dimpotrivă, privea din interiorul camerei lui, și în consecință nu îi vedeam decât brațul păros; unde oare se uită cu atâta atenție, mă întrebam eu invidios, dorind să-mi fixez și eu privirea undeva, fiindcă doar atunci când îți fixezi privirea te odihnești cu adevărat, și când ești interesat de ceea ce observi, iar eu făceam mereu ronduri, trupuri și iar trupuri, fără nici o individualitate, dacă ieșim din camera asta, Luisa și cu mine, și coborâm pe plajă (ne omoram timpul așteptând să se mai elibereze puțin, poate la ora prânzului), o să facem și noi parte din conglomeratul de trupuri identice văzute de departe, trupurile noastre ușor de recunoscut se vor pierde în uniformitatea pe care o conferă apa, nisipul și costumele de baie, mai ales costumele de baie. Și omul acesta din dreapta mea nu ne va remarca, nici o persoană care privește de sus – cum făcea el și cu mine – nu ne-ar remarca dacă am face parte din spectacolul acesta dezagreabil. Poate din cauza aceasta, ca să nu fie remarcați, ca să nu-i observe și să nu-i distingă nimeni, le place turiștilor să se dezbrace și să se amestece cu alte persoane pe jumătate goale între nisip și apă.

Am încercat să calculez spre ce punct putea să se îndrepte privirea omului de lângă mine, și am reușit să delimitez un spațiu care nu era totuși suficient de restrâns ca să-mi odihnesc privirea și să mă interesez de ceva anume, dar cel puțin în felul acesta, copiindu-i privirea sau încercând să ghicesc, am ajuns să nu mă mai interesez de cea mai mare parte a întinderii care se afla în fața mea, o plajă.

— La ce te uiți? mă întrebă soția mea din pat.

Era foarte cald și își pusese un prosop umed pe frunte, iar prosopul îi ascundea aproape cu totul ochii, ochii care nu se interesau de nimic.

— Încă nu știu, am spus eu fără să mă întorc. Încerc să văd la ce poate privi un om de aici, de lângă fereastra noastră.

— De ce? Ce te interesează? Nu fi curios.

De fapt, nu mă interesa, dar vara, mai mult ca oricând, trebuie să-ți pierzi cumva timpul; dacă nu, ai impresia că nu ești în anotimpul acesta, care trebuie să fie lent și lipsit de obiective.

După calculele și observațiile mele, omul din dreapta mea privea spre o persoană dintr-un grup de patru, așezate una lângă alta și aliniate pe ultimul rând, în fața apei. La dreapta acestor persoane era un spațiu liber, și la fel era și la stânga lor, și asta m-a făcut să cred că omul meu privea la una dintre ele. Prima (din stânga la dreapta, ca în fotografii) îmi arăta sau ne arăta fața, fiindcă stătea cu spatele la soare: era o femeie încă tânără, citea un ziar și își desfăcuse sutienul costumului de baie, dar nu îl dăduse jos (obiceiul de a face plajă fără sutien e încă prost văzut la San Sebastian). A doua era așezată, o altă femeie, mai în vârstă, mai corpulentă, în costum de baie întreg și cu o pălărie de paie, se dădea cu cremă: cred că era o mamă, dar copiii plecaseră de lângă ea, poate se jucau pe malul apei. A treia persoană era un bărbat, poate soțul sau fratele ei, era mai slab și tremura de frig din capriciu pe prosop, ca și cum se întorsese de la baie (am zis că tremura din capriciu, fiindcă apa nu putea fi rece). A patra era cea mai ușor de distins fiindcă era îmbrăcată, sau cel puțin avea torsul acoperit: era un bărbat în vârstă (avea părul alb pe ceafă), așezat cu spatele, foarte drept, ca și cum observa sau păzea și el pe cineva de pe țărm sau de pe un rând din fața lui, pe plaja ca un teatru. Mi-am fixat privirea asupra lui: era, fără îndoială, singur, nu avea nimic de-a face cu omul din stânga lui, bărbatul care tremura degeaba. Avea o cămașă verde, nu am văzut dacă avea pe dedesubt un costum de baie sau un pantalon, dacă era îmbrăcat, ceea ce ar fi fost nepotrivit într-un asemenea loc, și dacă era atrăgea atenția tocmai din cauza aceasta. Se scărpină pe spate, se scărpină pe mijloc, mijlocul lui era gros, cred că era destul de greoi, era în mod sigur unul dintre oamenii aceia care se ridică foarte greoi, și dacă o fac trebuie să întindă mâinile în față, cu degetele desfăcute, de parcă ar aștepta pe cineva să-i tragă în sus. Se scărpină pe spate, ca și cum ar fi vrut să-și facă semne cu unghiile. Nu am mai putut aștepta ca să văd dacă se ridică așa cum bănuiam, cu dificultate, nici dacă avea pantaloni sau costum de baie, dar am stat destul ca să știu că

el era obiectivul vecinului meu, fiindcă, dintr-o dată, prin binoclul meu fixat în sfârșit pe talia lui îngroșată și pe spatele lat, l-am văzut prăbușindu-se, căzând în față, ghemuit, cum cad marionetele când le lasă actorii din mână. Auzisem un zgomot sec și amortizat, și am avut încă timp ca să văd că ceea ce dispărea de pe terasa din dreapta mea nu mai era brațul vecinului meu cu binoclul, ci brațul său și țeava unei arme. Cred că nimeni nu a văzut nimic, deși individul care tremura se oprise dintr-o dată; nu îi mai era frig.

CÂND ERAM MURITOR

M-am prefăcut adesea că cred în fantome, și am fost aproape să și cred în ele până la urmă, iar acum că sunt chiar eu o fantomă, înțeleg de ce tradiția le reprezintă nefericite și încăpățânându-se să revină la locurile pe unde umblau pe vremea când erau oameni muritori. Adevărul este că revin. Sunt – adică suntem – rareori percepute, casele în care locuim s-au schimbat și locuitorii lor nu mai știu nimic despre existența noastră trecută, nici nu le trece prin cap: ca și copiii, bărbații și femeile acestea cred că lumea a început o dată cu nașterea lor, și nu se întreabă dacă pământul pe care calcă nu a simțit altădată pași mai ușori sau pași otrăviți, dacă pereții care îi adăpostesc nu au auzit murmure sau râsete, dacă cineva nu a citit cu voce tare o scrisoare, sau a strâns-o de gât pe persoana pe care o iubea cel mai mult. Este absurd faptul că spațiul rămâne și că timpul se șterge pentru cei vii sau că, de fapt, spațiul este depozitarul timpului, numai că este tăcut și nu povestește nimic. Este absurd să se întâmple așa cu cei vii, fiindcă ceea ce se întâmplă *după* este invers, și noi nu suntem pregătiți pentru așa ceva. Adică timpul nu mai trece acum, nu se mai scurge, nu mai fuge, ci se perpetuează simultan și în toate detaliile, și a spune „acum” este o adevărată iluzie. Detaliile, iată ce este mai rău în al doilea rând, fiindcă reprezentarea a ceea ce am trăit și care ne-a marcat foarte puțin pe când eram muritori apare acum cu această trăsătură oribilă: că totul are o semnificație și o greutate: cuvintele spuse cu ușurință și gesturile mecanice, după-amiezile copilăriei pe care le vedem acumulându-se, defilând una după alta, individualizate, efortul unei vieți întregi – se ajunge la o rutină care poate să

niveleze zilele și nopțile – este de fapt zadarnic, și fiecare zi, fiecare noapte revine cu o precizie și cu o singularitate excesivă, și într-un grad de realitate nepotrivit cu starea noastră, care nu mai cunoaște ceea ce este tactil. Totul este concret și excesiv, și e un supliciu să suporti șirul repetițiilor, fiindcă blestemul constă în a ne aminti *totul*, minutele fiecărei ore din fiecare zi a vieții, zilele de plictiseală și zilele de lucru și zilele de bucurie, zilele de studiu și de necaz și de ticăloșie și de vis, dar și zilele de așteptare, care sunt cele mai numeroase.

Dar am spus că asta este cel mai rău în al doilea rând, fiindcă există ceva și mai sfâșietor, și acesta este faptul că acum nu îmi amintesc doar ceea ce am văzut, am auzit sau am știut pe vremea în care eram muritor, dar mi le amintesc în întregime, adică incluzând ceea ce nu vedeam, nu știam și nu înțelegeam atunci, ceea ce nu era la îndemâna mea, dar mă afecta, pe mine sau pe cei care erau importanți pentru mine și care îmi dădeau poate forma pe care o aveam. De acum înainte descoperim magnitudinea lucrurilor pe care le intuim tot mai clar pe măsură ce devenim adulți, nu pot să spun mai bătrâni, fiindcă nu am îmbătrânit: nu cunoaștem decât un fragment din ceea ce ni se întâmplă, și atunci când credem că putem explica sau putem să ne amintim ce s-a întâmplat într-o anumită zi, ne lipsesc prea multe date, ne lipsesc intențiile celui alt și motivul impulsurilor lui, ne lipsește ceea ce este ascuns: vedem apărând ființele care ne sunt apropiate, ca niște actori care ies dintr-o dată în fața unei cortine de teatru, fără să știm ce au făcut în secunda precedentă, când nu erau în fața noastră. Poate că se prezintă deghizați în Othello sau Hamlet și mai devreme fumau o imposibilă țigaretă anacronică în culise, privind cu nerăbdare un ceas pe care și l-au scos acum ca să ne facă să credem că sunt altcineva. Ne lipsesc și faptele la care nu am fost martori, și conversațiile pe care nu le-am auzit, cele care se poartă în spatele nostru și ne menționează, sau ne critică, sau ne judecă, sau ne condamnă. Viața este lamentabilă, toate viețile sunt, sau măcar așa se întâmplă de obicei, și de aceea îi considerăm răi pe cei care nu disimulează, nici nu se ascund, nici nu mint, cei care povestesc tot ce știu și

aud, tot ceea ce fac și gândesc. Spunem că sunt cruzi. Și în starea aceasta de cruzime mă aflu eu acum.

De pildă, mă văd copil, gata să adorm în patul meu, în multe nopți ale unei copilării fără grijă, satisfăcătoare, cu ușa camerei întredeschisă ca să pot vedea lumina până mă învinge somnul, și să ațipesc ascultând conversația dintre tata, mama și un prieten invitat la cină sau doar la un desert, în cazul din urmă fiind aproape întotdeauna vorba despre doctorul Arranz, un bărbat agreabil care zâmbea mereu și vorbea printre dinți, și care, spre mulțumirea mea, sosea întotdeauna înainte să adorm, și avea timp să intre în camera mea și să vadă cum o mai duc, prilej pentru un control aproape zilnic, și mâna doctorului care calmează și palpează sub pijama, o mână caldă și fără pereche, care ne atinge într-un fel în care nimeni nu va mai ști s-o facă toată viața, iar copilul fricos simte că orice anomalie, orice pericol va fi detectat și prin urmare stopat, și mâna aceasta ne oferă siguranță; și, atârându-i de urechi, stetoscopul, cu contactul lui salvator și rece pe pieptul contractat, și uneori și lingurița de argint moștenită, cu inițiale, apăsând limba, coada ei care pare să atingă o clipă gâtul, urmată apoi de ușurarea de a ști că o ține doctorul Arranz, cu mâna lui liniștitoare și fermă și stăpână pe obiectele metalice, nimic nu se putea întâmpla când ne asculta sau ne privea cu lampa pe frunte. După vizita lui rapidă și cele două sau trei glume – uneori mama îl aștepta, sprijinită de canatul ușii, în timp ce mă asculta și mă făcea să râd cu ușurință, și era și ea amuzată – eram și mai liniștit și începeam să moțai ascultând conversația lor în salonul de alături, sau îi auzeam ascultând un moment radioul sau jucând puțin cărți, într-o epocă în care timpul aproape nu trecea, și lucrul acesta pare incredibil fiindcă nu a trecut multă vreme de atunci, chiar dacă, din epoca aceea, eu am avut timp să trăiesc și să mor. Aud râsetele persoanelor care erau încă tinere, chiar dacă atunci nu le puteam vedea, acum le văd, în schimb: tatăl meu, care râdea cel mai puțin, un bărbat tăcut cu înfățișare agreabilă și un strop permanent de melancolie în ochi, poate fiindcă fusese republican și pierduse războiul, și acesta e un lucru din care nu îți revii niciodată, să pierzi un război împotriva compatrioților și vecinilor tăi. Era un om bun,

care nu ne certa niciodată, pe mama sau pe mine, și petrecea mult timp în casă scriind articole și studii de critică literară pe care le semna de cele mai multe ori în ziare cu nume de împrumut, fiindcă era mai bine să nu se slujească de numele lui; sau citind, era un împătimit al scriitorilor din Franța, îmi amintesc mai ales de romanele lui Camus sau Simenon. Doctorul Arranz era mai jovial, un om glumeț cu vorbele lui tăgădate, pline de invenții și de fraze, tipul de om care este idolul copiilor pentru că știe să facă turnuri din cărți de joc, îi amuză cu rime nemaiauzite și le vorbește despre fotbal – Kopa, Rial, Di Stefano, Puskas și Gento, în epoca aceea – și care găsește întotdeauna jocuri care îi tentează și le trezește imaginația, fiindcă în realitate nu avea niciodată timp să stea și să se joace cu adevărat. Și mama mea, întotdeauna bine îmbrăcată, deși nu cred că erau prea mulți bani în familia mea învinsă de război – nu erau deloc – mai bine îmbrăcată decât tatăl meu, fiindcă ea îl avea încă pe tatăl ei, care o îmbrăca, bunicul meu, subțire și zâmbitoare, și care își privea uneori soțul cu ciudă, iar pe mine mă privea cu entuziasm, și nu au mai fost mulți care să mă privească așa mai târziu, după ce am crescut. Acum văd toate acestea, dar le văd complet, văd că râsetele din salon nu veneau niciodată de la tatăl meu, în timp ce eu mă cufundam în somn, în schimb, doar el singur asculta radioul, imagine imposibilă foarte recent, și care este acum la fel de clară ca imaginile vechi, care, pe când eram muritor, se comprimau și se estompau tot mai mult pe măsură ce înaintam în vârstă. Văd că în anumite seri doctorul Arranz și mama mea ieșeau, și înțeleg acum toate referirile acelea la biletele bune, pe care în imaginația mea de atunci le vedeam întotdeauna rupte de un plasator din stadion sau din arenă – locurile în care eu nu mergeam – și despre care nu îmi puneam nici o altă întrebare. În alte seri, nu erau bilete bune, sau nu se vorbea despre ele, sau erau seri ploioase care nu te invitau la o plimbare, nici la o petrecere în cartier, și știu acum că doctorul Arranz și mama mea intrau în cameră după ce se asigurau că adormisem, atins pe piept și pe burtă de mâinile care o atingeau după aceea pe ea, imediat după, mâini care nu mai erau calde, ci mult mai nerăbdătoare, mâna medicului care liniștește și examinează și convinge și cere; și după ce

fusesem sărutat pe obraz sau pe frunte de buzele care sărutau apoi – și reduceau la tăcere – veselul discurs rostit printre dinți. Și când mergeau la teatru sau la cinema sau la sala de petreceri, sau intrau pur și simplu în camera de alături, tatăl meu asculta singur radioul așteptându-i, ca să nu audă nimic, dar după aceea – după nivelarea serilor, care se produce întotdeauna când serile persistă și se repetă – îl asculta ca să se distreze timp de o jumătate de oră sau patruzeci și cinci de minute (doctorii sunt întotdeauna grăbiți), fiindcă ceea ce asculta sfârșise prin a-l distra. Doctorul se ducea fără să-i spună la revedere și mama nu ieșea din cameră, rămânea acolo și-l aștepta pe tatăl meu, luându-și o cămașă de noapte și schimbând cearșafurile; el nu o găsea niciodată cu jupoanele ei drăguțe și în ciorapi. Și văd acum conversația care instituise această stare, care pentru mine nu era o cruzime, ci o stare milostivă, care a durat toată viața, și în timpul acestei conversații doctorul Arranz poartă mustăcioara pe care am văzut-o la membrii Parlamentului până la moartea lui Franco, și nu numai la ei, ci și la militari și notari, scriitori și atâția medici, dar nu și la el, fiindcă și-o răsesse înaintea celorlalți. Tata și mama sunt așezați în sufragerie, și eu nu am încă nici conștiință, nici memorie, sunt un copil care nu merge și nu vorbește și e așezat în leagănul lui, și n-ar trebui să-și dea seama de nimic niciodată: mama ține mereu ochii plecați și nu spune nici o vorbă, tata privește întâi neîncrezător, apoi îngrozit: îngrozit și înspăimântat, mai mult decât indignat. Și unul dintre lucrurile pe care le spune Arranz este următorul:

— Ascultă, León, eu ofer multe informații poliției, și sunt întotdeauna de prima mână, niciodată nu m-am înșelat. Am pierdut mult timp până să te găsesc, dar știu perfect ce ai făcut în timpul războiului, și nu te-ai săturat niciodată de spionat în folosul milițienilor, care duceau apoi oamenii la o mică plimbare. Dar chiar dacă nu ar fi fost așa, în cazul tău, nu am nevoie de multe invenții, îmi ajunge să exagerez puțin, să spun că ai trimis la moarte jumătate dintre vecini nu ar fi prea departe de adevăr, m-ai fi trimis și pe mine dacă ai fi putut. Au trecut mai mult de zece ani, dar te așteaptă plutonul dacă îmi dau drumul puțin la limbă, și nu am motive să tac. Așa că

vreau să-mi spui ce preferi: sau rabzi puțin condițiile mele, sau nu mai rabzi nimic, nici bun, nici rău, nici de mijloc.

— Și care sunt aceste condiții?

Îl văd pe doctorul Arranz făcând o mișcare cu capul în direcția mamei mele mute – o mișcare care o aduce la realitate – a mamei mele, pe care o cunoștea din timpul războiului și chiar dinainte, în cartierul acesta în care muriseră atâția oameni.

— Vreau să o călăresc. O seară din două și cealaltă la fel, până ce mă satur.

Arranz s-a săturat cum ne săturăm toți de toate, dacă avem destul timp. S-a săturat când eram încă la o vârstă la care verbul acesta atât de important nu figurează încă în vocabular, sau nu îi concepem conținutul. Vârsta mamei mele, în schimb, era vârsta la care începuse să se ofilească și să nu mai râdă, iar tatăl meu începuse să prospere și să se îmbrace mai bine și să-și semneze cu numele lui articolele și studiile de critică literară – numele lui care nu era León – și ochii lui triști își pierdură puțin melancolia; și începuse să iasă seara cu bilete bune, în timp ce mama rămânea acasă să facă pasiențe sau să asculte radioul sau, puțin mai târziu, să se uite la televizor, mai resemnată.

Toți cei care au speculat despre lucrurile de după moarte sau despre permanența conștiinței dincolo de moarte – dacă asta suntem noi, niște conștiințe – nu au luat în calcul pericolul, sau mai degrabă groaza de a-ți aminti totul, până și ceea ce nu știai: de a ști totul, tot ce ne privește sau ne implică, de aproape sau de departe. Văd cu o claritate absolută fețe pe care le-am zărit o singură dată pe stradă, un bărbat căruia i-am dat de pomană fără să-l privesc, o femeie pe care am observat-o în metrou și am uitat-o imediat după aceea, trăsăturile unui poștaș care mi-a adus o telegramă lipsită de importanță, silueta unui copil pe care l-am văzut pe plajă, pe când eram și eu copil. Minutele lungi pe care le-am petrecut așteptând în aeroporturi sau stând la coadă la un muzeu, privind apa de pe o plajă îndepărtată, făcându-mi bagajele și desfăcându-le apoi, minutele cele mai plictisitoare, pe care nu le numărăm niciodată și le numim în general timp

mort, toate aceste minute se repetă. Mă revăd în orașele în care am fost acum mult timp în trecere, în orele libere în care mă plimbam, înainte de a mi le șterge din memorie: mă văd la Hamburg și la Manchester, la Basel și la Austin, în locuri în care nu aș fi ajuns dacă nu ar fi fost profesia mea. Mă revăd de asemenea la Veneția, acum mulți ani, în timpul călătoriei de nuntă cu soția mea, Luisa, cu care mi-am petrecut acești ultimi ani de liniște și satisfacție, mă revăd în timpul lor, în viața mea mai apropiată, deși acum este și ea departe. Mă întorc dintr-o călătorie și ea mă așteaptă la aeroport, nu a fost nici o ocazie în timpul vieții noastre comune în care să nu mă întâmpine, chiar dacă nu lipseam decât patruzeci și opt de ore, în ciuda circulației îngrozitoare și a activităților fără importanță, care sunt cele mai epuizante. De obicei eram atât de obosit, încât nu aveam putere decât să schimb canalul televizorului identic în toate țările, în timp ce ea îmi pregătea ceva de mâncare și îmi ținea companie cu un aer de plictiseală răbdătoare, știind că nu aveam nevoie decât de somn și de repausul din noaptea următoare ca să mă refac și să fiu din nou așa cum eram a doua zi, un tip activ și glumeț care vorbește puțin printre dinți, mod studiat de a accentua ironia aceea care place tuturor femeilor, fiindcă au râsul în sânge și nu se pot stăpâni să nu chicotească, chiar dacă îl detestă pe cel care glumește, dacă gluma este amuzantă. Și a doua zi după-amiaza, refăcut de-a binelea, mergeam adesea s-o văd pe María, amanta mea, care râdea și mai mult, fiindcă alături de ea spiritul meu nu era tocit de obișnuință.

Am avut întotdeauna grijă să nu mă trădez, să nu rănesc și să fiu compătimitor, mă vedeam întotdeauna cu María la ea acasă, ca să nu mă întâlnească cineva în altă parte cu ea și să-mi pună întrebări, sau să povestească mai târziu, din cruzime, sau să aștepte pur și simplu să-i fie prezentat. Nu locuia departe și treceam adesea pe la ea, după-amiaza, când mă întorceam acasă, nu în fiecare zi, doar că întârziam uneori o jumătate de oră sau trei sferturi de oră, alteori puțin mai mult, câteodată mă amuzam privind pe fereastra ei, fiindcă fereastra unei amante prezintă un interes pe care nu îl au niciodată ferestrele noastre. Nu am comis niciodată vreo greșală, fiindcă greșelile în domeniul acesta sunt o dovadă de

desconsiderare sau, și mai rău, sunt acțiuni neplăcute. O dată m-am întâlnit cu Maria în timp ce eram cu Luisa într-un cinematograf arhiplin, într-o seară în care era o premieră, și amanta mea a profitat de îngheșuală ca să se apropie de noi și să mă ia un moment de mână, trecând pe lângă mine fără să mă privească și mângâindu-mă cu coapsa, o coapsă pe care o cunoșteam atât de bine, mi-a luat mâna și mi-a mângâiat-o. Luisa nu a putut să-și dea seama de nimic, nici să vadă, nici să bănuiască pentru nimic în lume acest contact strâns și efemer și clandestin, dar eu am hotărât totuși să nu mai trec pe la Maria câteva săptămâni, la sfârșitul cărora, pentru că nu răspundeam când mă suna la birou, ea m-a sunat într-o seară acasă, și din fericire soția mea nu era acolo.

— Ce se întâmplă? mi-a spus ea.

— Nu trebuie să mă suni niciodată aici, știi asta.

— Nu aș fi făcut-o dacă mi-ai fi răspuns când te-am sunat la birou. Sunt cincisprezece zile de când te aștept.

I-am răspuns atunci, făcând un efort ca să simt din nou furia care mă încercase în urmă cu cincisprezece zile:

— Și nu o să-ți mai răspund niciodată dacă mă mai atingi în prezența Luisei. Nu te juca făcând asemenea lucruri.

Ea a tăcut.

Uităm aproape totul în viață și ne amintim de toate în moarte sau în starea în care se află o fantomă. Dar în timpul vieții am uitat, și am reînceput să mă văd cu ea din nou în mod regulat, în felul în care amânăm toți lucrurile pe mai târziu și credem că va exista un mâine în care va fi posibil să reținem ceea ce astăzi, ca și ieri, trece, se scurge și fuge, ceea ce devine pe nesimțite o nouă rutină care ne nivelează în felul ei zilele și nopțile până când acestea din urmă nu se mai pot concepe fără elementele care s-au instalat în ele, și nopțile și zilele trebuie să fie identice, în aspectele esențiale cel puțin, ca să nu existe nici renunțare, nici sacrificiu pentru cel care le iubește și le poate suporta. Acum îmi amintesc totul, și de aceea îmi amintesc perfect moartea mea, adică ceea ce am știut despre

moartea mea când a avut loc, adică puțin și chiar nimic în comparație cu ceea ce știu acum și cu șirul repetițiilor.

Mă întorc dintr-una din călătoriile mele epuizante, una în plus, și Luisa, cum făcea întotdeauna, vine să mă aștepte. Nu am vorbit mult despre asta în mașină și nici acasă, când mi-am scos hainele din valiză privind mai mult decât distrat scrisorile strânse și ascultând apelurile care se păstrasera pe robot. M-am neliniștit auzind unul dintre ele, fiindcă am recunoscut imediat vocea Mariei, care îmi spusese o dată numele și apoi închisese, ceea ce a făcut ca neliniștea mea să se topească pe loc, fiindcă o voce de femeie care îmi rostea numele și închidea nu însemna nimic, nu era nici un motiv pentru ca Luisa să fie curioasă, dacă o auzise. M-am lungit pe canapea în fața televizorului și m-am uitat la câteva emisiuni, Luisa mi-a adus mezeluri și un ou bătut pe care le cumpărase dintr-un magazin, cred că nu avusese chef sau timp să-mi facă o omletă. Era încă devreme, dar ea a stins lumina din cameră ca să mă lase să dorm, și am rămas așa, ațipit și liniștit, cu amintirea vagă a mângâierilor ei, a mâinii care te liniștește, chiar dacă te atinge distrat și poate nerăbdător. Apoi a ieșit din cameră, și eu am adormit până la urmă, fără să închid televizorul, după momentul în care renunțasem să mai schimb canalele.

Nu știi cât timp a trecut, sau mint, fiindcă acum știu exact, șaptezeci și trei de minute de somn profund și vise care se desfășurau încă în străinătate, de unde mă întorsesem încă o dată teafăr și nevătămat. M-am trezit dintr-o dată, și am văzut lumina albăstruie a televizorului, lumina aceea și capătul patului, fiindcă n-am mai avut timp să văd și imaginile de pe ecran. Văd acum și am văzut și atunci cum se repezea spre fruntea mea ceva negru, un obiect greu și fără îndoială la fel de rece ca un stetoscop, care nu era vindecător, ci violent. A căzut o dată și s-a ridicat din nou, și în timpul celor zece secunde de pauză, scăldat deja în sânge, m-am gândit că Luisa mă ucidea din cauza acelui apel telefonic, care nu-mi spunea decât numele înainte de a se întrerupe, și care spusese poate mai multe lucruri, lucruri pe care ea le ștersese după ce le ascultase, și mă lăsase să aud la întoarcere primul cuvânt, anunțul morții mele. Lucrul negru a căzut din nou și de data

aceasta a ucis, și ultima mea licărire conștientă m-a făcut să nu opun rezistență, să nu încerc să opresc acest obiect, fiindcă nu putea fi oprit, și poate fiindcă mi se părea că nu era rău să mor de mâna unei persoane cu care trăisem liniștit și mulțumit, fără să ne facem rău până în momentul în care s-a întâmplat acest lucru. Cuvântul este dificil și aproape echivoc, dar poate că simțisem că era o moarte dreaptă.

Văd acum toate acestea și le văd complet, cu un înainte și un după, deși ce s-a întâmplat după nu mă privește în mod strict, și prin urmare nu este la fel de dureros. Dar ce s-a întâmplat înainte, da, adică negarea lucrurilor pe care le întrezărisem și le gândisem între prima și a doua coborâre a lucrului negru care mă ucisese. O văd acum pe Luisa vorbind cu un bărbat pe care nu îl cunosc și care are o mustață ca aceea pe care o avusese cândva doctorul Arranz, însă nu o mustață ascuțită, ci rotunjită, cu câteva fire albe. E un bărbat de vârsta mea, adică de vârsta care fusese a mea, și poate și a Luisei, deși eu o văzusem întotdeauna ca pe o femeie tânără, în același mod în care părinții mei și doctorul Arranz nu mi se păruseră niciodată tineri. Sunt în salonul unui apartament pe care nu îl cunosc, care aparține acestui bărbat, un loc pestriț, plin de cărți și de obiecte ornamentale, un apartament studiat. Bărbatul se numește Manolo Reyna și are destui bani ca să-i ajungă pentru a nu-și murdări niciodată mâinile. Vorbesc în șoaptă, așezați pe o canapea, este după-amiază și eu sunt la María, cu două săptămâni mai devreme, cu două săptămâni înainte de moartea mea și de întoarcerea dintr-o călătorie, și călătoria aceasta nu era încă începută, se află încă în stadiu de proiect. Șoaptele sunt clare acum, au un grad absurd de realitate, nu numai în raport cu starea mea, care nu mai cunoaște ceea ce este tactil, ci cu viața însăși, fiindcă nimic din ea nu a fost vreodată atât de concret, nici nu a respirat astfel. Dar a existat un moment în care Luisa a ridicat vocea, cum o ridici când vrei să te aperi sau să aperi pe cineva, și a spus:

— Dar s-a purtat întotdeauna bine cu mine, nu am să-i reproșez nimic, și de asta mi-e foarte greu.

Și Manolo Reyna răspunde, trăgând cuvintele:

— Nu ți-ar fi mai ușor și nu te-ar costa mai puțin dacă ți-ar fi făcut viața imposibilă. Când trebuie să omori pe cineva, nu mai contează ce a făcut sau nu, ți se pare întotdeauna un act excesiv în raport cu orice fel de comportament.

O văd pe Luisa ducându-și arătătorul la gură și mușcându-l puțin, un gest pe care am văzut-o făcându-l adesea când ezită, sau mai degrabă înainte de a lua o decizie. E un gest banal, și-mi face rău să-l văd în cadrul unei conversații la care eu nu particip, care are loc în spatele meu și mă pomeneste, sau mă critică, sau chiar mă apără, sau, și mai mult, mă judecă și mă condamnă la moarte.

— Ei bine, omoară-l tu, doar nu vrei să comit eu actul acesta exagerat.

Văd acum că persoana care ridică lucrul acela negru aproape de televizorul meu nu este nici Luisa, nici Manolo Reyna, cu numele lui folcloric, ci altcineva, care a fost angajat și plătit ca să mă lovească de două ori în cap, cuvântul precis este ucigaș plătit, în timpul războiului au fost atâția milițieni folosiți astfel. Ucigașul meu plătit lovește de două ori și lovește fără nici un dram de pasiune, și moartea aceasta nu mi se pare dreaptă, nici adecvată, nici plină de compătimire, cum este în general viața, și cum a fost și viața mea. Lucrul negru e un ciocan cu coadă de lemn și cap de fier, un ciocan vulgar și obișnuit. E cel pe care îl aveam acasă, îl recunosc.

Acolo unde timpul se scurge și fuge a trecut deja mult timp, atât de mult încât nu a mai rămas nimeni dintre cei pe care i-am cunoscut, i-am frecventat, i-am suportat sau i-am iubit. Fiecare dintre persoanele acestea, presupun, va reveni fără să fie perceput în spațiul în care timpul se adună în uitare, și nu va mai vedea decât străini, bărbați și femei noi care cred, ca și copiii, că lumea s-a născut o dată cu ei, și pentru ei nu are nici un rost să-și pună întrebări asupra existenței noastre trecute și măturate. Acum, Luisa probabil că își amintește și știe tot ce nu a știut în timpul vieții ei și al morții mele. Nu pot să vorbesc acum despre zile sau nopți, totul este nivelat, nu mai este nevoie de efort și rutină, de zile sau de nopți în care pot spune că

am cunoscut mai ales liniștea și mulțumirea: pe când eram muritor, e atât de mult de atunci, acolo unde timpul mai există încă.

ORICE RĂU SE ÎNTOARCE

*Pentru medicul de noapte,
care nu a vrut să fie un personaj de ficțiune*

Am primit astăzi o scrisoare care m-a făcut să mă gândesc la un prieten. Venea de la o persoană pe care nu o cunoșteam nici eu, nici prietenul în chestiune.

Pe el l-am cunoscut în urmă cu cincisprezece sau șaisprezece ani, și au trecut doi ani de când nu l-am mai văzut, din pricină că a murit, nu din altă cauză, deși nu ne vedeam noi niciodată prea des, pentru că el locuia la Paris și eu la Madrid. Îi vizitam orașul din când în când, iar el venea foarte rar într-al meu. Totuși, nu ne-am cunoscut nici în orașul meu, nici într-al lui, ci la Barcelona, și înainte de a ne vedea prima oară am citit un text al lui, pe care mi-l trimisese editorul madrilen al cărui consilier eram pe atunci (pentru un salariu foarte mic, cum se întâmplă întotdeauna). Romanul acesta, sau ce-o fi fost, era greu de publicat, și nu îmi amintesc nimic din el: doar că îi descoperisem o inventivitate verbală și un simț delicat al ritmului, dar și o cultură remarcabilă (autorul cunoștea cuvântul „lagenă”³), iar restul era aproape ininteligibil, cel puțin pentru mine: dacă aș fi fost critic, aș fi spus că era vorba de un continuator augmentativ al lui Joyce, dar mai puțin pueril sau senil decât ultimul Joyce, pe care îl urma de la distanță. În ciuda acestor lucruri, l-am recomandat, făcându-i o recenzie relativ favorabilă, în urma căreia m-a sunat agentul lui (acest autor cu vocație de scriitor inedit avea totuși un agent) ca să stabilească o întâlnire cu ocazia unei călătorii pe

care o făcea la Barcelona scriitorul pe care îl reprezenta; acolo locuia familia lui, și acolo locuisem și eu, în urmă cu cincisprezece sau șaisprezece ani.

Scriitorul se numea Xavier Comella, și m-am întrebat întotdeauna dacă afacerile la care se referea uneori cu delicatețe vorbind despre „afacerile familiei” nu erau legate cumva de lanțul de magazine de haine cu același nume care se afla în oraș (mai ales pulovere). Având în vedere caracterul iconoclast al textului său, mă așteptam să văd un individ bărbos și primitiv, sau un iluminat cu podoabe polineziene și pandantive metalice, dar nu avea nimic din acest tip de personaj: din stația de metrou Tibidabo, unde ne dăduserăm întâlnire, a ieșit un bărbat puțin mai în vârstă decât mine, să fi avut vreo douăzeci și opt sau douăzeci și nouă de ani, și mult mai bine îmbrăcat (eu sunt o persoană comună, dar el purta cravată și butoni la cămașă, lucru rar la vârsta noastră și în epoca noastră, o cravată cu nod îngust); cu fața lui teribil de demodată, părea să fie venit din anii aceia interbelici, de unde venea și literatura lui: păr bătând în blond pieptănat peste cap și ușor ondulat, precum părul unui pilot de vânătoare sau al unui actor francez de pe timpul televiziunii în alb și negru – Gérard Philipe sau Jean Marais în tinerețe; irișii lui aveau culoarea vinului de Xeres, cu o pată întunecată în albul ochiului stâng, care dădea privirii sale un aer rănit; fălci puternice, care păreau întotdeauna strânse, dantură agreabilă și solidă, craniu foarte vizibil în spatele frunții netede, unul dintre craniile acelea care par întotdeauna gata să explodeze, nu prin mărime, care era normală, ci din pricină că pielea se întindea pe osul frontal, de parcă nu ar fi fost în stare să-l acopere, efect produs poate de cele două vene verticale, prea protuberante și prea albastre. Era plăcut și amabil sau, mai degrabă, extraordinar de bine crescut, atât pentru vârsta lui, cât și pentru epoca aceea grosolană, unul dintre oamenii aceia cu care ghicești că nu vei putea schimba confidențe, dar în care poți avea încredere. Avea o înfățișare în straniu deliberată, sau poate extra-teritorial, care accentua non-apartenența lui la timpul în care îi fusese dat să trăiască, aspect care provenea fără îndoială din faptul că trăise deja opt ani în străinătate: vorbea spaniolă cu accentul agreabil al

catalanilor care nu vorbesc aproape deloc catalana (s-ul interdental foarte dulce, și o foarte ușoară iotacizare), ezitând puțin înainte de a-și începe frazele, ca și cum ar fi tradus mai înainte primele trei sau patru cuvinte. Știa mai multe limbi, în care citea, inclusiv latina, și de fapt mi-a spus că citise *Tristele* lui Ovidiu în avionul cu care venise din Paris, și nu mi-a spus-o din pedanterie, ci cu satisfacția pe care ți-o procură o reușită care te-a costat un efort destul de mare. Era umblat prin lume și îi plăcea s-o arate, iar în timpul lungii noastre conversații care a avut loc în barul unui hotel vecin, am vorbit prea mult despre literatură, pictură și muzică, subiecte care se uită ușor, dar mi-a spus puține despre viața lui, despre care vorbea întotdeauna, atât în ocazia aceasta, cât și în cursul anilor care au urmat, cu un amestec contradictoriu de discreție și nerușinare. Adică mi-a povestit totul sau aproape totul, lucruri foarte intime, dar cu o naturalețe serioasă – sau poate că era tact – care micșora într-un anumit fel importanța faptelor, precum ar fi făcut cineva care consideră că toate lucrurile stranii, teribile, neliniștitoare și triste care i se pot întâmpla fac parte din norma și destinul oricui, deci și ale celui care îl ascultă, și care nu trebuie să se mire. Nu avea o atitudine propriu-zis confidențială, ci mai degrabă manierele unui om tulburat, decât conștiința veritabilă a lucrurilor care nu trebuie povestite, sau care erau considerate astfel. O dată cu această primă întâlnire, mi-a povestit cele ce urmează: studiase medicina, dar nu o practica, consacându-se în întregime literaturii și trăind de pe urma unei moșteniri substanțiale sau a rentelor familiale, care proveneau probabil de la un bunic negustor în industria textilă, dacă îmi amintesc bine. Dispunea de banii aceștia de șapte ani, adică de când locuia la Paris, unde se mutase datorită acestei averi, fugind de viața intelectuală din Barcelona, mediocră și plictisitoare pentru el, care nu o cunoscuse de altfel decât prin intermediul presei, fiindcă plecase de foarte tânăr. (Crescuse la Barcelona, dar se născuse la Madrid, fiindcă mama lui era de acolo.) La Paris se căsătorise cu o femeie care se numea Éliane (îi spunea întotdeauna așa, nu l-am auzit niciodată spunându-i „soția mea”), al cărei gust pentru culori, mi-a spus el, era unul dintre cele mai fine care s-ar putea întâlni la ființele omenești (nu l-am întrebat, dar am presupus că era

pictoriță, prin urmare). Avea un proiect literar amplu și ambițios, din care realizase deja douăzeci la sută, mi-a spus el cu precizie, deși nimic nu fusese încă publicat: în afară de persoanele apropiate, eu eram primul care se interesa de scrierile lui, care includeau nu numai romane, ci și eseuri, sonete, teatru și chiar o piesă pentru marionete. Era evident că se aștepta ca judecata mea să fie importantă pentru cei de la editură, fără să știe că vocea mea era doar una dintre altele, și nu dintre cele mai autoritare, având în vedere vârsta mea tânără. Mi-a făcut impresia că era destul de fericit, sau apropiat de ceea ce se înțelege prin starea aceasta: părea foarte îndrăgostit de soția lui, locuia la Paris, pe când Spania de-abia ieșea din franchism, dacă chiar se putea spune asta, nu era obligat să lucreze și nu avea alte obligații în afară de cele pe care și le impunea el însuși, trăind probabil o viață socială interesantă sau plăcută. Și totuși, încă de la prima întâlnire, am detectat în persoana scriitorului un element de tulburare și de indispoziție, ca și cum ar fi emanat din el o aură de suferință, sau poate un nor de praf pe care îl aduna pentru a-l scutura mai târziu. Când mi-a vorbit despre grija cu care își elabora textele, despre nenumăratele ore pe care le petrecuse scriind fiecare pagină pe care o citisem, m-am gândit că nu era decât atât: o concepție despre literatură la fel de demodată ca el, patetică aproape, un apel la durere, necesar pentru a ajuta cuvintele să transmită un strop de emoție, fără ca sensul lor să conteze, cum se întâmplă cu muzica sau cu culorile fără formă și cum ar trebui să se întâmple cu matematica, spunea el. L-am întrebat dacă una dintre paginile memorabile îi luase la fel de multe ore, o pagină în care apărea participiul „călărind” de cinci ori la rând, în felul următor: „călărind, călărind, călărind, călărind, călărind” și la fel pe toate rândurile. M-a privit cu un aer surprins – o privire nevinovată –, și după câteva clipe a început să râdă.

— Nu, mi-a răspuns el, pagina asta nu mi-a luat ore, bineînțeles. Ești pus pe glume, deci, a adăugat el cu o simplitate neașteptată, și a râs din nou.

Era întotdeauna puțin cam greu de cap în privința glumelor, sau a ironiilor ușoare, pe care mi le îngăduiam uneori, mai târziu, ca să reduc intensitatea lucrurilor pe care mi le povestea. Părea să nu înțeleagă dintr-o

dată registrul ironic, ca și cum ar fi trebuit să traducă mai întâi: după un moment de jenă sau de asimilare, râdea dintr-o dată, deschis, un râs aproape feminin, atât era de generos, ca și cum s-ar fi mirat că era în stare cineva să facă o glumă în mijlocul unei conversații serioase, chiar solemne și dramatice, iar el aprecia mult gluma și darul de a glumi. Acest lucru se întâmplă adesea persoanelor care cred că nu au nici un dram de frivolitate; de fapt, au o oarecare frivolitate, dar o ignoră. Văzându-i reacția, am riscat să mai adaug o glumă (poate ar trebui să spun că acesta este principalul meu mod de a-mi arăta simpatia și afecțiunea) și i-am spus mai târziu:

— De fapt, pentru a fi publicat nu-ți lipsește decât o viață idilică, o viață de poveste, à la Scott Fitzgerald, în timp ce personajele o duc exact pe dos.

Acest lucru l-a făcut să se întunece puțin, și m-am gândit că era din pricină că pomenisem numele unui autor care nu îl interesa nici cât mă interesa pe mine. Mi-a răspuns cu un ton grav:

— Am și eu ceva excesiv.

A făcut o pauză teatrală, ca și cum s-ar fi întrebat dacă trebuia sau nu să-mi povestească ceea ce îi stătea pe limbă. Eu am păstrat tăcerea. A suportat-o (suporta tăcerea mai bine decât oricine altcineva); eu, nu. Am întrebat:

— Despre ce este vorba?

A așteptat încă puțin, apoi a răspuns:

— Sunt melancolic.

— Atunci e bine, am spus eu, fără să-mi pot ascunde zâmbetul, cei care au privilegii excesive de iertat au recurs în general la asta. Dar e o boală veche, așa că nu trebuie să fie gravă, presupun; nimic din ceea ce e clasic nu e grav, nu-i așa?

El nu avea niciodată gânduri ascunse și s-a grăbit să corecteze ceea ce el considera a fi o greșală.

— Sufăr aproape încontinuu de melancolie depresivă, mi-a spus el; iau medicamente, și asta o îndulcește puțin, dar dacă aș înceta tratamentul m-aș sinucide, e aproape sigur. Înainte de a pleca la Paris, am avut o tentativă de

sinucidere. Nu pentru că mi s-ar fi întâmplat ceva concret, dar sufeream și nu mai suportam să trăiesc. Mi se poate întâmpla din nou oricând, și mi s-ar întâmpla sigur dacă nu mi-aș lua medicamentele. Așa mi s-a spus, și medicii au probabil dreptate, știu asta fiindcă sunt și eu medic.

Nu dramatiza, vorbea despre toate acestea cu o absolută lipsă de pasiune, pe același ton pe care îmi povestise despre altele.

— Cum s-a întâmplat atunci? am întrebat eu.

— Eram în casa tatălui meu de la țară, în provincia Gerona, aproape de Cassá de la Selva. Mi-am lipit o carabină de piept, ținându-i patul între genunchi. Dar genunchii mi-au tremurat și glonțul a ajuns în perete. Eram prea tânăr, a adăugat el în chip de scuză, și a zâmbit amabil.

Era un om foarte atent, și nu m-a lăsat să-mi plătesc consumația.

*

Ne-am scris, și am început să ne vedem când mergeam la Paris; am mers acolo după câteva luni, ca să-mi revin dintr-o mare supărare; puteam să stau la o prietenă italiană, a cărei companie m-a amuzat întotdeauna, și prin urmare să mă consolez. Compania lui Xavier Comella mă interesa și îmi schimba ideile în perioada aceea, apoi a devenit ceva ce trebuia reînnoit, cum se întâmplă cu compania persoanelor pe care contezi, chiar și atunci când sunt absente.

Xavier locuia provizoriu la socrul său, cu Éliane, soția lui franțuzoaică cu trăsături chinezești, delicată până la starea de leșin, cum îi stă bine oricărei femei orientale care se pretinde rafinată, și de altfel așa și era. Gustul ei fantastic pentru culori, atât de lăudat de soțul ei, nu se aplica la pictură, ci la decorațiuni, și mi se părea că asta privea mai mult apartamentele prietenilor și cunoștințelor, și nu o clientelă veritabilă, și restaurantul tatălui ei, socrul, la care nu am fost niciodată, dar care era, după părerea lui Xavier, „cel mai prețios restaurant chinezesc din Franța”, ceea ce nu însemna mare lucru, sau, cel puțin, însemna ceva enigmatic. În prezența soției, atențiile celui care era pe cale să-mi devină prieten deveneau extreme, pe punctul a de a fi uneori ușor plictisitoare: mă ruga să nu fumez, fiindcă fumatul o îmbolnăvea; în cafenele, trebuia să ne așezăm întotdeauna

pe terasă, din aceleași motive și fiindcă era mai mult aer decât în interior, și să ne așezăm întotdeauna cu spatele la stradă, fiindcă circulația o făcea să amețească; nu puteam să mergem într-un loc aglomerat, nici într-un cinematograful pe jumătate plin, fiindcă înghesuiala o neliniștea pe Éliane; nici într-o cramă sau într-un bar, fiindcă devenea claustrofobă; trebuia să evităm și spațiile vaste, ca Place Vendôme, fiindcă suferea și de agorafobie; nu puteam să rămânem în picioare mai mult decât ținea schimbarea semaforului, și dacă trebuia să stăm la coadă la teatru sau la muzeu, fie și numai câteva minute, Xavier o însoțea pe Éliane la o cafea din apropiere și o lăsa acolo – după ce verifica să nu fie nimic amenințător în jurul ei, ceea ce îi lua destul de mult timp, fiindcă erau multe posibile amenințări –, astfel încât ea să poată aștepta așezată și în siguranță; cu toate acestea, când se întorcea ca să se solidarizeze cu lenta mea înaintare, eu aveam deja biletele și trebuia să ne întoarcem să o căutăm; până atunci, ea comanda deja un ceai și trebuia să așteptăm să-l bea: de mai multe ori, filmul începea fără noi, sau trebuia să vedem muzeul în pas alergător. Să ieși cu ei doi era puțin cam plictisitor, nu numai din pricina acestor servituți și inconveniente, dar și fiindcă spectacolul adorației nu e niciodată ușor de contemplat, iar cel care adoră este puțin apreciat: inspiră pudoare, te face să te jenezi, iar în cazul lui Xavier Comella era ca și cum ai fi asistat la o manifestare – sau la o scenă – a celei mai pasionante intimități, pe care nu o suportăm nici la noi înșine – cum ar fi propriul sânge, sau roaderea unghiilor. Și era poate și mai jenant, fiindcă văzând-o pe Éliane puteai să înțelegi sau să-ți imaginezi: nu era o mare frumusețe, era mai degrabă tăcută (bineînțeles, nu cerea nimic, nu protesta niciodată, fiindcă așa ceva nu se potrivea cu rafinamentul ei, și fiindcă nu avea nevoie: Xavier era atent, și îi interpreta perfect nevoile), în amintirea mea, e o siluetă complet estompată, dar cel mai mare farmec – și era foarte puternic – rezida probabil în faptul că, chiar și atunci când era prezentă, în persoană, o simțai deja ca pe o amintire, o amintire păstrată și puțin trecută, și deci armonioasă și liniștită, liniștitoare, puțin nostalgică și imposibil de înțeles. Când o îmbrățișai, simțai probabil că strângi în brațe ceea ce ai pierdut, cum se întâmplă uneori în vise. Xavier mi-a spus într-o zi

că era îndrăgostit de ea de când avea paisprezece ani: nu am îndrăznit să-l întreb cum și unde o cunoscuse atât de devreme, fiindcă eu nu pun multe întrebări. Mi-a rămas în minte o imagine predominantă a lor: într-o piață de flori în aer liber, a început să plouă într-o dimineață cu găleata, dar excursia fusese hotărâtă pentru ca Éliane să poată alege primii bujori din an și alte buchete, și nimeni nu se gândise să se adăpostească, nici nu putuse, în afară de Xavier, care își deschisese umbrela și avusese grijă să nu ajungă nici o picătură la ea în timpul plimbării minuțioase și inalterabile, urmând-o la distanță de doi pași cu umbrela sus și udându-se până la piele, ca un lacheu devotat și obișnuit. Eu mergeam la câțiva pași în urma lor, fără umbrelă și fără să îndrăznesc să părăsesc cortegiul, lacheu de categorie inferioară, mai puțin credincios și lipsit de recompense.

Când ea nu era cu noi, vorbea și povestea mai mult, mai mult decât în scrisori, care erau afectuoase, dar foarte sobre, uneori de un laconism atât de încordat, încât te făcea să prevezi o explozie – ca fruntea lui, cu pielea întinsă și venele bombate – care se producea când rupeai plicul. Când nu era de față, îmi vorbea despre impulsurile lui violente și dificil de imaginat, în tot timpul acestor treisprezece sau paisprezece ani în care nu am fost martor la nici unul dintre ele, dar e adevărat că nu ne vedeam decât din când în când, și viața lui mi se pare astăzi o carte deteriorată, cu multe pagini albe, sau un oraș pe care nu l-ai văzut decât noaptea și în trecere, dar de mai multe ori. Într-o zi, mi-a povestit că în timpul unei vizite la Barcelona îndurase în tăcere admonestările burlești ale tatălui său, despărțit de mama lui și recăsătorit, până în momentul în care fusese cuprins de o furie subită și începuse să distrugă tot ce era în casă, aruncând mobilele de pereți și spărgând lustrele, sfâșiind tablourile și măturând cu un gest etajerele, și făcând, bineînțeles, să explodeze televizorul. Nimeni nu îl putuse opri: se liniștise după câteva minute devastatoare. Povestea aceasta fără plăcere, dar și fără regrete sau remușcări. L-am cunoscut la Paris pe acest tată, cu noua lui soție olandeză care avea un briliant incrustat într-o nară (era cu mult înaintea modei). Se numea Ernest, și nu semăna cu Xavier decât prin fruntea lui osoasă: era mult mai înalt decât el și avea părul negru fără nici

un fir alb, poate că și-l vopsea, era un om pretențios, indulgent și fără prejudecăți, care îi vorbea fiului cam de sus, care nu îl lua deloc în serios, deși poate că nu era ceva intenționat, fiindcă nu părea să ia nimic în serios. Îți făcea impresia că era un băiat de bani gata, închistat, petrecându-și încă timpul la concursuri hipice sau de tir și – în anul acela – frunzărind tratate de filozofie hindusă: unul dintre acei indivizi, din ce în ce mai rari, care au întotdeauna aerul că sunt în haine de casă.

Tot în absența Élianei, după doi sau trei ani de la prima întâlnire, mi-a povestit Xavier despre moartea fiului său nou-născut, strangulat de cordonul ombilical, dacă îmi aduc aminte bine, sau mai degrabă nu, desigur, fiindcă îmi amintesc bine, în schimb, de unul dintre comentariile lui atât de zgârcite (nici nu îmi spusese măcar că așteptau un copil): „Pentru Éliane, a fost mai rău decât pentru mine, nu știu cum va reacționa. Cel mai rău e că acest copil s-a născut viu, și de aceea nu-l putem uita, îi dădusem deja și un nume”. Nu l-am întrebat ce nume, ca să nu trebuiască să-mi amintesc și eu. După ani de zile, vorbindu-mi despre alt lucru – dar gândindu-se poate la acesta, mi-a scris: „Ceea ce este atroce e că trebuie să îngropi ceva care tocmai s-a născut”. Nu se despărțise încă de Éliane – sau Éliane nu se despărțise de el – în ziua în care mi-a vorbit despre un proiect literar care necesita experiență, și mi-a spus:

— O să scriu un eseu despre durere. M-am gândit mai întâi să fac un tratat strict medical și să-l intitulez *Durere, anestezie și radiestezie*, dar trebuie să trec dincolo de asta; de fapt, ceea ce mă interesează la durere este misterul pe care îl reprezintă, caracterul ei etic și descrierea prin intermediul cuvintelor, și aici e un lucru a cărui realizare îmi este la îndemână: am plănuit să întrerup câteva zile tratamentul meu contra depresiei melancolice și să văd ce se petrece, să văd cât pot suporta și să examinez procesul durerii mintale, care sfârșește prin a deveni fizică, sub diverse forme, dar mai ales prin migrene inimaginabile. Cuvântul *migrenă* a avut întotdeauna un aer ușuratic, din cauza asocierii cu soțiile nesatisfăcute sau nesociabile, dar desemnează una dintre cele mai mari suferințe pe care le-a cunoscut

omul, să fim bine înțeleși. Există posibilitatea să opresc experimentul prea târziu, dar nu pot să nu duc la capăt această cercetare.

Xavier Comella a continuat să scrie alte romane și alte poeme, și câteva „veghe” – în sensul de „gărzi” – și o epistemologie, și printre toate acestea, obținusem ca editorul madrilen prin intermediul căruia ne cunoscuserăm să accepte în sfârșit publicarea romanului *Vivisecție*, mult mai lung decât cel pe care îl citisem eu; totuși, cartea nu apăruse încă, din cauza interminabilelor întârzieri, și lucra la o traducere a cărții *Anatomia melancoliei* de Burton, o comandă a aceluiași editor, care îl alesese datorită profesiei sale. Era un autor încă inedit și, din când în când, disperat, hotăra să rămână pentru totdeauna așa: rezilia contracte pe care trebuia să le refacă apoi, dar, din fericire, editorul era un om răbdător, încrezător și afectuos, pe care nu îl văzuse niciodată.

— Nu ai nici un chef să-ți vezi cartea publicată, i-am spus eu.

— Ba da, bineînțeles că da, mi-a răspuns el, dar nu pot să aștept, și cu eseul acesta despre durere o să termin șaiszeci la sută din opera mea, mi-a indicat el din nou, cu precizia obișnuită.

— În ziua în care te-am cunoscut, mi-ai spus că te-ai sinucide probabil fără tratament, și dacă s-ar întâmpla așa opera ta ar rămâne la cincizeci la sută sau mai puțin, asta depinde de procentajul pe care îl deține eseul. Și cincizeci la sută nu e mare lucru, nu?

A râs cu întârziere, ca de obicei, și mi-a spus, cu strania simplitate verbală în care cădea uneori:

— Ai niște ieșiri...

Nu mă nelinișteam prea mult, credeam că adevărurile lui erau întotdeauna exagerate, când mi-a povestit episoadele cele mai exagerate și mai dramatice.

În timpul lunilor următoare, scrisorile lui au devenit mai austere decât de obicei, și scrisul lui copilăresc, mai grăbit. Numai la sfârșit spunea una sau două fraze despre el sau despre starea lui, sau despre desfășurarea experienței: „Astăzi, cea mai mare viteză spre viitor este întotdeauna insuficientă, și nu e din pricină că îmbătrânim, ci din cauza trecutului

nostru. Viitorul meu perfect este grăbit; trecutul meu perfect nu are frâne”. Sau: „Am trăit întotdeauna cu gândul că va trebui să tac într-o zi, definitiv. Pe scurt, dragul meu, sunt mai temător ca niciodată”. Dar puțin mai târziu scria: „Sunt din ce în ce mai invulnerabil înăuntru și din ce în ce mai ardent în afară”. Și mai încolo: „Ceea ce e mai eroic în om nu e faptul că trăiește sau că moare, ci faptul că durează, fără îndoială”. Și în scrisoarea următoare: „Ce trebuie să gândim despre noi? Ce gândim noi despre noi înșine? Ce trebuie să gândești tu despre mine? Nu vreau să știu. Dar întrebarea aceasta îmi provoacă o anumită deprimare. Nici mai mult, nici mai puțin”. „Cum ți-am spus în conversația noastră din fața parcului Luxemburg”, spunea el o dată, făcând aluzie la o operă a cărei venire o evoca, „poarta mea de intrare constă în a provoca o recidivă a unei colici endogene, și când meandrele primelor șaiszeci de adnotări te vor conduce la ultima, vei înțelege motivul, mai ales dacă îți vei aminti de ceea ce ți-am spus despre condițiile privilegiate pe care le provoacă boala mea. Evident, întoarcerea aceasta la Hades e puțin prostească și sunt primul care și-o reproșează, dar cum să te mulțumești cu ton când ești înzestrat ca să pescuiești un rechin?” Și mai spunea: „Nu o să mă simt din nou foarte rău. M-am simțit întotdeauna la fel”. A trebuit să întrerupă experiența înainte de data prevăzută: calculase că avea nevoie de șase luni înainte de a ajunge la punctul culminant, și după patru luni a trebuit să fie internat două săptămâni, fiindcă nu putea să stea fără tratament și fără mijloacele necesare scrisului. Știu că familia și medicii l-au cam dojenit.

După puțin timp, au avut loc nenorociri și schimbări în lanț, deși el nu mi le-a spus pe toate, foarte probabil din delicatețe: doar după ce s-a produs, mi-a vorbit despre despărțirea de Éliane. Nu mi-a dat explicații clare, dar în timpul conversației noastre – la Madrid de data aceasta, în timp ce își vizita unul dintre frați, care locuia acolo – mi-a dat de înțeles unele lucruri, și eu am înțeles următoarele: un copil mort nu unește neapărat, ci uneori separă, dacă fața unuia amintește mereu celuilalt de această moarte; anii de așteptare a unui lucru concret, o carte și publicarea ei, sunt prin definiție întrerupți când vine ceea ce aștepti; ceea ce se naște în timpul copilăriei nu

moare niciodată, dar nici nu se împlinește; cât despre durerea proprie, nu este vorba despre faptul că o putem suporta: trebuie s-o suportăm; dar nu ni se poate cere să asistăm la cea pe care și-o produce singur celălalt, fiindcă nu vedem niciodată necesitatea. Această ruptură nu însemna, în ciuda tuturor acestor lucruri, sfârșitul adorației: Xavier spera că divorțul va dura mult timp și că Éliane nu va părăsi Parisul, deși i se propusese o slujbă excelentă de decoratoare la Montréal.

Mai târziu, m-a informat că moștenirea sau renta se epuizase (poate că erau niște sume pe care i le plătea tatăl lui din afacerile de familie, și se săturase de această practică). Până atunci, singura lui muncă remunerată fusese monumentală traducere a lui Burton, din care nu făcuse decât cincizeci la sută: nu avea nici un program și nu știa ce înseamnă să te trezești devreme. Se hotărî atunci să practice medicina și începu demersurile ca să-și poată face meseria uitată la Paris, de unde nu voia în nici un caz să se miște, atâta vreme cât Éliane rămânea acolo. Așteptă rezidența și diploma de la stat, trebui să lucreze la început ca infirmier, apoi într-un dispensar („Bărbați și femei, bătrâni și adolescenți transformați în simple piese de decor: mă duc acolo ca să arbitrez între orori și bagatele”). Fu gata să se angajeze la *Medici în Lume* sau *Medici fără Frontiere*, organizații care l-ar fi trimis un timp în Africa sau în America Centrală, cu toate cheltuielile plătite, dar fără nici un salariu, și s-ar fi întors cu buzunarele goale. Nu mai avea timp să scrie, și micșoră viteza cu care își mărea faimosul procentaj. Nu voia să vorbească mult despre Éliane, dar vorbea, în schimb, despre alte femei tinere sau nu chiar tinere, printre ele despre prietena mea italiană pe care i-o prezentasem cu câțiva ani înainte: după părerea lui, era foarte crudă; după părerea ei, nu făcea decât să se apere: după o noapte petrecută împreună, el plecase ca să se întoarcă după câteva ore cu bagajele, gata să se mute la ea. Fusese expulzat cu o indignare tipic feminină. Am ascultat fiecare dintre cele două versiuni și nu am luat partea nimănui, m-am mulțumit să regret.

Nu mai era un autor inedit, dar în Spania romanul său nu se vânduse și nu făcuse obiectul nici unei cronici, după cum era de așteptat. Când

mergeam la Paris, ne întâlneam de obicei ca să prânzim sau să cinăm la Balzar sau Lipp, și aceasta nu se schimbase, dar acum accepta să-l invit eu, fără să mai impună ca înainte legea ospitalității: tu ești străin, eu sunt aici în orașul meu. Era tot bine îmbrăcat – îl revăd mai ales într-un pardesiu elegant – ca și cum educația, poate singurul lucru moștenit de la tatăl lui, îi interzicea să renunțe la eleganță. Totuși, nu mai combina atât de bine culorile, ca și cum aceasta ar fi depins de simțul extraordinar pe care îl avea Éliane pentru culori și pentru tot ce ținea de decorație. O dată, a menționat-o într-una dintre scrisorile lui: „Din rădăcina separată de Éliane țâșnesc cu furie mlădițe fulgerătoare, care iau cu ele jumătate din viața mea”. Au trecut doi ani fără să ne vedem, s-a schimbat puțin fizic și, cu tactul lui obișnuit, m-a avertizat: „Nu sunt doar obosit mintal, sunt și într-o formă fizică deplorabilă. Martoră e alopecia galopantă, care mă obligă să port o șapcă ca să mă feresc de asprimea frigului toamnei la latitudinea aceasta”. A trebuit să se mute într-un cartier plin de arabi. În timpul unuia dintre sejururile mele nu a răspuns la telefon, deși știam că era la Paris. M-am gândit că îi tăiaseră poate telefonul, am luat metroul și m-am înfățișat la ușa apartamentului său necunoscut și îndepărtat, adică a unei maghernițe care era camera lui, teribil de strâmtă și aproape nemobilată, un loc dezolant. Dar în realitate, din scena aceasta nu îmi amintesc decât bucuria cu care m-a primit. Pe masa de lucru era un pahar de vin.

*

Lucrurile s-au ameliorat puțin la un moment dat, când m-am îndepărtat de Paris și am ales Italia în locul lui. Xavier Comella sfârșise prin a găsi o slujbă perfectă pentru obiectivul lui, deși nu-i aducea prea mulți bani, în schimb: medic interimar sau înlocuitor într-un spital, nu muncea decât atunci când avea nevoie sau voia, cu condiția de a face un minimum de ore în locul altcuiva pe lună, putea să le mărească numărul după puterile și nevoile lui, și acest lucru îi îngăduia să aibă din nou timp pentru nerăbdătoarea scriere a operei sale. Nerăbdare pe care nu o înțelegeam prea bine, fiindcă de la *Vivisecție*, nici o carte nu mai văzuse lumina tiparului: nici romanul său *Hecate*, nici cel care se numea *Spada fără lamă*, nici

Tratatul despre voință, nici poemele sale, pe care mi le trimitea uneori, nu fuseseră acceptate de nici un editor. Îmi amintesc două versuri dintr-o „veghe” pe care am primit-o: „Veghea spiritului tău îngemănat / Este visul în care îmi neg trupul”. Tot ce scria era greu de înțeles, tot ce scria era tare. Eu citeam puțin, iar el continua să traducă *Anatomia*.

Trecuseră zece sau unsprezece ani de când ne cunoscuserăm când, într-o dimineață, ne-am așezat din nou pe terasa cu sticlă a unei cafenele din Saint-Germain. Avea un aer înnobilat, învățase să-și pieptene părul care se rărea și devenea din ce în ce mai blond. Mi s-a părut că are moralul mai ridicat, după toți acești ani în care suferise, și m-a anunțat că scrierile lui avansaseră mult, ajunsese la optzeci și trei și jumătate la sută din totalitatea operei, după cum mi-a zis, înfruntând ironiile mele. Apoi și-a luat aerul confidențial și a devenit mai serios: nu îi mai lipseau decât două texte ca să termine un roman care se numea *Saturn* și eseul lui încă neterminat despre durere. Romanul avea să fie un *nec plus ultra* prin complexitatea tehnică, și simțea acum tentația de a reveni la experimentul său și de a-și suspenda din nou tratamentul. Se gândea că de data aceasta va putea să suporte destul ca să poată scrie știind tot ce era de știut.

— În timpul acestui an în care mi-am exercitat profesia, am văzut multă durere, și am administrat și eu durere: am combătut-o și am permis-o, după nevoile pacientului; am suprimat-o complet cu morfină și alte medicamente și droguri care nu se găsesc pe piață și la care doar medicii au acces; multe dintre ele sunt un secret la fel de bine păzit ca un secret de război, ceea ce se dă la farmacie sau la dispensar nu este decât o parte infimă din ceea ce există; dar există o piață neagră pentru toate. Am văzut durerea, am observat-o, am gradat-o, am măsurat-o, dar acum trebuie să o îndur din nou, și nu doar durerea fizică, ce e ușor de cunoscut, ci durerea psihică, aceea care te face să nu-ți dorești altceva decât să nu mai gândești, și nu poți. Am convingerea că durerea cea mai mare este durerea conștiinței, împotriva căreia nu există, practic, nici remediu, nici atenuare posibilă, și care nu poate sfârși decât cu moartea, și nici de asta nu suntem siguri.

De data aceasta, nu am încercat să-l fac să se răzgândească, nici măcar în felul oblic și ușor în care încercasem prima dată, când mă anunțase că își începe cercetările. Ne respectam mult, așa că i-am spus doar atât:

— Bine, ține-mă la curent.

Nu pot afirma că a făcut-o, că m-a ținut la curent adică cu procesul sau cu raționamentul său, poate fiindcă nu putea vorbi decât indirect și prin intermediul senzațiilor, al simptomelor și al stărilor de spirit la care putea face aluzie, așa că în scrisorile din lunile următoare – eu eram pe atunci la Madrid sau în Italia – nu mi-a povestit mare lucru din ce i se întâmpla sau ce gândea, scrisori mai laconice decât de obicei, dar din când în când lăsa să-i scape câte o frază care mă îndurera, netă sau enigmatică, confesională sau criptică, după caz: am recitit astăzi câteva din a doua categorie, care erau scrise de obicei la finalul scrisorilor, chiar înainte de formula amicală sau poate după, într-un *post-scriptum*: „Durerea gândirea plăcerea și viitorul sunt cele patru cifre necesare și suficiente interesului meu”. „Nimic nu te compromite mai mult decât excesul de pudoare: plătește înainte de a fi propriul tău Shylock”. „Să facem tot posibilul ca să nu lăsăm vagonul de la coadă”. „Dacă nu pustești pustiul, pustiul va deveni tranzitiv și te va pustii, și nu tranzitiv în *te*, ci în însuși faptul că te va face pustiu”. „Te îmbrățișez cu drag, nu acorda nimănui răgaz. Dacă o faci, te va face să plătești”. Iată genul de lucruri pe care le spunea. Printre primele există o continuitate, și chiar un progres: „Nu am chef nici să scriu, nici să exersez, nici să călătoresc, nici să gândesc, nici măcar să disper”, spunea el, și în scrisoarea următoare: „Citesc ca să mă prefac că am o ocupație”. Puțin mai târziu, m-am gândit că îi era mai bine, fiindcă menționa deschis – pentru prima și ultima dată – încercarea în care se cufundase: „Cât despre experiența mea etică a durerii endogene, continuu să aștept să explodeze bomba întârziată pe care am pornit-o la începutul verii, dar nu știu nici ziua, nici ora. Tu o vezi, dar nu te opri s-o privești prea mult, e prea jalnică pentru a merita considerație, și dacă e ceva titanic în toate astea, este adevărul că am impresia că sunt un pitic”. Nu știam ce să-i răspund, nici măcar nu-i puneam întrebări, uiți propriile tale scrisori după ce le arunci la poștă, sau

chiar înainte, după ce lingi plicul pe marginea cu lipici și îl lipești. Continua să-mi trimită rapoarte seci despre inactivitatea lui: „Puțină medicină, foarte puțin scris, ceva mai multă reculegere. Umiditatea frunzelor moarte”. Îmi aminteam că în timpul primei sale tentative, care eșuase, vorbise despre șase luni ca fiind timpul în care trebuia să reziste fără tratament ca să găsească ce căuta, și de aceea speram că, o dată cu venirea iernii, bomba lui întârziată va exploda sau va trebui să-i oprească mecanismul, chiar dacă ar fi trebuit să meargă din nou imediat la spital. Dar acest anotimp nu a făcut altceva decât să contribuie la agravarea stării lui, pe care nu o considera totuși suficientă: „De două luni, sunt cadaveric. Nu scriu, nu citesc, nu ascult nimic, nu văd nimic. Aud tunetul, în schimb, dar nu știu dacă e o furtună care se îndepărtează sau se apropie, dacă aparține trecutului sau viitorului. Aici termin: vulturul îmi ciugulește deja emisfera stângă”. Am presupus că vorbea despre migrena care îl tortura.

Au trecut două luni fără nici o veste de la el, apoi m-a sunat Éliane la Madrid. După despărțirea lor, nu mai ținusem legătura cu ea, dar nu am fost în stare să-mi exprim surprinderea și m-am gândit imediat la ce putea fi mai rău. „Xavier m-a rugat să te sun”, mi-a spus ea în franceză, folosind perfectul compus, acest timp verbal care indică atât de prost timpul în care s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat, și înainte de a continua m-am întrebat dacă o rugase înainte de a muri, sau chiar cu o clipă înainte, și era viu.

— A avut o cădere foarte puternică și este la spital, nu pentru mult timp, sperăm; nu poate să-ți scrie pe moment și nu voia să-ți faci prea multe griji. A fost foarte rău, dar acum e mai bine.

Vorbele ei erau atât de convenționale pe cât putea fi acest gen de apel telefonic, dar am îndrăznit să o întreb două lucruri, deși asta însemna să violentez o amintire, adică ceva ce era deja o dublă amintire:

— A încercat să se sinucidă?

— Nu, mi-a răspuns ea, dar a fost foarte rău.

— O să te întorci la el?

— Nu, mi-a răspuns ea, e imposibil.

În timpul ultimilor doi ani din prietenia noastră, am corespondat puțin și ne-am vizitat și mai puțin, eu nu am fost decât o dată la Paris, și el nu s-a mai întors la Madrid. Încetul cu încetul, nu mi-a mai răspuns la scrisori, sau îmi răspundea prea târziu, și în toate este nevoie de un anumit ritm. Mai sunt și alte lucruri legate de el, foarte triste, dar nu vreau să le povestesc acum, nu le-am trăit și nu le cunosc decât din confidențele lui. Ultima dată când ne-am văzut, în timpul unei foarte scurte călătorii pe care am făcut-o, am dejunat la Balzar; el se îngrășase puțin – torsul îi era puțin bombat – și nu îi stătea rău. Zâmbea adesea, ca un om pentru care un dejun în oraș este un eveniment. Mi-a povestit cu precauție și în puține cuvinte că în timpul tăcerii noastre scrisese, în sfârșit, eseul său despre durere. Se gândea că o să fie publicat, dar nu mi-a spus mai multe despre text. Se consacra acum ultimei opere, *Saturn*, și scria fără pauze, dar cu multă greutate. Totul mi s-a părut cam ciudat: viața lui devenise și mai fragmentară pentru mine, mai fantomatică, ca și cum, pe ultimele pagini ale cărții deteriorate, nu apăreau decât semnele de punctuație, sau ca și cum aș fi început să-l percep deja ca pe o amintire, sau poate ca pe o persoană fictivă. Era aproape chel, dar fața lui era tot plăcută. M-am gândit că venele lui, mai vizibile, păreau niște altoreliefuri. Acolo ne-am despărțit, pe Strada Școlilor.

După aceea, am mai primit o singură scrisoare și o telegramă, prima după multe luni; ea spunea următoarele: „Nu îți scriu fiindcă am în sfârșit ceva să-ți spun, ci fiindcă timpul trece și îmi lasă din ce în ce mai puține lucruri de povestit. Nimic pozitiv. Iarnă oribilă, plină de timpi morți, încărcăți de vârtejuri. Sedimente și haos. Tăcerea editorilor dematerializați. Divorțul de Éliane. Și greața în fața întregii creații. Ultima săptămână a fost de o plictiseală coagulantă. Alaltăieri seară, a fost și mai rău. Am fost trezit de un urlet. Al meu”. Și după semnătură, *post-scriptum*-ul spunea: „Deci nu voi face altceva decât să-mi înnegresc puțin materia cenușie”.

Nu m-am îngrijorat prea mult și nu i-am răspuns, fiindcă trebuia să plec la Paris după două săptămâni. Au trecut doi ani de atunci, sau poate mai mult. Ajunsesem de trei zile și stăteam ca de obicei la prietena mea italiancă; nu îl sunasem încă, așteptam să termin cu ocupațiile care mă

aduseseră acolo. Trecuseră trei zile, și când m-am întors la prietena mea, prietena aceea italiancă ce fusese crudă cu el sau poate se apăraseră de el, ea m-a anunțat că murise, din voia lui, cu o seară înainte. Nu era prea tânăr, și nu greșise; era medic, fusese precis; evitase orice durere. Câteva zile mai târziu, am vorbit cu mama lui, pe care nu o văzusem niciodată: ea mi-a spus că Xavier terminase romanul *Saturn* cu două zile înainte (își realizase opera în proporție de sută la sută, viața i se terminase o dată cu hârtia). Făcuse două copii, scrisese trei scrisori pe care le găsiseră pe noptieră, lângă un pahar de vin; pentru ea, pentru agentul lui – o femeie – care nu avusese succes, pentru Éliane. În scrisoarea adresată mamei îi explica ritualul: se gândea să citească câteva pagini, să asculte puțină muzică, să bea puțin vin și să se culce. La telefon, nu a știut să-mi spună ce muzică, nici ce pagini, și nu am insistat ca să nu trebuiască să-mi amintesc și eu de asta. Din cele o mie de pagini ale *Anatomiei* lui Burton tradusesse șapte sute – șaptezeci și doi la sută – și restul așteaptă încă pe cineva care să se hotărască să-i termine munca. Nu știu ce s-a întâmplat cu eseul lui despre durere.

Am găsit telegrama când m-am întors la Madrid. O scrisese un om viu, dar eu am citit vorbele unui mort. Spunea următoarele: „TOT BINELE E EGAL CU ZERO NIMIC NU MERGE BINE ORICE RĂU SE ÎNTOARCE TE ÎMBRĂȚIȘEZ XAVIER”.

Am primit astăzi o scrisoare care m-a făcut să mă gândesc la acest prieten. Venea de la o necunoscută, pentru mine și pentru el.

³ Vas antic cu gâtul strâmt, în care se păstra vinul (n. trad.).

MAI PUȚINE SCRUPULE

Aveam o nevoie atât de mare de bani, că mă prezentasem la probele pentru filmul acela porno, cu două zile mai devreme, și am fost stupefiată văzând câte persoane aspirau la unul dintre aceste roluri fără dialog, mă rog, cu exclamații doar. Mă dusesem temătoare și rușinată, spunându-mi că fetița mea trebuia să mănânce, că până la urmă nu avea importanță, că nimeni dintre cunoștințele mele nu se va duce să vadă filmul, deși știu că toată lumea sfârșește prin a ști întotdeauna ce se întâmplă. Și nu cred să ajung atât de celebră, ca într-o zi să vrea cineva să mă șantajeze cu trecutul meu. Și, de altfel, e în regulă așa.

Văzând coada din fața pavilionului, de pe scară și din sala de așteptare (probele, ca și turnarea, aveau loc într-un pavilion de trei etaje, în cartierul Torpedero Tucumán, în colțul acesta, pe care nu îl cunoșteam), m-am speriat că nu mă vor alege, deși până în momentul acela mă temusem de contrariu, sperând că nu mă vor considera destul de frumoasă, destul de opulentă. Era o speranță deșartă, toată viața atrăsesem atenția, nimic exagerat, dar o atrăsesem, și asta nu mi-a slujit la mare lucru.

— Ei bine, nu voi avea nici slujba asta, mi-am spus eu, văzând toate femeile care o voiau. Doar dacă nu cumva se include în film o scenă de orgie și au nevoie de o turmă de figurante.

Erau multe fete de vârsta mea și altele mai tinere și mai bătrâne, doamne care aveau aerul unor gospodine, mame de familie ca mine, desigur, dar de familii puțin cam numeroase, cu talii irecuperabile, îmbrăcate toate cu fuste puțin cam scurte, cu pantofi cu toc și pulovere

multe, ca și mine, prost machiate, de fapt era absurd, fiindcă aveam să jucăm în pielea goală, dacă jucam. Unele își aduseseră copiii, care nu se mai opreau din alergatul scărilor, altele le făceau ghidușii când treceau prin fața lor. Erau și multe studente în blugi și tricou, cred că aveau părinți, ce ar fi gândit părinții lor dacă ar fi fost ele alese și ar fi văzut filmul într-o zi, din întâmplare; chiar dacă avea să fie numai pentru o comercializare pe casete video, după ce fac ce vor, ajung să le dea în zori la televizor, și un tată care suferă de insomnie e capabil de orice, o mamă, mai puțin. Oamenii nu au un sfânt și sunt mulți șomeri: se proțăpesc în fața televizorului și se uită la orice, ca să-și omoare timpul sau să ucidă senzația de vid, nu se scandalizează de nimic, când nu ai nimic, totul ți se pare acceptabil, ororile par normale și îți trimiți scrupulele la plimbare, până la urmă, porcăriile astea nu fac rău, uneori le privești chiar cu curiozitate. Descoperi lucruri.

Doi tipi au ieșit din camera de sus, unde aveau loc probele, după sala de așteptare, și când au văzut coada și-au pus mâinile în cap și au hotărât să o examineze încet – treaptă după treaptă – decimând-o. „Tu poți să pleci”, îi spuneau ei unei doamne. „Tu nu corespunzi rolului, nu mai are rost să aștepți”, le spuneau matroanelor, dar și tinerelor care păreau mai timide sau mai prostănace, tutuind pe toată lumea. Au cerut imediat cartea de identitate a uneia dintre ele. „Nu o am la mine”, a spus ea. „Afară atunci, nu vrem povești cu minore”, a spus cel mai înalt, căruia celălalt îi spunea Mir. Cel mai scund avea mustăți și părea mai bine crescut și mai respectuos. După ce au trecut, coada se redusese cu trei sferturi, nu mai eram decât opt sau nouă, și ne-au spus să intrăm una după alta. Una dintre cele din fața mea a ieșit după câteva minute plângând, nu știu dacă din cauză că nu o aleseseră sau pentru că o puseseră să facă ceva umilitor. Poate că își bătuseră joc de trupul ei. Dar când te prezinți la lucruri de genul acesta, știi la ce să te aștepți. Mie nu mi-au făcut nimic, în afară de ceea ce era de așteptat, mi-au spus să mă dezbrac, mai întâi încetul cu încetul. În fața unei mese, erau Mir și micuțul cel cumsecade, și un alt tip cu o coadă împletită, ca un triumvirat, apoi erau doi tehnicieni, și în față un tip cu chip de maimuță și pantaloni roșii care își încrucișa brațele, nu știu ce făcea acolo, era poate un prieten

care se autoinvitase la ședință, o persoană care asista din curiozitate, un tip lubric, avea o față de individ lubric. Au filmat câteva clipe, mi-au privit toate detaliile anatomice, pe viu și pe ecran, întoarce-te, ridică brațul, normal, eram puțin rușinată, dar m-a bufnit râsul văzând cum notează pe fișe, foarte serioși, ca niște profesori la un examen oral, Doamne sfinte.

— Poți să te îmbraci, mi-au spus ei la urmă. Poimâine, aici, la ora zece. Dar să dormi bine înainte, să nu vii încercănată, nici nu-ți imaginezi cât de bine se văd cearcănele pe ecran.

Mir îmi spusese asta, și era adevărat că aveam cearcăne, nu închisesem un ochi toată noaptea gândindu-mă la probele astea. Eram gata să ies, când tipul cu coadă, pe care îl numeau Custardoy, m-a reținut un moment.

— Ei, spuse el, ca să nu fie surprize și nici probleme, și ca să nu ne lași baltă în ultimul moment: o să fie francez, cubanez și normal, de acord?

S-a întors spre cel înalt pentru confirmare:

— Nu și grec, nu?

— Nu, nu, nu cu asta, e novice, a răspuns Mir.

Cel cu înfățișare de primată și-a desfăcut brațele și le-a încrucișat din nou, contrariat, clovnul acela cu pantaloni roșii. Am încercat să-mi amintesc repede: auzisem cuvintele acestea, sau le citisem în anunțurile sexuale din ziare, poate că știam cu aproximație ce voiau să zică. „Grec nu”, spusese ei, atunci îmi era egal, pentru moment, cel puțin. „Francez” cred că îmi aminteam ce însemna. Dar „cubanez”?

— Ce înseamnă cubanez? am întrebat eu.

Cel mic m-a privit cu reproș.

— **Dar cum...?**, a spus el, și și-a dus mâinile la sânii pe care nu îi avea.

Nu eram sigură că înțelesesem bine, dar am îndrăznit să întreb altceva:

— Și tovarășul meu e ales deja?

Aș fi avut chef să spun „tovarășul meu de distribuție”, dar m-am gândit că s-ar putea să li se pară o glumă.

— Da, o să-l vezi poimâine. Nu te îngrijora, are experiență și te va conduce foarte bine.

Aceasta a fost expresia pe care a folosit-o cel mic și politicos, ca și cum ar fi vorbit despre un dans de altădată, când se dansa foarte aproape de partener, și avea sens ca unul dintre ei să spună: „Eu conduc dansul”.

Și acum eram din nou în mica sală de așteptare, așteptând filmarea, împreună cu tovarășul meu, pe care mi-l prezentaseră, iar el îmi strânsese mâna. Eram așezați pe un divan puțin cam strâmt, atât de strâmt că se ridicase imediat și se instalase într-un mic fotoliu asortat, ca să stea mai confortabil. Tipul înalt și tipul scund, tipul cu coadă și tehnicienii turnau cu un alt cuplu (speram că individul lubric nu va fi acolo, ochii aceia ieșiți din cap, nasul ca o lamă de cuțit și pantalonii mortali mă înspăimântau). La cinema, totul durează secole și totul întârzie, după cum am înțeles, și ni s-a spus să așteptăm și să facem cunoștință. Era absurd. „Nu-l cunosc deloc pe tip, și peste o clipă o să i-o sug”, m-am gândit eu, și nu am putut să evit cuvintele acestea. „La ce bun să facem cunoștință și să vorbim?”. De abia îndrăzneam să-l privesc, cu coada ochiului, o criză de pudoare cu totul inoportună. Când mi-l prezentaseră, îmi spusese: „Iată-l pe Loren, bărbatul tău”. Aș fi preferat să-i spună „partener”, dar nimeni nu mai cunoaște acest cuvânt. Cred că avea vreo treizeci de ani, purta blugi, o pălărie de cowboy și cizme asortate, toți actorii sunt americanizați, chiar și actorii porno. Mulți încep așa, s-ar putea să aibă succes într-o zi. Nu era urât, în ciuda alurii lui, unul dintre tipii aceia atletici care frecventează sălile de sport, cu un nas puțin coroiat și ochi cenușii, liniștiți și reci; avea buze frumoase, dar poate că nu o să sărut gura aceasta frumoasă. Nu părea deloc inhibat, își încrucișase picioarele ca un cowboy și răsfoia un ziar, fără să-mi dea prea multă atenție. Îmi zâmbise când făcusem cunoștință, avea dinții îndepărtați și îi dădeau un aer puțin copilăresc. Își scosese atunci pălăria, dar și-o pusese repede înapoi, poate că o va păstra și în timpul scenelor. Mi-a oferit acadele, nu am vrut, el sugea câte două odată, poate că era mai bine că nu ne sărutam. Avea la încheietură o panglică din piele de elefant, foarte strânsă, nu aș fi spus că era o brățară. Cred că era un tip modern, iar eu m-am simțit imediat demodată cu fusta mea strâmtă, ciorapii negri și pantofii cu tocuri, nu știu de ce naiba mi-i luasem pe cei mai înalți pe care îi aveam,

poate fiindcă m-am gândit că or să vrea să-i păstrez, multor bărbați le place să ne vadă așa, goale și cu tocuri înalte, fanteziile acestea sunt cam copilărești, el cu pălărie și eu cu tocuri înalte. Mi-am dat seama că îmi trăgeam fusta, care se ridica prea tare când mă așezam, și mi s-a părut absurd. Partenerul meu nu era interesat de coapsele mele, și bine făcea, peste câteva minute nu o să mai am nici fustă, nici nimic.

— Scuză-mă, i-am spus eu atunci, tu ai mai făcut asta, nu-i așa?

El și-a ridicat ochii de pe ziar, dar nu m-a privit, ca și cum nu ar fi fost sigur că vrea să înceapă o conversație în regulă, sau era sigur de contrariu.

— Da, a răspuns el, dar nu de multe ori, de două, ba nu, de trei ori, nu de mult. Dar nu te neliniști, uiți imediat de cameră. Mi-au spus că ești debutantă. (I-am fost recunoscătoare că mi-a spus „debutantă”, și nu „novice” ca Mir, chelul acela înalt.) Nu-i nevoie să-ți bați capul, mă urmărești și faci ce poți, nu te ocupi deloc de ceilalți.

— Da, e ușor de spus, am răspuns eu. Sper că vor fi răbdători dacă voi fi puțin neliniștită. Sunt puțin cam neliniștită, în general.

Actorul Lorenzo a zâmbit cu dinții lui depărtați. Citea pagina de sport. Avea un aer foarte sigur pe el, fiindcă mi-a zis:

— Știi, nici nu o să-ți dai seama că te filmează. Mă ocup eu.

Spusese asta cu mai multă ingenuitate decât vanitate, nu mă deranjase, deși îmi trecuse prin cap că principala cauză a probabilei mele neliniști pe scenă nu erau martorii.

— Bine, am răspuns eu, fără să îndrăznesc să pun la îndoială ceea ce îmi spusese, poate intimidată. Dar vor fi pauze, nu? Între diferitele filmări și toate astea, nu? Și ce se petrece în intervale?

— Nimic, dacă vrei, îți iei un capot și bei o Coca-Cola. Nu te îngrijora, mi-a repetat el. Sunt lucruri și mai rele pe lumea asta. Și dacă ai nevoie, sunt sigur că au și iarbă.

— Ah, da, sunt lucruri și mai rele? am zis eu atunci, iritată puțin de dezinvoltura lui excesivă. Cred că nu le cunosc încă; haide, spune-mi unul. (El puse în cele din urmă ziarul alături, și m-am grăbit să adaug:) Spune-mi, deci, să fie clar că nu o spun pentru tine, de acord? Facem asta pentru bani,

dar nu veni să-mi spui că e ușor de înghițit. Bun, pentru tine, nu știu, dar pentru mine, da.

Loren nu luă în seamă lucrurile pe care le spusese că să nu-l rănesc, și se referi la ceea ce spusese înainte. Mă privi cu aerul lui liniștit, dar cu o ușoară exaltare acum, ca și cum îl provocasem și nu avea nici o aptitudine pentru genul acesta de lucruri, pentru a se simți provocat, ca și cum nu știa să găsească tonul adecvat. Avea ochi cenușii și puțin îndepărtați și ei, foarte departe de nasul lui coroiat, care părea să-i tragă buzele în sus, cu nări din acelea care par întotdeauna răcite.

— O să-ți spun un lucru mai rău, mi-a spus el. O să-ți spun unul. Ceea ce făceam înainte era mult mai rău. Nu pretind să rămân acolo înăuntru pentru totdeauna, dar merită să te descurci până dai peste altceva mai bun, și nu-ți imaginezi ce minune e asta față de ce făceam înainte.

— Și ce făceai înainte? Serveai drept țintă unui aruncător de cuțite la circ?

Nu știu de ce i-am spus așa ceva. Cred că voiam să-l supăr, ca și cum actorul Lorenzo ar fi trebuit să provină neapărat din cel mai mizerabil gen de spectacole. Până la urmă, eram în aceeași barcă cu el și îmi pierdusem serviciul de doi ani, aveam un ex-soț dispărut, *missing*⁴, și pe fetița mea care locuia cu mine. Probabil că avea și el o fată. Și de altfel, nu mai există spectacole de felul acesta, e demodat, aproape că nu mai sunt circuri.

— Nu, răutăcioasă mică, mi-a spus el, dar fără reproș și fără să încerce să mi-o întoarcă, fiindcă suporta bine afronturile sau fiindcă nu știa cum, **nu știu nici eu ce să zic**. (Îmi spusese asta cum o spun copiii, la școală.) Nu, răutăcioasă mică. Am fost tutore.

— Tutore? Cum adică, tutore? Tutore al cui?

Era ultimul cuvânt pe care mă așteptam să-l aud din gura lui și nu am putut să mă prefac, poate că surpriza mea era și ea ofensatoare. L-am privit în față acum, un tutore, avea aerul să fi ieșit dintr-un *western* făcut bucăți. Își atinse borul pălăriei cu un aer plictisit, ca și cum ar fi vrut să îl pună la locul lui.

— Ei bine, vreau să zic că aveam pe cineva sub tutelă, sub protecția mea. Ca o gardă de corp, mai exact.

— Ah, bine, gardă de corp, am zis eu cu un ton dezagreabil, ca și cum aș fi vrut să-l cobor la categoria aceasta. Și era chiar atât de rău? A trebuit să te așezi adesea între șeful tău și gloanțe, sau cum?

Nu aveam nici un motiv să fiu grosolană cu el, dar nu-mi puteam stăpâni impertinențele, poate fiindcă mă îmbolnăveam la ideea că trebuia să i-o sug pe nepusă masă peste câteva minute, sau poate chiar peste câteva clipe. Fără să vreau, m-am uitat între picioarele lui și mi-am întors repede privirea. M-am gândit la același lucru, folosind același verb, vârsta ne face mai vulgari, sau nu ne mai pasă că suntem, sau poate este vina sărăciei: cu cât ești mai puțin bogat, cu atât ai mai puține scrupule. Și când îmbătrânești, viața te asprește, ai mai puține în fața ta.

— Nu, nu eram acel gen de gardă de corp, a spus el, fără să se supere pe sarcasmele mele, serios și fără falsitate, cu transparență. Trebuia să mă ocup de cineva care era bolnav, ca să evit să nu-i facă cineva rău, e ceva foarte dificil de evitat. Trebuie să stai în spatele lui douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, întotdeauna în alertă, și nu poți niciodată să eviți totul.

— Cine era? Ce avea?

Loren își scoase pălăria și își mângâie brațul drept, cum se face în *western*-uri. Era poate un gest de respect. Părul începea să i se rarească.

— Era fata unui bogătaș, multimilionar, n-ai să crezi, unul dintre acei proprietari de companii care nu mai știu câți bani au. Cred că ai auzit de el, dar mai bine nu-ți spun numele lui. Fiica lui era nebună, o isterică cu tendințe sinucigașe, tot încerca în mod regulat să-și ia zilele. Putea să ducă o viață aparent normală săptămâni întregi și apoi, dintr-o dată, pe neașteptate, își tăia venele în cada de baie. Era dusă de-a binelea. Nu voiau să o interneze într-un spital psihiatric, fiindcă e o măsură foarte dură, și apoi lumea află, și doar câțiva dintre noi știau despre tentativele de sinucidere, oamenii din anturajul ei. De asta m-au angajat, ca s-o împiedic, da, ca o gardă de corp, dar nu ca s-o protejez de alții, cum e cazul de obicei, nu, ci

ca s-o protejez de ea însăși. Prietenii ei mă credeau o gardă de corp normală, dar eu nu eram. Rolul meu era altul, eram un fel de înger păzitor.

M-am gândit că poate căutase un cuvânt ca să se definească, și acesta îi plăcuse.

— Da, am spus eu. Era mai rău. Ce vârstă avea? De ce nu luaseră un infirmier?

Loren își trecu mâna peste bărbie, în sensul invers creșterii părului, ca și cum ar fi descoperit dintr-o dată că nu era bine ras. Rolul lui din film probabil îi cerea să mă sărute peste tot. Dar părea bine ras, și m-am simțit ispitită să-i trec și eu mâna peste barbă, dar nu am îndrăznit, i s-ar fi părut o mângâiere.

— Pentru că un infirmier e mai vizibil, ce poate face o fată toată ziua cu un infirmier în urma ei? Să aibă o gardă de corp, asta se înțelege, fiindcă tatăl ei era plin de bani. Putea să ducă o viață normală, ți-am spus, mergea la universitate, avea douăzeci de ani, mergea la petreceri și la serate fără rost, și la psihiatru, evident, dar nu era deprimată mereu, normal că nu. Era normală un timp, și era simpatică, știi. Apoi avea o criză dintr-o dată, și era întotdeauna o criză sinucigașă, și nu puteai s-o previi. Nici un singur obiect ascuțit în camera ei, nici foarfece, nici briceag, nici nimic, nici curele cu care să se poată spânzura, nici medicamente la îndemână, nici măcar aspirină; până și tocurile la papuci, mama ei se asigura să nu fie prea ascuțite, după ce și-a înțepat într-o zi beregata, a trebuit să-i facă chirurgie plastică, nu se vedea, dar se tăiasse zdravăn, ca o sălbatică. Nu i s-ar fi permis să poarte tocuri ca ale tale, constituiau o armă. O păzeau cum se păzesc prizonierii, fără nici un obiect periculos. Tatăl său a fost cât pe ce să-i confiște și ochelarii de soare după ce a văzut *Nașul III*, e un tip în filmul acesta care ucide pe cineva cu ochelarii, cu partea cea mai tăioasă de la brațe, la naiba, tipul e percheziționat din cap până-n picioare, trece de percheziție și îl omoară pe celălalt cu asta. Ai văzut *Nașul III*?

— Nu cred, am văzut primul film.

— Dacă vrei, ți-l împrumut, mi-a spus amical Loren. E cel mai bun din toate trei. Ceva măreț.

— Nu am video. Continuă, am spus eu, temându-mă să văd ușa deschizându-se dintr-un moment în altul și lăsând să se vadă fața prelungă a lui Mir, sau cea osoasă a lui Custardoy, sau mica mustață, care venea să ne spună că e rândul nostru.

Nu puteam vorbi în timpul filmului, sau nu în acest fel, trebuia să ne concentrăm, să ne facem treaba.

— Ei bine, vezi tu, trebuia să stau toată ziua în spatele ei și să dorm cu un ochi deschis, eu în camera de alături, care comunica cu camera ei printr-o ușă a cărei cheie o aveam eu, știi, ca în unele hoteluri, casa era imensă. Dar, evident, sunt nenumărate feluri de a-ți face rău, dacă ești hotărât într-adevăr să te sinucizi, reușești în cele din urmă, e la fel ca în cazul unui asasin, dacă tipul vrea să-l omoare pe unul, îi face felul în cele din urmă, chiar dacă e apărat de toată lumea, chiar dacă e șeful guvernului, chiar dacă e rege, dacă cineva își pune în cap să-l omoare și nu-i pasă de consecințe, îl omoară până la urmă, nu-i nimic de făcut, are toate șansele de partea lui dacă nu-i pasă de ce se întâmplă după. Uite la Kennedy, uite la India, acolo nu mai e nici un politician în viață. La fel se întâmplă cu cel care se asasinează pe el însuși, sinuciderile ratate mă fac să râd. Prințesa s-a aruncat dintr-o dată pe scara mecanică din Corte Ingles și am recuperat-o cu fruntea găurită și cu picioarele doar carne vie, au avut noroc că am intervenit în ziua aceea. Sau se arunca cu capul într-o vitrină, în plină stradă, nu puteai să știi ce-i trecea prin minte, era toată acoperită de tăieturi, cu sute de așchii de sticlă înfipite în corp, o nebunie, urla și de durere, și fiindcă nu-i reușise încercarea, și ți se făcea rău. Nu puteai să o închizi, fiindcă nu s-ar fi putut vindeca. Aveam obiceiul să văd pericolul pretutindeni, și asta e o oroare, să văd lumea ca pe o amenințare, nimic nu este nevinovat și toate se întorc împotriva ta, vedem dușmani în cei mai inofensivi oameni, imaginația mea trebuia să o anticipeze pe a ei, trebuia să o iau de braț de fiecare dată când traversam strada, să nu o las să se apropie de ferestrele de la etaj, să-mi dublez vigilența la piscină, să o îndepărtiez de un muncitor care trecea pe lângă ea ducând o bară de fier, era capabilă să se lovească singură, și așa m-am obișnuit să cred că putea face orice, până la urmă nu mai aveam

încredere în nimic, nici în persoane, nici în obiecte, nici în ziduri. (Așa trăiam când eram mică, m-am gândit eu; și azi le văd uneori așa, nu sunt niciodată liniștită pe deplin. Cunosco asta. Da, e oribil.) O dată a vrut să se arunce sub copitele unui cal la finală, la hipodrom, am avut noroc s-o prind de glezne chiar când ajunsese pe pistă, a profitat de faptul că mă ocupam de pariuri ca să fugă, ce panică groaznică m-a cuprins până am prins-o, alerga spre cai. (Actorul Lorenzo făcu o pauză, verbală doar, nu și mintală, fiindcă îl vedeam că meditează la ceea ce îmi povestise sau la ce urma să-mi povestească.) Era ceva mult mai rău decât trucul acesta de azi, te asigur, o tensiune teribilă, o neliniște continuă, mai ales după ce am făcut amor cu ea, am făcut-o de două ori: ușa vecină, cheia în stăpânirea mea, nopțile mele nedormite și mereu în alertă, înțelegi, era aproape inevitabil. În plus, în timp ce eram așa cu ea, nu era nici un pericol, nu putea să i se întâmple nimic când eram deasupra ei și o țineam în brațe, cu mine era în siguranță, înțelegi. (Sexul e locul cel mai sigur, m-am gândit eu, îl controlezi pe celălalt, îl imobilizezi, și e în siguranță. De mult timp nu fusesem în locul acesta sigur.) Dar, evident, îți permiți o giugiuleală sau două și începi să ții la ea. Bun, mai mult decât atât, eu am iubita mea, nu din obligație, dar după nu mai e același lucru, ai atins-o, ai îmbrățișat-o și nu o mai vezi în același fel, și ea devine tandră cu tine. (M-am întrebat dacă eu aveam să devin tandră cu el după ședința care ne aștepta. Sau dacă va ține la mine din cauza asta. Nu l-am întrerupt.) Așa că, pe lângă tensiunea slujbei, am început să simt o anumită preocupare, ei bine, chiar panică, nu voiam să i se întâmple nimic, pentru nimic în lume n-aș fi vrut să i se întâmple ceva. Pe scurt, e vorba despre o poveste care este față de ce se întâmplă în zilele noastre la fel de îndepărtată ca America de continentul pe care trăim.

— Da, i-am spus eu. Și ce s-a întâmplat, te-ai săturat de ea? am întrebat eu, fără să sper că îmi va răspunde afirmativ. (De fapt, îmi explicase deja ce s-a întâmplat, prin modul lui de a medita și de a-mi povesti restul.)

Loren își luă din nou pălăria și respiră cu putere prin nările lui care păreau umede, ca și cum înmagazina energie înainte de a face un efort. Borul pălăriei îi ascundea privirea cenușie și rece, fața lui nu mai era decât

nas și buze, buzele acelea frumoase pe care nu aveam să le sărut, nu există sărutări pe gură într-un film porno.

— Nu, mi-am pierdut pur și simplu slujba. Am dat greș, prințesa mea și-a tăiat beregata în bucătărie, acum trei săptămâni, în plină noapte, și nici n-am auzit-o ieșind din cameră, îți dai seama. Am rămas fără nici o persoană pe care s-o supraveghez. Un dezastru, ce dezastru!

O clipă, m-am gândit că actorul Lorenzo juca comedie, ca să mă distreze și să-mi calmeze nervii. M-am gândit un moment la fetița mea, pe care o lăsasem la o vecină. Se ridică de pe fotoliu, făcu prin încăpere câțiva pași și își trase mai sus blugii. Se opri în fața ușii închise prin care trebuia să intrăm în curând. Am crezut că o să-i dea un pumn, dar nu a făcut-o. A spus pur și simplu, foarte indispus:

— Ei bine, hai, nu începem, la naiba, nu am numai asta de făcut toată ziua.

⁴ În limba engleză în text (n. trad.).

SÂNGE PE LANCE

Pentru Luis Antonio de Villena

Mi-am părăsit cel mai bun prieten pentru totdeauna fără să știu, fiindcă în noaptea următoare, prea târziu, l-au găsit întins pe pat cu o lance în piept și o femeie necunoscută lângă el, moartă și ea, dar fără arma care o ucisese înfiptă în trup, fiindcă era aceeași și asasinul trebuise să o smulgă după ce o străpunsese, ca să-i amestece sângele cu sângele celui mai bun prieten al meu. Lumina și televizorul erau aprinse, și rămăseseră așa toată ziua, prima zi lipsită de viață a prietenului meu, sau a lumii lipsite de prezența lui mondenă după treizeci și nouă de ani, becuri aprinse, nepotrivite cu lumina soarelui necruțător al dimineții, și poate tot așa sub cerul de furtună al după-amiezii, dar risipa aceasta i-ar fi displăcut lui Dorta. Nu prea știu cine plătește cheltuielile morților.

Fruntea lui era umflată, rezultatul unei prime lovituri, nu era un cucui, sau dacă era ocupa toată suprafața, a cărei piele era întinsă pe craniul lui care părea bolnav de *elefantiazis*, ca și cum s-ar frankensteinizat în moarte, cărarea din păr arăta o mică chelie pe care nu o avusese niciodată. Lovitura aceasta îl scosese din luptă, dar se pare că nu-l făcuse să-și piardă cu totul cunoștința, fiindcă avea ochii deschiși și ochelarii pe nas, deși lăncierul ar fi putut să i-i pună după aceea, ca o bătaie de joc, nu mai ai nevoie de ochelari când e sigur că nu o să mai vezi niciodată nimic: uite, două perechi de ochi ca să vezi mai bine drumul spre iad. Purta halatul pe care îl folosea întotdeauna ca haină de interior, își cumpărase unul nou de câteva luni și

acesta, ultimul, era galben, poate ar fi trebuit să evite culoarea aceasta, ca toreadorii. Avea papucii în picioare, papuci duri și rigizi, semănând puțin cu ai indienilor, un fel de mocasini foarte răscroțiți sus, fără margini și cu o talpă foarte plată, te simți mai liniștit când îți auzi propriii pași. Picioarele lui goale ieșeau de sub poalele halatului, și am văzut că, deși era păros, avea tibiile netede, unii bărbați își pierd părul din această zonă din cauză că se freacă mereu de pantaloni sau de șosete, cele pe care le numim șosete de sport și pe care el le purta întotdeauna, nu i-am văzut niciodată pielea când își încrucișa picioarele în public. Sângele cursese ore întregi – cu lumina aprinsă și martorii aferți de pe micul ecran – destul cât să îmbibe halatul și cearșafurile și să păteze podeaua. Patul, fără cuvertură din cauza căldurii, nu fusese desfăcut, dunga cearșafului era intactă. Era foarte palid în fotografii, ca toate cadavrele, cu o expresie neobișnuită la el, fiindcă era un om vesel, zâmbitor și glumeț, și acum avea o față serioasă, mai mult decât terorizată sau stupefiată, cu un aer de amărăciune sau poate – într-un mod mai surprinzător – de simplă contrariere sau de plictis, ca și cum ar fi fost obligat să facă ceva nu prea grav, dar contrar înclinațiilor lui. Cum moartea i se pare gravă celui care moare, dacă știe că moare, nu puteam scăpa de ideea că îi implântaseră lancea în trup atunci când era pe jumătate amețit de lovitura pe care tocmai o primise și nu-și dădea seama bine de ce i se întâmpla, ceea ce putea să explice faptul că nu a reacționat atunci când asasinul a înfipt lancea, cu o clipă mai înainte, în pieptul necunoscutei, și apoi a scos-o. Lancea era a prietenului meu, el o adusese acum câțiva ani ca suvenir dintr-o călătorie în Kenya, călătorie care i se păruse detestabilă și din care se întorsese plângându-se, cum făcea de fiecare dată când pleca. O văzusem adesea, lăsată neglijent în coșul pentru umbrele; Dorta se gândea întotdeauna că trebuia să o atârne cândva în altă parte, era unul dintre ornamentele acelea care te fac să visezi când le vezi în mâinile altuia și care nu-ți mai plac atât când ajung în cele din urmă la tine. Dorta nu făcea colecție, dar ceda din când în când unui capriciu de moment, mai ales în țările în care știa că nu se va mai întoarce. Cei care nu îl iubeau văzuseră un

sarcasm în felul lui de a muri, îi plăcuseră întotdeauna bastoanele metalice și ascuțite, avea câteva așa. Nimic foarte original, ceva aproape pedant.

Femeia era aproape goală, numai în chiloței, și în apartament nu era nici urmă de hainele cu care venise probabil, ca și cum lăncierul le strânsese cu grijă după omor și plecase cu ele, nimeni nu se plimbă așa pe stradă sau în taxi, chiar dacă e cald, vreau să spun gol în halul acesta. Poate că era tot o batjocură: stai acolo goală pușcă, târfă mică, așa o să te călărești cu bărbatul pe drumul iadului. Un deranj inutil pentru un asasin, în orice caz, tot ce rămâne acuză, tot ce rămâne în mâinile tale. Femeia avea cam treizeci de ani, după înfățișare și după raportul legistului, și arăta ca o imigrantă, o cubaneză sau o dominicană, sau chiar o guatemaleză, de exemplu, cu tenul ei bronzat și buzele crăpate și groase, pomeții înalți, dar sunt și multe spaniole care arată așa, din sud sau din centru, și chiar din nord, ca să nu mai vorbim despre insule, oamenii se deosebesc mai puțin decât ar vrea. Ea avea ochii închiși și o expresie de durere pe față, ca și nu ar fi murit pe loc și ar fi avut timp pentru grimasa aceasta involuntară, durerea îngrozitoare a fierului în carne, când intră și după aceea, dinții strânși instinctiv și vederea orbită, goliciunea resimțită dintr-o dată ca o lipsă de apărare suplimentară, nu e același lucru ca o armă albă care străpunge întâi țesătura, oricât de fină ar fi, și ajunge direct la piele, chiar dacă rezultatul nu se deosebește cu nimic. Cel puțin așa cred eu, nu am fost niciodată rănit în felul acesta, bat în lemn, încrucișez degetele. La femeie, se vedea gaura sub sânul stâng, și amândoi sânii mi se păreau moi, în măsura în care îți dai seama când îi vezi prima dată în fotografii, și nu era o măsură prea clară. Dar te obișnuiești să-ți imaginezi textura și volumul și atingerea femeilor de la prima vedere, și mai ales în timpurile acestea înșelătoare, dacă ar fi fost bogată, și-ar fi făcut un implant cu silicon, mai ales la vârsta ei, un gen de moliciune consubstanțială, care nu depinde de vârstă. Sânii ei erau mânjiți de sânge uscat. Avea părul lung, ciufulit și creț, o parte din coamă îi ascundea obrazul stâng într-un mod puțin natural, ca și cum ar fi avut timp să încerce să-și acopere fața cu părul trăgându-l cu mâna, ultim gest de pudoare sau de rușine pentru posteritatea ei anonimă. Într-un anumit fel, îmi părea mai rău

pentru ea, aveam impresia că moartea ei era secundară, că afacerea nu o privea, de fapt, că făcea pur și simplu parte din decor. Avea urme de spermă în gură și sperma era a lui Dorta, după cum se spune. Se mai spune că avea carii, o dantură de femeie săracă sau de victimă a dulciurilor. Raportul mai spune că în cele două trupuri existau substanțe, e cuvântul exact, dar nu menționa ce fel de substanțe. Nu mi-e greu să mi le imaginez.

Erau amândoi așezați, sau mai degrabă nu erau complet întinși, pe jumătate numai, ceea ce nu mă scutea de un detaliu dezagreabil în cazul prietenului meu: lancea ruginită pătrunsese cu atâta forță, încât vârful ei, niciodată ascuțit sau lustruit, nici măcar curățat după ce venise din Kenya – dar atât de subțire –, atinsese peretele după ce îi străpunsese toracele și îl țintuise de ipsos ca pe o insectă. Dacă i-ai fi povestit așa ceva lui Dorta, s-ar fi cutremurat gândindu-se la ipsosul care rămăsese în trup când îi scosese lancea, cineva trebuia să o facă, sigur, cu un efort mai mare decât al celui care o înfipsea în cele două trupuri, cel feminin și cel masculin. Arma nu fusese lansată de departe, ci fusese înfiptă cu forță, mai degrabă de jos în sus, poate alergând, dar în al doilea caz persoana care o făcuse trebuie să fi fost foarte puternică sau obișnuită să înfigă baionete. Camera era mare, îți permitea să-ți iei elan, tot apartamentul lui Dorta era vast, era un apartament vechi reamenajat, moștenit de la părinții lui, el nu ocupa decât două camere, salonul și camera de zi, era prea mare pentru el. Tocmai împlinise treizeci și nouă de ani, și se temea de vârsta de patruzeci de ani care se apropia, locuia singur, dar invita adesea oameni, câte o persoană pe rând.

— Cel mai rău, la vârsta aceasta, este că ai impresia că nu ne privește, îmi spusese el în seara morții lui, în timpul cinei.

Aniversarea lui avusese loc săptămâna precedentă, dar nu putusem să sărbătoresc ziua lui cu el, fiindcă era plecat la Londra. Prin urmare, nu am putut face glumele obișnuite, se împliniseră trei luni de când îmi permiteam să-i spun „bătrâne”, în timpul acestei perioade. Acum am cu doi ani mai mult decât avea el când a murit, o iau în jos.

— Acum câteva zile, a continuat el, am citit într-un ziar o povestire care vorbea despre un bărbat de treizeci și șapte de ani, și asocierea acestei

vârste cu cuvântul „bărbat” mi s-a părut adecvată, cel puțin pentru acest individ. Pentru mine, în schimb, nu ar fi. Aștept întotdeauna inconștient să se vorbească despre mine ca despre „tânărul” cutare, și bineînțeles că aștept să fiu tutuit, și, imaginează-ți, am cu doi ani mai mult decât bărbatul acesta din ziar. Ceilalți trebuie să aibă întotdeauna un an în plus, trebuie să ne facă această favoare. Mai bine: așa cum odinioară bogații plăteau un individ sărac ca să facă serviciul militar sau să se ducă la război în locul lor, ar trebui să fie posibil să cumpărăm pe cineva care să îmbătrânească în locul nostru. Din când în când, am păstra o vârstă, anul acesta îl iau eu, îmi ajunge să am treizeci și nouă de ani. Nu ți se pare că este o idee excelentă?

Nici el, nici eu nu aveam cum să ghicim că, în cazul lui, treizeci și nouă de ani erau numărul definitiv, pe care îl putea păstra până la sfârșitul veacurilor, fără posibilitate de schimbare, fără remediu. Iată care erau ideile lui Dorta când avea moralul ridicat și era bine dispus, idei nu prea bune și absurde, uneori plângărețe și invariabil puerile, ceea ce, pentru ultimul punct și cu mine cel puțin, se justifica, fiindcă ne cunoșteam din copilărie și era greu să nu continui să te arăți din când în când așa cum erai la început, cu fiecare persoană pe care o cunoaștem: dacă ai fost capricios, va trebui să continui tot așa din când în când; dacă ai fost crud, frivol, enigmatic, sălbatic, slab sau iubit, avem pentru fiecare repertoriul nostru, în care sunt admise variațiile, dar nu și renunțările, dacă cineva a râs într-o zi, va trebui să râdă întotdeauna, ca să nu fie respins. De aceea l-am numit întotdeauna pe Dorta așa, și așa m-am gândit întotdeauna la el, la liceanul cunoscut sub numele de familie până în adolescență. Și în același fel, dacă continui să-l frecventezi, vezi pe fața adultului trăsăturile copilului cu care ai împărțit banca, ca și cum schimbările ulterioare și accentuarea anumitor trăsături nu ar fi decât o mască și un joc ca să disimuleze esența, la fel cum reușitele sau schimbările vârstei celorlalți ni se par ireale și mai degrabă fictive, ca niște proiecte, proiecții, imagini ale spaimelor cu care este populată copilăria, ca și cum, între acești prieteni, tot ce se întâmplă continuă să se asemene cu o așteptare și a fost trăit ca atare – stadiul principal al copilăriei, care nu e dorința –, prezentul, trecutul și chiar trecutul îndepărtat. Între prieteni de

felul acesta, puține lucruri, adică nimic, nu pot fi luate prea în serios, fiindcă ești obișnuit ca totul să fie o simulare introdusă de formulele pe care le abandonăm când ne lansăm în lume: „Ne jucăm de-a...”, „spunem că...”, „acum e rândul meu să comand” (nu ne abandonăm decât verbal, de fapt nu se schimbă nimic). De aceea pot să vorbesc despre moartea lui fără pasiune, ca și cum ar fi ceva care nu s-a întâmplat încă, dar care e instalat în eterna așteptare după ceva nemaiauzit și imposibil. „Să zicem că mă ucide cu o lovitură de lance.” O lance, la Madrid. Dar uneori, totuși, mă simt cuprins de pasiune – sau poate de mânie – tocmai din aceste motive, fiindcă pot să-mi imaginez neliniștea și panica pe care le-a simțit în noaptea aceea un prieten pe care eu îl văd tot ca pe un copil fricos și resemnat, care trebuia să se apere adesea în recreație, și care se scuza apoi și îmi dădea o carte sau o ilustrată fiindcă mă obligase să mă bat cu micii duri atunci când nu mă privea – totuși, nu îmi cerea niciodată să-l ajut, se lăsa bătut sau împins, asta era totul; dar îl vedeam –, risipindu-mi energia pentru cineva care nu putea să fie niciodată învingător fizic, și ai cărui ochelari se rostogoleau aproape în fiecare zi pe pământ, în timpul atâtor ani școlari. Nu pot să iert faptul că a trebuit să moară de o moarte violentă, chiar dacă nu trebuia să-și dea seama de moartea lui. Dar toate acestea sunt retorice, cine nu își dă seama. Eu nu am fost acolo ca să-l văd și să mă bat pentru el, dar puțin a lipsit.

Sejurul lui la Londra coincisese cu o vânzare literară și istorică a casei Sotheby's la care prietenii diplomați îl încurajaseră să ia parte. Trebuiau să se vândă tot felul de hârtii și obiecte care aparținuseră scriitorilor și oamenilor politici. Scrisori, cărți poștale, bilete de amor, telegrame, manuscrise complete, ciorne, arhive, fotografii, o șuviță a lui Byron, pipa lungă din care fuma Peter Cushing în *Câinele din Baskerville*, chiștoace nu prea scurte rămase de la Churchill, portțigarete gravate, bastoane istorice, amulete încercate. Însă nu un baston băcător la ochi trezise instinctul său de cumpărător inconstant la licitație, ci un inel care îi aparținuse lui Crowley, Aleister Crowley, îmi explicase el binevoitor, scriitor mediocru și voit dement, care se supranumise singur „Fiara cea mare” și „Cel mai pervers om al timpului”, gravându-și toate obiectele personale cu numărul 666, cel

al Fiarei din Apocalips, despre care cântă astăzi grupurile rock cu pretenții satanice, care se pare că e ascuns și în numeroase calculatoare, numărul preferat al glumeților, cei vii nu știu cât de vechi este totul, comenta Dorta, cât de greu e să fii nou, ce știu cei tineri despre Crowley orgiacul și satanistul, desigur un sărman conservator nevinovat pentru epoca noastră, un om pios în fond, care își transformase ucenicul, pe Victor Neuburg, într-o zebură, fiindcă acesta se înșelase de mai multe ori în timpul unei invocări a diavolului din Sahara, mi-a povestit Dorta, și călărise pe el până la Alexandria, unde îl vânduse unei grădini zoologice care se ocupase timp de doi ani de ucenicul neîndemânatic sau zeburat, până când Crowley i-a îngăduit în sfârșit să-și reia chipul omenesc; la urma urmei, era un om compătimitor. Mai târziu, Neuburg a devenit editor.

— Un inel magic, așa îl prezenta catalogul, cu un smarald prețios oval incrustat pe un inel de platină, purtând inscripția „Gaspar Balthazar Melchior”, nu eram sigur că se va potrivi pe degetul meu, dar am licitat ca un prost, depășindu-mi posibilitățile.

Dorta îmi povestise toate acestea atât timp cât avusese moralul ridicat, când era mulțumit și perora încontinuu, apoi se dezumflase și îmi ceruse noutăți despre viața mea, lăsându-mă să vorbesc, două monologuri succesive mai degrabă, și nu un dialog veritabil.

— Cumpărătorii au renunțat, în afara unui tip cu o față germanică, cu un nas dintre cele care ți se pare că picură mereu, îmi venea să-i dau o batistă și să-l trimit la colț, un nas de tapir, un tip cu trăsături iritante, era bine îmbrăcat, dar avea cizme de cowboy din piele de crocodil, îți imaginezi efectul, nu puteai să nu faci o obsesie din cauza lor și să nu devii furios. Am licitat împotriva lui și el a supralicitat, invariabil și fără să i se miște nici un mușchi de pe față, se mulțumea să-și ridice nasul ca o jucărie mecanică, priveam cu coada ochiului în direcția lui de fiecare dată când licitam și vedeam nasul fals umed ridicându-se ca un drapel de semafor preistoric, sau așa erau cele ale taxiurilor? În sfârșit, se așeza mereu în calea mea și mă obliga să schimb rapid lirele în *pesetas*, ca să știu dacă nu ofeream un preț care îmi depășea posibilitățile.

— Într-adevăr? Inelul acela magic nu putea să fie atât de scump, Dorta, i-am spus eu ironic.

Nu avea mulți bani, dar părea că are, gusturile lui erau costisitoare și nu obișnuia să-și refuze capriciile, cel puțin în fața martorilor, meschinăria era un defect. Bineînțeles, capriciile lui nu erau exagerate, sau nu cereau cheltuieli mari, cum se spunea odinioară, sau în orice caz așa credeam eu, necunoscând toate prețurile. Oricum ar fi fost, avea destui bani ca să-și ofere plăceri vitale.

— Ei, da, așa fi putut urca puțin, dar asta ar fi însemnat să fac mici sacrificii după aceea, și asta e ceea ce detest cel mai mult, nimicurile care te fac să te simți mizerabil. Și vara e mai greu să renunți la ceva. Spuneam deci că tipul acesta ridica nasul de fiecare dată, ca o trecere la nivel dereglată, până în momentul în care una dintre persoanele care erau cu mine m-a prins de cot și m-a împiedicat să mai ridic mâna. „Nu poți să ți-l permiți, Eugenio, o să regreti”, mi-a spus ea încet, nimeni din sală nu înțelegea spaniola. Dar era adevărat și nu mi-am eliberat mâna, m-am simțit mizerabil, am căzut pe loc într-o nesfârșită depresie, care durează și astăzi, și am avut timp să-l văd pe individul cu nas picurător ridicându-l mai sus și privindu-mă cu un aer disprețuitor, de parcă mi-ar fi zis: „Te-am învins, ce credeai?” A ieșit imediat, scârțâindu-și cizmele din piele de crocodil, nu a asistat la restul vânzării, sau poate că a revenit la celelalte loturi, nu știu, fiindcă am plecat după alte două licitații. A fost o umilire cum sunt puține, Victor, și încă în străinătate.

Mă numise „Victor”, și nu „Francés”, numele de familie, cum făcea de obicei. Nu îmi spunea „Victor” decât atunci când nu se simțea bine sau era dezorientat. Cât despre mine, nu i-am spus niciodată „Eugenio”, în nici un caz. Dorta avea multe trăsături nu doar din copilul Dorta, dar și din mama și mătușile lui, pe care le văzusem atât de des la poarta liceului sau acasă, când eram invitat de fiul sau nepotul lor. Din când în când, din gura lui ieșea câte o frază care aparținea, fără îndoială, acestor doamne bătrânicioase și candid, care îi dominaseră lumea într-o măsură atât de mare. Îi scăpau,

nu-și dădea seama, dar îi plăcea probabil să perpetueze în felul acesta, verbal, expresiile lor pierdute: „Și încă în străinătate”.

— De ce naiba voiai inelul acela? l-am întrebat eu. Nu ai de gând să crezi acum în magie, sper. Sau vrei să transformi pe cineva în girafă?

— Nu, nu te îngrijora. Am avut eu chef să-l cumpăr, mi s-a părut comic, atrăgea privirile și avea o istorie, dacă mă afixam cu el aici, multă lume m-ar fi întrebat despre el, orice e bun ca să te apropii de oameni într-un bar. Dacă cred în magie, o fac pentru alții, și nu pentru mine, bineînțeles: nu am fost preocupat de așa ceva niciodată, tu știi. (Și adăugă zâmbind:) De fapt, după ce am pierdut inelul, am regretat că nu licitasem din lotul anterior în numele tău, nu ar fi fost foarte scump. „Talismanul magic Crowley pentru potență sexuală și putere asupra femeilor”, spunea catalogul, ce zici, un medalion drăguț de argint cu obligatoriul 666. Tot teutonul, sau cum vrei să-i spui, l-a cumpărat, numai că atunci nu i-am făcut concurență, și poate de asta nu a supralicitat. Îmi rămâne consolarea că l-am silit să cheltuiască exagerat pentru inel. Ce spui, „putere asupra femeilor”. Purta inițialele „AC”, lângă numărul gravat. Te-ar fi ajutat.

Am râs de maliția lui, întotdeauna afabilă față de mine, nu și de ceilalți, limba era singura sa armă.

— Peste un an sau doi, fără îndoială că o să am nevoie. Dar acum nu am încă de ce mă plânde în aceste două domenii.

— Ah, nu? Povestește-mi, povestește-mi.

Atunci am început să vorbesc, în timpul ultimei noastre mese, și el m-a ascultat cu interes, dar și puțin abătut; când rămânea prea mult timp tăcut, însemna că era preocupat de ceva sau nemulțumit momentan de el sau de viața lui, ni se întâmplă tuturor din când în când, dar nu durează niciodată prea mult dacă motivele sunt ușoare, cum ar fi neliniștea provocată de un viitor imprecis sau regretele cotidiene, pentru care nu ai prea mult timp, adevăratele regrete necesită mai mult timp. Când unul dintre prietenii tăi moare, vrei să-ți amintești de ultima ocazie în care l-ai văzut, de cina asemănătoare cu toate celelalte, care capătă dintr-o dată un rang nemeritat și se încapățânează să strălucească cu o luminozitate pe care nu o avea; încerci

să găsești semnificații unde nu există, încerci să găsești semne și indicii, și poate magie. Dacă prietenul în cauză a murit de moarte violentă, încerci să vezi piste, fără să-ți dai seama că incidentul s-ar fi putut să nu aibă loc în noaptea aceea, și atunci toate piste ar fi false. Îmi amintesc că și-a petrecut tot timpul de după masă fumând cu plăcere țigarete indoneziene pe care le adusese de la Londra și care aveau o aromă și un gust de cuișoare. Mi-a oferit un pachet pe care îl mai am și acum, marca Gudang Garam, un pachet roșu și îngust, „12 țigarete *kretek*”, nu știu ce înseamnă „*kretek*”, trebuie să fie un cuvânt indonezian. Avertismentul era limpede: „Smocking kills”, spunea simplu, „Fumatul ucide”. Nu pe Dorta, bineînțeles, pe el l-a ucis o lance africană. Când mi-am terminat de povestit istoriile anodine, a pus din nou stăpânire pe conversație, regăsindu-și moralul după ce se întorsese de la toaletă, dar fără nici o jovialitate. Mângâia cu degetul micul desen în relief de pe pachet, păreau să fie niște traverse curbe, un peisaj feroviar, cu niște case cu acoperișuri triunghiulare în stânga, copilărești, poate o gară, ansamblu negru, auriu și roșu.

— Vara asta am impresia că nu o să mă simt prea bine, a spus el. (Eram la sfârșitul lui iulie, mai târziu m-am gândit că era ciudat că vara i se părea încă departe în seara aceea.) O să fie greu pentru mine, sunt puțin tulburat, și cel mai rău e că lucrurile care m-au amuzat întotdeauna mă plictisesc acum. Chiar și scrisul mă plictisește. (Făcu o pauză, apoi adăugă zâmbind ușor, ca și cum ar fi comis o greșală:) Ultima mea carte a fost un mare eșec, mai mare decât îți imaginezi. Sunt pe cale să termin în viteză ceva nou, nu trebuie să stăruim asupra eșecurilor, e cel mai rău lucru care se poate face, fiindcă te impregnează și te contaminează imediat, nu contează în ce aspect al existenței, până la cea mai veche și mai îndepărtată sferă în care s-a produs dezastrul, ca o pată de sânge. Chiar cu riscul de a o dubla și de a te păta și mai tare. Sunt oameni care se cufundă în eșec, pur și simplu. În seara asta trebuie să mă întâlnesc cu un editor cu care am semnat deja contractul pentru chestia asta neterminată, am convenit să bem un pahar împreună, e în trecere prin Madrid și acum îmi cere să-l distrez. Un tip fără scrupule și cu o exprimare lentă, o calamitate. Dar nu s-a fript încă în

experiența cu mine și i-a plăcut să mă scoată dintre ceilalți. Să mă scoată, vorba vine, în punctul în care se află lucrurile. În curând nu o să mai am nici măcar un nume care să spună ceva. Ceea ce se înțelege printr-un „nume care să zică ceva”, o semnătură.

Serile lui începeau, de fapt, după cină. După întâlnirea cu editorul urma partea cea mai veselă, cafenele și discoteci și grupuri de noctambuli până în zori sau aproape, nu era de mirare că voia să fie considerat încă un bărbat tânăr. De fapt, cred că părea mai în vârstă, eu nu prea fac deosebirea, dar oamenii care ne cunoșteau se mirau să afle că am fost în aceeași clasă, și totuși eu îmi arăt vârsta. Avea aerul preocupat, pesimist, neliniștit, dominat poate de descoperirea recentă că ceea ce nu vine la timp nu durează mai mult, un succes relativ, în cazul lui, care ar fi trebuit să crească și care se diminua prea repede, chiar când începuse să se obișnuiască cu lucrurile agreabile. Prefer să nu spun nimic despre romanele lui, după doi ani de la apariție nu le mai citea nimeni, și autorul nu mai este pe lumea aceasta ca să le apere și să le producă în continuare, deși moartea lui violentă a făcut ca acea operă postumă și neterminată să se vândă admirabil de bine la început, ocupând prima pagină a publicațiilor literare timp de câteva săptămâni, fiindcă editorul lui lipsit de scrupule se grăbise să o publice. Cât despre mine, n-am vrut s-o recitesc.

Foarte repede, nu au mai fost nici articole pe prima pagină, nici note neînsemnate, nimic, Dorta a fost repede uitat, la fel și cărțile lui curioase, fără valoare reală, și asasinatul lui nerezolvat și prin urmare abandonat, ceea ce nu înaintează și nu continuă să producă este condamnat la o disoluție aproape imediată. Poliția a clasat sau nu afacerea, nu știu cum funcționează birocrăția ei, de la început am avut impresia că nu manifesta prea mult interes pentru verificarea întâmplării – oameni leneși, pentru ei judecata finală nu se întâmplă mâine – după ce a aflat că ceea ce era mai misterios și mai straniu avea o explicație simplă în lancea aceea turistică. Totuși, nu asta era cel mai misterios și mai straniu, ci femeia necunoscută de lângă el, cea care avea spermă pe gingii, fiindcă Dorta era homosexual – cum să spun – un homosexual fără scăpare, și bănuiesc retrospectiv că fusese așa din

prima zi de recreație și de clasă, deși nici el, nici eu nu cunoșteam la vremea aceea, nici după mulți ani, existența acestui cuvânt, nici ce desemna el. Poate că durii de la liceu știau, sau ghiceau mai bine, și de aceea îl maltratau. Mă aventurez să spun că nu a cunoscut nici o femeie în toată viața lui, în afara câtorva sărutări neîndemânate din timpul adolescenței, când e grav să ieși din uniformitate dacă nu vrei să fii izolat, și când toată lumea face eforturi pentru a atrage atenția și a se asemana în același timp. Noptile lui erau adesea nopți de căutare, dar acostările din baruri, pentru care totul era util, nu aveau ca obiectiv precis femeile. Nu era destul de lubric ca să facă o excepție dacă o femeie venea lângă el și i se oferea, ceea ce era, de altfel, improbabil, ele remarcă dorința unui bărbat, chiar dacă e slabă și lăncedă, și nimeni nu a putut să remarce așa ceva la el. Asta era mai absurd în moartea lui, mai absurd decât violența căreia îi fusese victimă în două sau trei rânduri, culcându-se cu necunoscuți întotdeauna mai puternici și mai tineri decât el și mai săraci, cred că așa ceva presupune anumite riscuri. Niciodată nu mi-a spus dacă plătea sau nu pentru așa ceva, și eu nu-i puneam întrebări, poate că trebuise s-o facă atunci când devenise „bărbat”, spre marea lui uimire; știu că le făcea cadouri și le satisfăcea capriciile după posibilitățile și entuziasmul lui, un mod de a cumpăra mai puțin crud decât cu bancnote, demodat în fond, respectabil, atent și îngăduindu-i să se înșele din când în când. Dacă l-ar fi găsit lângă un băiat oarecare, nu mi s-ar fi părut ciudat, în măsura în care nu ți se poate părea ciudată moartea cuiva care a fost mereu martor la viața ta, măsură slabă, de altfel. Vârsta dominicanei sau cubanezei nu se potrivea cu preferințele lui, chiar și un băiat de vârsta aceasta nu i-ar fi trezit interesul lui Dorta, care era prea bătrân. Timp de o clipă, m-am întrebat dacă trebuia să i-o spun inspectorului care mă interoga și îmi arăta fotografiile acestea postume. Dorta fusese prudent cât timp trăise mama lui, era încă și acum, fiindcă trăiau mătușile lui, deși ele nu-și dădeau seama de nimic; în cărți, nu era nimic mărturisit clar, doar insinuări. M-am întrebat dacă trebuia să-i spun ceva acestui inspector, cred, din cauza unui absurd orgoliu masculin: nu era poate rău să creadă că cel mai bun prieten al meu își petrecuse noaptea cu o

femeie din plăcere și obișnuință, ca și cum ar fi fost ceva mai demn și mai meritoriu. M-am rușinat imediat de această tentație, și mai mult, m-am gândit la femeie ca la un alt element de batjocură, ca și ochelarii de pe nasul lui Dorta: în gura unei fete până la capăt, pederastul naibii. Și i-am împărtășit inspectorului caracterul incredibil al împrejurării, această inexplicabilă înscenare, Dorta în pat cu o femeie, resturi de spermă în interstițiile danturii stricate sau în crăpăturile buzelor groase. Dar inspectorul mă privi cu un aer de reproș batjocoritor, ca și cum m-ar fi judecat dintr-o dată ca pe un prieten rău sau un scrântit care voia să murdărească amintirea lui Dorta cu minciuni clare, atunci când el nu se mai putea apăra, nici dezminți, inspectorul acesta Gómez Alday avea același orgoliu masculin ca și mine, numai că al lui nu era ascuns.

— Vă asigur, am insistat eu văzându-i privirea, prietenul meu nu s-a întâlnit cu nici o femeie toată viața lui.

— Atunci a avut fantezia să se întâlnească în moarte cu una, și a fost cam târziu să încerce, a răspuns el, indispus și disprețuitor. (Își aprindea o țigară de la chiștocul precedentei, o doză slabă de gudron și nicotină.) Ce îmi povestiți dumneavoastră acolo, ei? Găsesc un tip care a fost omorât de un soț sau de un pește fiindcă a luat femeia unuia sau curva altuia ca să i-o sugă. Și dumneavoastră veniți să-mi spuneți că e poponar. Haide, haide, a spus el.

— Așa vă explicați afacerea? Un soț sau un pește? Și ce onoare, un pește!

— Dumneavoastră nu știți, ehei, nu știți mare lucru. Uneori, își pierde capul, ca toată lumea. Le trimit să facă trotuarul și după aceea înnebunesc când se gândesc ce fac cu clientul lor. Atunci omoară ca fiarele, sunt unii foarte sentimentali, ce credeți. Afacerea pare clară, nu-mi spuneți mie povești, nu a fost nici măcar un furt, în afară de hainele ei, cred că e un pește fetișist. Chestia e că nu știm cine e târfa, și n-o știm niciodată cu siguranță. Fără acte, fără haine, aer *latino*, nu există nici urmă de ea nicăieri, singurul care știe ceva despre ea e cel care i-a înfipt lancea în piept.

— Vă spun că e imposibil ca prietenul meu să se fi culcat cu o fată.

Polițiștii te intimidază întotdeauna, până la urmă spui ca ei ca să le intri în voie, și ei vorbesc ca oamenii din lumea interlopă.

— Ce vreți? Să-mi dați de lucru? Să mă duc în baruri de poponari și să dansez ca să mi se mângâie fundul, atunci când am de-a face cu o curvă? Vorbiți, dar eu n-o să-mi pierd timpul și n-o să mă enervez cu așa ceva. Dacă prietenului dumneavoastră îi plăceau băieții, explicați-mi puțin ce s-a petrecut. Și chiar dacă îi plăceau băieții: în noaptea care mă interesează, a avut chef să se ducă la curve, nu, nu există nici o umbră de îndoială, e o întâmplare, chiar dacă pică prost. Nu mă interesează ce a făcut în toate nopțile din viața lui, putea să se culce și cu bunicu-său.

Acum l-am privit eu cu reproș și fără nici o batjocură. El se confrunta în fiecare zi cu lucruri din acestea, dar eu nu, și vorbea despre cel mai bun prieten al meu. Era un om puțin cam gras, înalt, cu o chelie romană și ochi adormiți, care se trezeau din când în când ca dintr-un vis, cu scânteieri neașteptate, apoi recădeau în aparenta lor siestă. Își dădu seama și adăugă, pe un ton mai împăciuitor și mai răbdător:

— Să vedem, explicați-mi ce s-a petrecut, după părerea dumneavoastră, povestiți-mi istorioara dumneavoastră, dacă vreți.

— Nu știu, am spus eu, învins. Dar s-ar spune că a fost o înscenare, v-am spus. Ar trebui să faceți verificări, e datoria dumneavoastră.

Inspectorul Gómez Alday îl interogă și pe editorul fără scrupule care băuse un pahar la Chicote cu Dorta, era cu soția lui, plecaseră toți trei pe la două dimineața și se despărțiseră. Chelnerii, care îl cunoșteau pe Dorta din vedere și după nume, confirmară ora. Acolo se întâlniseră cu un alt prieten, pe care îl cunoștea numai Dorta și care își spunea Ruibérriz de Torres, dar acesta pălăvrăgise cu ei cinci minute și apoi sosiseră două femei cu care avea întâlnire. Îi văzuse și el ieșind pe la două pe ușa batantă, le făcuse semn cu mâna, povestindu-mi că editorul părea foarte aiurit și că soția lui era foarte drăguță, iar Dorta nu spusese nimic, ceea ce era straniu. Cuplul luase un taxi din Gran Via și se retrăsese la hotel, sperându-se când îl văzuseră pe Dorta că o ia pe jos, iar el le explicase că stătea aproape, și îl văzuseră urcând bulevardul spre Clădirea Telefonoanelor sau spre Callao,

trecând prin locuri care li se păreau înspăimântătoare celor doi, care erau din Barcelona, locuri în care nu trebuia să te aventurezi. Nu era nici ȕipenie de om pe străzi.

La hotel, pură rutină, s-a confirmat ora sosirii editorului și a soȕiei lui, la două și un sfert: era ceva ridicol, lipsa lui de scrupule nu putea merge până acolo. Dorta fusese ucis între cinci și șase dimineaȕa, o dată cu ultima și neobișnuită lui cucerire. I-am întregbat pentru liniștea mea pe câȕiva dintre puținii prieteni ai lui Dorta, pe care îi cunoșteam puțin, prieteni de petrecere și de baruri pentru poponari, nici unul dintre ei nu fusese cu el în noaptea aceea în locurile obișnuite, „*le tour en rose*⁵”, cum spunea el. La rândul lor, aceștia i-au interogat pe chelnerii din aceste localuri, nimeni nu îl văzuse, și era straniu că nu trecuse pe la nici unul dintre ele în noaptea aceea. Poate că fusese o noapte specială din toate punctele de vedere. Poate că se întâlnise pe neașteptate pe stradă cu oameni neobișnuiȕi, cunoscuȕi din alte locuri. Poate că îl sechestraseră și îl obligaseră să se întoarcă acasă cu răpitorii. Dar nu luaseră nimic, cineva plecase pur și simplu cu hainele femeii, care făcea poate parte din bandă. Lăncierul. Nu știam ce să cred, și prin urmare am început să mă gândesc la absurdități. Gómez Alday avea poate dreptate, poate că Dorta avusese chef să și-o tragă cu o curvă începătoare și disperată, o imigrantă în căutare de bani, cu un soȕ care nu era de acord cu asta și care intrase la bănuieli. O chestie de ghinion, de prea mare ghinion.

Inspectorul mi-a arătat aceste fotografii, și eu le-am privit repede. În afară de cele care reproduceau tot decorul, mai erau două care înfăȕișau fiecare cadavru de aproape, conform tehnicii care în cinematografie se numește prim-plan. Sâniile femeii erau moi în mod sigur, bine făcuȕi și sugestivi, dar moi; simȕul văzului și simȕul tactil se amestecă până la urmă, și nouă, bărbaȕilor, ni se întâmplă adesea să vedem prin atingere, și uneori acest lucru rănește. În ciuda ochilor strâns închiși și a expresiei dureroase, părea frumoasă, deși nu se știe niciodată cât e de frumoasă o femeie goală, trebuie să o vezi și îmbrăcată, pe plajă nu poți să-ȕi dai seama de mare lucru în privinȕa aceasta. Avea nările largi, bărbia scurtă și rotundă, gâtul lung. Am aruncat o privire rapidă asupra celor șase sau șapte fotografii, și am

îndrăznit să-i cer lui Gómez Alday o copie a fotografiei femeii văzute de aproape, iar el mă privi cu dispreț și surprindere, ca și cum ar fi descoperit că sufăr de o anomalie.

— De ce vă trebuie?

— Nu știu, am răspuns eu, puțin pierdut.

Într-adevăr, nu știam, nu voiam să privesc și mai târziu trupul însângerat, rana, genele dese, expresia de suferință, sânii moi și morți, nu era plăcut. Dar mi-am spus că mi-ar fi plăcut să am fotografia ca să o privesc mai târziu, peste câțiva ani poate, mai ales că era ultima persoană care îl văzuse pe Dorta viu, în afară de asasin. Și părea să-l fi văzut de aproape.

— Mă interesează.

Era un argument insuficient, grotesc chiar. Gómez Alday m-a privit cu una dintre străfulgerările lui, a durat mai puțin de o secundă, și apoi ochii lui și-au reluat înfățișarea adormită. M-am gândit că își spunea că eram un individ morbid, bolnav, dar că îmi înțelegea poate cererea și dorința, la urma urmei, aveam același tip de orgoliu.

— E un material interzis, ar fi cu totul neregulamentar din partea mea. (Spunând asta, a pus fotografia pe xeroxul din birou.) Dar puteți să faceți o copie în absența mea, când ies un moment din birou, fără să-mi dau seama.

Și mi-a întins foaia cu reproducerea imperfectă și încetoșată, dar era totuși o reproducere. Nu avea să dureze decât câțiva ani, fotocopiile se șterg până la urmă, nu-ți dai seama că pălesc.

Și acești doi ani au trecut, și doar în primele luni care au urmat după moartea lui Dorta am continuat să mă gândesc la noaptea aceasta, oroarea a durat ceva mai mult decât bucuria și mânia pe care mi-o stârneau ziarele nerăbdătoare și televiziunea fără memorie, nu ai mare lucru de făcut când nu există nici ajutor, nici progres, și mijloacele de comunicare nu slujesc nici măcar amintirii. Nu că aș fi avut nevoie eu personal, puține lucruri pălesc în mintea mea: nu trece nici o zi în care să nu mă gândesc la prietenul meu din copilărie, nu trece nici o zi fără să mă opresc și să mă gândesc la el într-un moment sau altul din cutare sau cutare motiv, de fapt,

nu poți să nu te mai gândești la oameni din cauza faptului accidental că nu îi mai poți vedea. Uneori, cred că acest fapt nu e pur și simplu accidental, ci fără importanță, obișnuința și lucrurile acumulate sunt de ajuns pentru ca impresia prezenței să fie mereu mai puternică și să nu se șteargă, cum am putea să regretăm dacă nu ar fi așa. Dar sfârșitul se estompează, dacă nu se lămurește nimic, și el poate face să pălească tot ce-l precede. Acest sfârșit este cunoscut, dar nu apare în prim-plan. Nu a fost în prim-plan nici măcar în primele luni, când coșmarurile mi-ai stăpânit somnul, și zilele începeau toate cu aceeași imagine insistentă, care pare ceva imaginar, dar face parte totuși din ceea ce s-a întâmplat, îți dai seama când te speli pe dinți sau când te bărbierești: „Ce prost sunt, e totuși adevărat”. Mi-am amintit adesea conversația din timpul ultimei noastre cine, și repetițiile acestea continue m-au făcut să văd că nu exista nimic semnificativ, deși într-o anumită perioadă acordasem semnificație tuturor lucrurilor. Dorta se amuzase făcând pe excentricul, dar nu credea în nici un fel de magie, nici în întoarcerile din moarte, nici măcar în hazard, la fel ca și mine, și eu nu cred în nimic sau aproape. Povestea licitației din Londra era pur anecdotică, o revăd foarte clar, dacă m-am îndoit vreodată asupra acestui subiect, genul de lucruri pe care îi plăcea să le inventeze sau să le facă mai ales ca să le povestească apoi, mie sau altora, idolatriilor lui ignoranți sau damelor de companie, știind că amuzau. Faptul că licitase pentru un inel magic al acestui demonolog scrântit de Crowley era tocmai dovada: relata cu mai mult succes eforturile de a obține acest obiect decât achiziționarea unei scrisori a lui Wilde, Dickens sau Conan Doyle. O zebură. Și nici măcar nu-l obținuse, cel mai absurd era faptul că această glumă l-ar fi costat o frumoasă sumă neprevăzută. Poate că individul germanic cu cizme de cow-boy nu existase, ce imaginație. Și chiar dacă ar fi obținut smaraldul: nu avea rost să te gândești la persecuții sau secte, la răzbunări ale lui Tutankamon, nici la conjurațiile Fu-Manchu, totul are limite, chiar și inexplicabilul.

După două luni – presa nu se mai interesa de afacere și era evident că n-o mai făcea nici poliția – mi-a trecut prin minte o posibilitate, atât de plauzibilă încât nu înțelegeam cum de nu mă gândisem mai devreme. L-am

sunat pe Gómez Alday și i-am spus că voiam să-l văd. Am remarcat că acest lucru îl deranja și că voia să mă determine să-i spun descoperirea mea la telefon, era foarte ocupat. Am insistat, și mi-a dat întâlnire în biroul său a doua zi dimineața, zece minute, mi-a precizat el, era tot timpul pe care îl avea la dispoziție ca să asculte ipoteze care îi complicau viața. Orice ar fi fost, va asculta cu scepticism, mi-a mai precizat el, pentru el afacerea era limpede, în afară de faptul că nu era ușor să găsești lăncierul: erau multe amprente pe lance, și printre ele fără îndoială că se găseau și ale mele, aproape toți cei care îl vizitau pe Dorta o atingeau sau o cântăreau, sau o ridicau un moment, văzând-o că iese deasupra umbrelor de la intrare. Inspectorul avea un aer de sfânt și mai mult păr, nu am putut să-mi dau seama dacă profitase de luna august ca să-și facă un implant sau era vorba despre o repartizare mai voluminoasă și mai artistică a coafurii sale romane. Cât timp i-am vorbit, privirea lui a rămas opacă, precum a unui animal adormit ale cărui pupile se văd de sub pleoape:

— Ascultați, nu știu mare lucru despre aventurile prietenului meu, îmi spunea uneori câteva cuvinte, dar fără să intre în detalii. Dar nu îndepărtiez ideea că îi plătea pe unii dintre băieții cu care umbla. În aparență, dădea adesea peste unii care se lăudau că sunt heterosexuali și acceptă aventura ca pe o excepție, sau cel puțin așa spuneau, aveau grijă să spună foarte clar că lor le plăceau fetele. E posibil ca în noaptea aceea prietenul meu să fi dat peste unul dintre aceștia, și ca micuțul să-i fi spus că le trebuia și o femeie, dacă nu, nu făcea nimic. Îmi imaginez chiar că prietenul meu s-a hotărât să-l urce într-un taxi și să străbată cu răbdare toată Castelana. Îl văd chiar întrebând amuzat cum o poate găsi pe cutare fată, și dându-și cu părerea ca și cum ar fi fost doi tovarăși de aventură, doi amatori de curve într-o sâmbătă seara. Au sfârșit prin a o lua pe cubaneză și s-au dus toți trei la el. Băiatul a insistat ca prietenul meu să se culce cu ea, iar el să privească, sau ceva asemănător. Bunăvoința prietenului meu nu era nelimitată, având în vedere înclinațiile lui, dar s-a lăsat supt de femeie, ceva pasiv, doar ca să-i facă plăcere celuilalt și să obțină apoi ce voia. Când i-a sosit rândul, micul pederast a devenit isteric, violent chiar, și a căutat lancea, care i s-a părut

amuzantă la sosire, sau poate că o aduseseră deja în cameră, la indicațiile lui Dorta însuși, pentru ca băiatul să pozeze cu ea în mână, ca o statuie, îi plăceau genul acesta de jocuri. Și apoi el i-a ucis pe amândoi, supărat că fusese atras în capcană, chiar dacă era o capcană consimțită. Se întâmplă adesea să te răzgândești, nu-i așa? Oamenii dau înapoi când nu mai pot merge înainte. Cred că cunoașteți cazul. Eu m-am gândit și mi s-a părut posibil, asta ar explica multe lucruri care nu se potrivesc.

Privirea lui Gómez era tot nebuloasă și leneșă, dar vocea lui sună iritată și plină de dispreț:

— Sunteți un prieten ciudat. Ce aveți contra lui, nu vă gândiți decât cum să-i acoperiți cadavrul de rahat? Sau ce-i cu dumneavoastră? Ce porcării, sunteți bolnav, mi-a spus el.

Dacă eu nu știam mare lucru despre povestea asta, inspectorul nu avea nici cea mai mică idee despre practicile și schimburile nocturne obișnuite. Exigente. Cred că orgoliul lui e mai pur decât al meu, m-am gândit eu.

— Dar teoria dumneavoastră nu valorează nici măcar cât rahatul pe care îl împrăștiati, a continuat el, vă lipsește un fapt pe care l-am aflat la câteva zile după asasinat. Prietenul dumneavoastră a venit într-adevăr cu taxiul, și însoțit, dar era numai cu târfa, făceau deja scandal amândoi, fata cu sânii pe-afară și el excitând-o, după cum spune șoferul de taxi. A venit să ne povestească atunci când a aflat despre crimă și a văzut fotografia lui Dorta în ziar, așa că lăncierul trebuie să fi venit după aceea: peștele care și-a urmărit târfa sau soțul care și-a urmărit soția, sau amândoi deodată, peștele soț, soția târfă. V-am spus deja.

— Sau poate că era deja în apartament, am răspuns eu, vexat de această dojană nedreaptă. Dacă s-a întâmplat așa, odată începută povestea fără succes, pederastul l-a obligat pe prietenul meu să iasă singur la vânatoare și să-i aducă vânatul.

— Mda. Și prietenul dumneavoastră ar fi ieșit la vânatoare pe stradă, lăsându-l singur acasă?

M-am gândit. Dorta era fricos și prudent. I se putea întâmpla să devină idiot într-o seară, dar nu atât de idiot încât să-i lase cale liberă unui

prostituat, iar acesta să-l jefuiască în timp ce el îi căuta o fată.

— Cred că nu, am răspuns eu pe un ton exasperat. Ce știu eu, poate că l-a chemat pe tip după aceea, anunțurile din ziare sunt pline de oferte la orice oră.

Gómez Alday a avut atunci una dintre străfulgerările lui, dar o străfulgerare mai degrabă de nerăbdare decât de altceva.

— Și de ce fata, ia spuneți-mi puțin? De ce să o fi luat la el acasă? Ce încrâncenat sunteți să acuzați un pederast. Ce aveți contra lor?

— Nu am avut niciodată nimic contra lor. Cel mai bun prieten al meu era așa cum spuneți dumneavoastră, vreau să spun că i se zicea adesea așa. Dacă nu mă credeți, întrebați în cercurile de scriitori și or să vă spună, sunt foarte bârfitori. Întrebați în barurile de poponari, e tot una dintre expresiile dumneavoastră. Eu mi-am petrecut toată viața apărându-l.

— E cam greu să crezi că dumneavoastră sunteți prietenul lui. Mai mult, v-am spus deja că ceea ce mă interesează e ultima lui noapte, nu celelalte. E singura care mă privește. Haideți, ștergeți-o de aici.

M-am îndreptat spre ușă. Cu mâna pe clanță, m-am întors și l-am întrebat:

— Cine a descoperit cadavrele? Le-au găsit în timpul nopții cu pricina, nu în noaptea următoare? Cine a urcat în apartament? De ce a urcat?

— Noi am urcat, a spus Gómez Alday. Am fost avertizați de o voce de bărbat, care spunea că o să găsim două animale moarte pe cale să putrezească. Exact așa a spus: două animale. Soțul s-a neliniștit probabil la gândul că târfa lui era acolo, lungită pe pat și cu o gaură în trup, fără să știe nimeni. A avut, fără îndoială, un acces de sentimentalism. A închis imediat, nu poți să înțelegi mare lucru din apelul lui.

Inspectorul și-a întors scaunul și a privit spre perete, ca și cum pusese capăt raporturilor cu mine prin răspunsul lui. I-am privit ceafa groasă în timp ce repeta: „Ștergeți-o”.

Nu mi-am mai bătut capul, presupunând că poliția nu va descoperi niciodată nimic. Nu m-am mai gândit la asta timp de doi ani, până acum câteva zile, într-o seară în care trebuia să cinez cu un alt prieten, Ruibérriz

de Torres, foarte diferit de Dorta și nu la fel de vechi, care frecventează întotdeauna femeii și e bine tratat și nu e timid, nici resemnat. E un bandit cu care mă înțeleg bine, chiar dacă știu că într-o zi își va manifesta față de mine lipsa de loialitate pe care o dovedește față de toată lumea, și acesta va fi sfârșitul prieteniei noastre. E la curent cu tot ce se întâmplă în Madrid, are intrare pretutindeni, cunoaște sau se aranjează să cunoască pe oricine vrea, este un om plin de resurse, singura lui problemă e că escrocheria și fraudă sunt scrise pe fața lui.

Eram pe cale să cinăm la La Ancha, pe terasa de vară, unul în fața celuilalt, capul și trupul lui mă împiedicau să văd masa de alături, pe care nu am avut nici un motiv s-o remarc până când femeia care ocupa locul lui Ruibérriz, adică locul din fața locului meu, s-a aplecat ca să-și ridice șervetul luat de o ușoară adiere de vânt care se stârnise în deșert. S-a aplecat în stânga privind în fața ei, cum facem când luăm de jos ceva care ne stă la îndemână, fiindcă știm exact unde a căzut acel lucru. Totuși, încrederea ei a fost înșelată, și a trebuit să caute cu degetele câteva secunde, cu fața întoarsă spre noi, adică spre locul în care eram noi, fiindcă nu cred că își fixase privirea pe ceva. Nu au trecut decât câteva secunde – una, două, trei și patru; sau cinci –, destul de mult ca să-i văd fața și gâtul lung întins în efortul de recuperare sau căutare – cu limba în colțul buzelor, un gât foarte lung care părea poate și mai lung din cauza decolteului estival, o bărbie scurtă și rotundă și nările dilatate, genele dese și sprâncenele desenate, gura mare și pomeții înalți, tenul bronzat natural sau datorită piscinei sau a plajei, era greu de spus la prima vedere, deși prima mea privire e uneori ca o mângâiere și alteori ca o adevărată lovitură. Părul ei lung era negru, ridicat de coafeză și ondulat, am văzut un colier sau un lănțișor, am observat decolteul dreptunghiular, rochia cu bretele pe umeri, bretele albe și rochia albă, am auzit un zornăit de brățări. Ochii i-am văzut cel mai puțin, sau poate că nici nu m-am oprit la ei, fiindcă nu i-am văzut niciodată în fotografie, sau erau închiși strâns, cu expresia de durere a cuiva care a murit în mari suferințe. Oh, da, vara femeile seamănă una cu alta mai mult decât iarna sau primăvara, și mai ales pentru europeni, dacă au o înfățișare

americană sau dacă sunt astfel, le vedem pe toate ca pe una singură, vara se întâmplă adesea așa, în unele seri nu poți să faci nici o deosebire. Dar ele seamănă cu adevărat. Era prea mult, știam bine, să asemăn o femeie în carne și oase, în mișcare, cu o fotocopie de la comisariat, culorile strălucitoare cu negrul și albul șters, hohotele de râs cu paralizia, dinții strălucitori cu dinții stricați pe care nu i-am văzut niciodată, doar mi-au fost descriși, o femeie îmbrăcată fără grijă aparentă cu o femeie goală pușcă, o femeie vie cu una moartă, un decolteu estival cu o rană în piept, o limbă în mișcare cu tăcerea eternă a buzelor crăpate, ochii deschiși cu ochii închiși, atât de zâmbitori. Și totuși, semănau, semănau atât de tare încât nu o puteam lăsa din ochi, mi-am împins imediat scaunul într-o parte, spre dreapta, și, cum nu puteam s-o văd decât pe jumătate și intermitent – ascunsă fiind de Ruibérriz și de tovarășul ei, care se mișcau întruna –, mi-am schimbat pur și simplu locul, pretextând că mă deranja curentul, și m-am așezat din nou – după ce mi-am mutat farfuria pentru desert, tacâmurile și paharele – la stânga prietenului meu, ca s-o privesc nestingherit, și am privit-o în voie. Ruibérriz și-a dat seama imediat, nu poți să te ascunzi mult timp de el, așa că i-am spus, știindu-l înțeleghător față de accesele de genul acesta:

— În spatele tău este o femeie care mi-a tăiat răsuflarea. Deși îți cer cam mult, nu te întoarce până nu-ți spun. Și în plus, te avertizez că, dacă ea și bărbatul care cinează cu ea se ridică, o să ies imediat după ei ca din pușcă, dacă nu, o să aștept până termină și o să fac același lucru. Vino cu mine dacă vrei, dacă nu, rămâi aici, o să facem mai târziu socotelile.

Ruibérriz își netezi părul cu cochetărie. Era de ajuns să știe că în împrejurimi era o femeie remarcabilă ca să secrete virilitate și să înceapă să pozeze. Chiar dacă nu o vedea, chiar dacă ea nu îl vedea; într-un mod puțin cam animalic, tricoul lui se umfla.

Totuși, era imposibil să vorbești despre altceva, și era vina mea, eu nu o scăpam pe fată din ochi.

— Pentru tine, poate că nu, am răspuns eu. Pentru mine, e posibil. În punctul acesta și chiar mai mult.

Îi vedeam acum și tovarășul de ocazie, era un bărbat de vreo cincizeci de ani, care părea să aibă bani și era cam grosolan, dacă ea era o prostituată, tipul părea să nu aibă experiență, și nu știa că putea trece direct la acțiune, fără să mai cineze pe terasă. Dacă femeia nu era târfă, ocolirea aceasta era justificată, dar nu părea probabil ca o femeie ca ea să fi vrut să iasă cu un individ atât de puțin seducător, deși pentru mine deciziile femeilor în privința amozilor și amorurilor au fost întotdeauna un mister, uneori o aberație, după criteriile mele. Era însă sigur că nu erau nici căsătoriți, nici logodiți, nici altceva, vreau să zic că era clar că nu se culcaseră încă împreună, cum se spunea mai demult. Bărbatul făcea prea multe eforturi ca să pară plăcut și atent: umplea cu punctualitate paharul femeii, debita anecdote sau opinii ca să nu cadă în tăcerea care descurajează orice contact, îi aprindea țigările cu o brichetă antivânt, ca brichetele din mașini, un spaniol nu face toate acestea dacă nu urmărește nimic, nu își supraveghează atât comportamentul.

Pe măsură ce îi priveam, convingerea mea inițială se diminua, cum se întâmplă întotdeauna: după siguranță urmează îndoiala și după nesiguranță – confirmarea, în general atunci când e prea târziu. Cred că, după câteva minute, imaginea femeii vii s-a suprapus peste imaginea femeii moarte, pe care o îndepărta sau ștergea, și erau din ce în ce mai puține criterii de comparație, de asemănare. Se comporta natural, ca o femeie ușoară, ceea ce nu însemna că era neapărat o astfel de femeie, pentru mine ea nu putea să fie, în măsura în care peste imaginea ei se suprapunea încă dezolarea veiozelor și a televizorului deschis o zi întreagă, și a spermei nemeritate din gură, și a răni din piept, încă și mai nemeritate. Am privit-o, i-am privit sânii, i-am privit din obișnuință și pentru că acesta era aspectul cel mai cunoscut al moartei, în afară de față, și m-am forțat să-i pot recunoaște cumva, dar era imposibil, erau ascunși de sutien și de rochie, chiar dacă le puteam ghici începutul în decolteul nici prea sobru, nici prea exagerat. Ca un fulger, mi-a trecut prin cap că trebuia să văd sânii aceia, oricât m-ar fi costat, eram sigur că i-aș fi recunoscut dacă îi vedeam goi. Nu era ușor, cel

puțin în seara aceea, în care tovarășul ei, care părea să aibă aceeași intenție, nu avea să-mi cedeze locul.

Dintr-o dată, am simțit un miros, un miros dulceag și vâscos, o aromă imposibil de confundat, nu știu dacă se schimbase vântul sau era un curent – o schimbare bruscă – care mi l-a adus pentru prima dată sau dacă era prima țigară de cuișoare care se fuma la masa vecină, o țigară bună diferită, la cafea sau alcool, precum cineva care își amintește de țigări. Am privit rapid mâinile bărbatului și am văzut dreapta, care mânua bricheta. Femeia avea o țigaretă în mâna stângă, și bărbatul a ridicat brațul stâng ca să-i ceară chelnerului nota de plată, mâna goală, deci în momentul acela de miros exotic ea era singura care fuma, fuma un Gudam Garang indonezian care trosnea și se consuma lent, avusesem și eu un pachet cu doi ani înainte, ultimul pe care l-am primit de la Dorta, și îl ținusem mult, dar nu chiar atât de mult, îl terminasem după o lună, și fumasem ultima țigaretă în memoria lui, fiecare din ele, de fapt, păstrasem pachetul gol, „Smoking kills”, spunea el. Cum era posibil ca această femeie – dacă era într-adevăr ea – să fi păstrat atât timp pachetul pe care i-l dăduse prietenul meu în aceeași seară?! Doi ani, țigaretile „*kretek*” trebuie să fi fost uscate ca iasca, într-un pachet deschis, și totuși mirosul era pătrunzător.

— Simți ce simt și eu? l-am întrebat pe Ruibérriz, care începea să se obosească.

— Pot să mă uit acum? a zis el.

— Simți? am insistat eu.

— Da, cineva fumează tămâie sau așa ceva, nu?

— E aromă de cuișoare, am răspuns eu. Tutun cu cuișoare.

Gestul adresat chelnerului de către bărbat mi-a permis să fac și eu un gest asemănător altui chelner, gestul cuiva care scrie, și să fiu pregătit când cuplul avea să se ridice de la masă. Atunci i-am dat voie lui Ruibérriz să se întoarcă; s-a întors și a hotărât să vină cu mine. I-am urmat pe cei doi la câțiva pași, am văzut femeia pentru prima dată în picioare – fusta scurtă, sandalele care lăsau degetele descoperite, unghiile lăcuite – și în timpul acesta i-am auzit numele, cel pe care nu îl avusesese niciodată pentru mine

sau pentru Gómez Alday, poate nici pentru Dorta. „Ce mers frumos ai, Estela”, i-a spus bădăranul, care nu era destul de bădăran ca să nu aibă dreptate în comentariul acesta, care era mai mult o exprimare a admirației decât un compliment. M-am despărțit un moment de Ruibérriz, el s-a dus să-și ia mașina ca să mă ia atunci când cei doi aveau să se urce într-a lor, nu erau genul de oameni care să se întoarcă cu taxiul. Când au urcat, am urcat și eu în mașina noastră și i-am urmat la câțiva pași, nu era multă circulație, dar era destulă ca să nu ne observe. Călătoria a fost scurtă, au ajuns într-un cartier cu căsuțe modeste, pe strada Torpedero Tucumán, nume care trebuie să fi sunat comic pe un plic. Au parcat și au intrat într-una dintre ele, cu trei etaje, luminile erau aprinse peste tot, ca și cum ar fi fost multe persoane în casă, poate că era o petrecere după cină, petrecere, într-adevăr, ce ocolișuri mai făcea tipul.

Ruibérriz și cu mine am parcat, dar nu am ieșit din mașină, de unde eram puteam să vedem luminile, dar nimic altceva, majoritatea jaluzelelor erau trase pe jumătate și aveau perdele nemișcate, trebuia să te apropii de una dintre ferestrele de la parter și să spionezi printr-o crăpătură, poate că așa o să facem până la urmă, m-am gândit eu repede. Foarte rapid, totuși, ne-am dat seama că nu era vorba despre o petrecere, fiindcă nu se auzea nici o muzică prin ferestrele deschise, nici zvon de conversații anarhice, nici hohote de râs. Doar jaluzelele de la două dintre camerele de la etajul al treilea erau trase și nu se vedea nimeni, doar un lampadar, pereți fără cărți și fără tablouri.

— Ce zici? l-am întrebat eu pe Ruibérriz.

— Că nu vor întârzia prea mult să iasă. Nu sunt decât bucurii private, și aceștia doi nu vor petrece noaptea împreună, nu aici cel puțin, oricum ar fi casa aceasta. Ai văzut cine le-a deschis, dacă aveau o cheie sau au sunat?

— Nu am văzut, dar cred că au sunat.

— Poate că e casa lui, și dacă e așa ea o să iasă după două ore, nu mai mult. Poate că este casa ei, și atunci o să iasă el, o să stea mai puțin, să zicem o oră. Poate că e o casă de masaj, așa se numesc acum, și atunci o să iasă tot el, dar după o jumătate sau trei sferturi de oră. Sau poate că e o casă

de jocuri, ceva mai select, dar nu cred. Numai în cazul acesta ar putea să rămână toată noaptea, să piardă și să se refacă. Nu mi se pare că ar fi casa ei. Nu, nu cred.

Ruibérriz cunoaște bine teritoriile orașului, le frecventează și are ochiul format. Nu pune multe întrebări și e în stare să te informeze cum poți găsi ceva sau pe cineva după unul sau două telefoane către corespondenții lui.

— De ce nu încerci să afli cine locuiește în casa aceasta? Aștept aici, în cazul în care ies amândoi, sau unul dintre ei înainte de momentul prevăzut. Ai nevoie de două minute ca să afli, știu sigur, e de ajuns poate să te uiți în cartea de telefon.

M-a privit fix, cu brațele lui bronzate pe volan.

— Ce e cu fata aceasta? Ce cauți? Nu am văzut-o foarte bine, dar poate că nu merită să-ți bați capul atâta cu ea.

— Pentru tine, probabil că nu, ți-am spus deja. Ajută-mă să-mi dau seama ce se petrece în seara aceasta, și într-o zi o să-ți povestesc totul. Trebuie să știu măcar unde locuiește, sau unde trăiește, sau unde o să se culce în seara aceasta, când o să aibă chef să se culce.

— Nu e prima dată când îmi spui să aștept ca să-mi povestești ceva, nu știu dacă îți dai seama.

— Dar e probabil ultima, i-am răspuns eu.

Dacă îi povesteam imediat că eu credeam că văd o moartă, era posibil să nu vrea să mă ajute, genul acesta de lucruri îl enervează, ca și pe mine de obicei, noi nu credem în nimic sau aproape.

Am coborât din mașină și Ruibérriz a plecat să-și facă verificările. Nu erau în sector nici magazine, nici cinematografe, nici baruri, o stradă rezidențială plicticoasă și împădurită, slab luminată, fără nimic care să disimuleze sau să distragă atenția. Dacă mă vedea un vecin, m-ar fi crezut un vagabond, nu aveam nici un motiv să mă proțâlesc acolo singur, în tăcere, cu o țigară în gură. Am traversat strada, gândindu-mă că aș fi putut să văd ceva la etaj, singurul cu ferestrele neacoperite de draperii. Am văzut ceva, dar a fost foarte rapid, o femeie înaltă care nu era Estela trecând și dispărând, apoi trecând iar în sens invers după câteva secunde, ca să dispară

din nou, reducându-mi câmpul vizual, fiindcă stinsese lumina la ieșire: ca și cum ar fi intrat un moment să caute ceva. Am traversat din nou strada și m-am apropiat pe furiș de grilaj, ca un hoț de altădată; l-am împins și a cedat, era deschis, așa se lasă când e petrecere sau multă circulație. Am continuat să înaintez cu multă atenție, de parcă aș fi călcat pe nisip, fără să las nici o urmă, și am ajuns încet la una dintre ferestrele de la parter, era cea din stânga ușii de la intrare, din punctul meu de observație. Ca și la celelalte, jaluzelele erau trase, dar nu ermetic, lăsând să treacă aerul cald printre ele. În spatele lor se aflau niște umbre nemișcate, cred că încăperea avea încălzire, ori era o saună. Până la urmă ajungem să facem pașii pe care ni-i închipuim, fără să vrem, doar pentru că sunt posibili și ne-am gândit la ei, și astfel se comit multe acțiuni și asasinate, uneori ideea conduce la faptă, ca și cum nu s-ar putea susține și dăinui doar în calitate de idee, ca și cum ar exista un fel de posibilități pe care nu le putem stăpâni și care se risipesc dacă nu le punem imediat în aplicare, fără să ne dăm seama că și așa se risipesc și mor, și că nu mai sunt posibilități, ci trecut. M-am trezit în situația pe care o prevăzusem în mașină, cu ochii lipiți de crăpătura care era la înălțimea privirii mele, gata să privesc, să scrutez, să disting ceva prin acest interstițiu atât de îngust și prin țesătura transparentă și albă care împiedica și mai mult privirea. Singura sursă de lumină era o veioză slabă, o mare parte din încăperea era cufundată în penumbră, era ca și cum ai fi încercat să descurci o poveste din care îți lipsesc datele principale, și din care cunoști doar detalii izolate, atât de puțin reușeam să văd, și atât de redus era punctul meu de vedere.

Dar mi s-a părut că îi văd și i-am văzut, pe amândoi, pe ei, pe Estela și pe bărbatul grosolan urcați unul peste altul, feriți de raza de lumină, se sfârșiseră formalitățile, pe un pat, sau poate era o simplă saltea, sau chiar dușumeaua, la început nu vedeam care și cum era, două mase de carne înlănțuite și sumbre, se vede ceva gol, mi-am zis eu, poate că femeia și-a dezgolit sânii pe care trebuia să-i văd, sau poate că nu, poate că își păstrase soutienul. Nu se auzea aproape nici un zgomot, nici gemete, nici strigăte, nici plăcere, nici râsete, ca o scenă de film mut pe care nu l-am vedea niciodată

în cinematografele mute decente, efortul sumbru și înăbușit a două trupuri unite mai degrabă într-o nouă formalitate – cea de împerechere – decât într-o dorință adevărată, nu exista nici o dorință, nici în trupul ei, nici în cel al bărbatului, dar era dificil de spus unde începea unul și unde termina celălalt, care și cum era, ceva grotesc din cauza întunericului și umbrelor, cum e posibil să nu deosebești o femeie tânără de un bărbat grosolan. Dintr-o dată se ridicară limpede un bust și un cap cu pălărie, intrară un moment în raza de lumină înainte de a cădea din nou, bărbatul își pusese o pălărie de cowboy ca să și-o tragă, Doamne Sfinte, m-am gândit eu, ce clovn. El era sus sau deasupra, când se ridicase mi s-a părut că-i văd torsul păros și brun și dezagreabil, mare și fără curbe, nu prea suplu. Mi-am coborât privirea la înălțimea următoarei despărțituri ca să văd femeia și sânii ei, și acolo mi-am pierdut toată perspectiva, așa că am revenit la interstițiul superior, sperând că el avea să se obosească și că o să vrea să se odihnească stând dedesubt, era ciudat că nu știam dacă stăteau pe un pat, o saltea sau pe dușumea, și mai ciudat încă era lipsa zgomotelor, ca tăcerea care este efectul unui căluș. Apoi am văzut efortul laborios al animalului transpirat și bicefal în care se transformaseră trecător, or să-și schimbe poziția, m-am gândit eu, or să-și schimbe locul ca să prelungească durata formalității, ceea ce este o nouă formalitate, fiindcă, în realitate, evenimentele nu variază.

Am auzit ușa deschizându-se și m-am tras spre stânga, ascunzându-mă după colțul casei, apoi am auzit o voce de femeie luându-și rămas bun de la cei care plecau („Mergeți, și Dumnezeu să fie cu voi”, ca și cum era mexicană), un critic literar pe care îl cunoșteam din vedere, un cap de adevărată maimuță, pantalonii roșii și cizme de excursionist, încă un clovn, dacă era o casă de toleranță, nu mă miram că acest individ venea aici, plătind întotdeauna, ca și celălalt, un tip cu părul cenușiu tuns periută și capul ca un ou, gura de reptilă, gras, cu ochelari și cravată. Au ieșit bucuroși lovind grilajul, ca niște băieți răi, nimeni nu îi vedea, strada era atât de singuratică și întunecată, al doilea tip avea un accent din Canare și era al treilea clovn, prin alura și purtarea sa, un proxenet înrăit. Când nu le-am mai auzit pașii, m-am întors la crăpătura mea, trecuseră două minute, sau

trei, sau patru, și acum bărbatul și Estela nu mai erau înlănțuiți, nu își schimbaseră poziția, dar se opriseră, terminaseră sau făceau o pauză. Tipul era în picioare, sau în genunchi pe saltea, raza de lumină îl învăluia, pe ea mai puțin, sprijinită sau așezată, îi vedeam părul din spate, bărbatul grosolan îi prinse capul în mâini și o făcu să se întoarcă puțin, atunci le-am văzut fețele la amândoi și trupul lui ridicat cu părul des și pălăria ridicolă, mi s-a părut că începea să-i strângă fața Estelei cu degetele, ce forță poate exista în degete, ca și cum o mângâia, dar îi făcea rău, ca și cum ar fi vrut să-i străpungă pomeții înalți, sau îi făcea un masaj crud care se adâncea din ce în ce mai mult, îi strângea obrajii ca și cum ar fi vrut să-i găurească. M-am alarmat, m-am gândit un moment că avea să o omoare și că nu putea să o omoare fiindcă era deja moartă și fiindcă trebuia să-i vād sânii și să mă întrețin puțin cu ea, să o interoghez despre lance sau rană – arma nu mai era în ea, ieșise – și despre prietenul meu Dorta care primise sângele ei rămas pe lance. Bărbatul slăbi strânsoarea, o lăsă, pocni din degete, murmură câteva cuvinte și se îndepărtă, poate că nu era nimic, poate că era doar modul în care anumiți bărbați le amintesc anumitor femei că pot să le facă rău dacă vor. Își scoase pălăria, o aruncă jos de parcă nu i-ar mai fi slujit la nimic, începu să-și ia hainele de pe un scaun, cred că pleca. Ea se lăsă să cadă și rămase nemișcată, nu părea să sufere, sau poate că era obișnuită să îndure violența.

— Victor.

Am auzit vocea lui Ruibérriz care mă striga încet de dincolo de grilaj. Nu îl auzisem venind, nici pe el, nici mașina.

Cu capul întors spre casă – uneori nu poți să-ți desprinzi privirea – am ieșit înaintea lui la fel de repede cum intrasem, l-am luat de mânecă și l-am condus pe trotuarul din față.

— Ei? i-am spus eu. Ce ai aflat?

— Ce era de așteptat, o casă de curve, deschisă la orice oră, sunt anunțuri în ziare, super-fete, europene, americane și asiatice, cum se spune printre altele. Te previn că nu sunt decât trei sau patru. Telefonul e în carte

sub numele de Calzada Fernández, Mónica. Deci va ieși el, dacă nu a ieșit deja.

— Cred că e pe punctul s-o facă, au terminat și se îmbracă. Am văzut ieșind amatori de târfe care se pretind oameni de litere, cred că își imaginează că asta face bine, i-am spus eu. Să plecăm de aici un moment, vreau să intru după ce iese.

— Ce, ai înnebunit, cum să intri după țărănoiul acesta? Ce ți-a făcut femeia asta?

L-am luat din nou de mânecă și l-am dus mai departe, sub copaci, până într-un loc în care nu ne vedea nici unul dintre cei care ieșeau din casă. Un câine leneș din vecini lătră și tăcu imediat. Doar atunci i-am răspuns lui Ruibérriz:

— Nu mi-a făcut nimic din ce-ți închipui, trebuie să-i văd sânii în seara asta, e singurul lucru care contează. Și dacă e o curvă, e ceva nesperat: o plătesc, o privesc bine, vorbim puțin, și o șterg.

— Se poate să vorbești puțin și s-o ștergi? Nu crezi nici tu ce spui. Nu are nimic extraordinar, dar o să vrea să faci mai mult decât s-o privești. Și ce-i cu sânii ei?

— Nimic, o să-ți spun mâine, fiindcă dacă aflu ceva nu mai am nimic de spus. Dacă vrei să-l urmărești pe tip cu mașina când pleacă, foarte bine, dar nu cred că ar fi de vreun folos. Dacă nu, mulțumesc pentru anchetă și acum lasă-mă, mă descurc singur. Așa, se poate spune că nimic nu-ți rezistă.

Ruibérriz mă privi nerăbdător, în ciuda laudei mele din final. Dar are obiceiul să mă suporte, e un prieten. Până în momentul în care nu va mai fi.

— Nu-mi pasă deloc de tip, și nici de femeie, de altfel. Dacă ești pregătit, rămâi aici, o să-mi povestești mâine. Vezi să nu faci gafe, tu nu ești obișnuit cu asemenea locuri.

Ruibérriz plecă, și de data aceasta i-am auzit motorul mașinii în depărtare, în timp ce ușa casei se deschidea din nou („Dumnezeu să fie cu dumneavoastră”, din nou, poate, nu am auzit din locul în care eram). L-am văzut pe țărănoi de partea cealaltă a grilajului căruia i-am auzit scârțâitul. S-a pus în mișcare încet în direcție opusă – seara lui de disimulare și efort se

terminase – și am înaintat în spatele lui, în timp ce el se pierdea sub frunzișul întunecat în căutarea mașinii. În camera formalităților era încă lumină, aceeași veioză, jaluzelele trase, nu aeriseau deloc.

Am sunat la ușă, un clopoțel vechi, nu sonerie. Am așteptat. Am așteptat, și o femeie înaltă mi-a deschis ușa, o văzusem la etajul trei, părea una dintre mătușile din copilăria noastră, mătușile lui Dorta sau ale mele, venită direct din anii șaizeci fără să-și schimbe coafura blondă de farfurie zburătoare, nici machiajul cu pensula, cu pudră și chiar ondulator.

— Da, bună seara? a spus ea pe un ton întrebător.

— Aș vrea s-o văd pe Estela.

— E la duș, a răspuns ea cu naturalețe. (Și a adăugat fără teamă, dovedindu-și pur și simplu memoria bună:) E pentru prima dată când veniți.

— Da, mi-a vorbit un prieten despre ea. Sunt în trecere în Madrid și un prieten mi-a vorbit de bine despre ea.

— Buuuun, a trăgănat ea cuvântul, avea un accent galițian, să vedem ce se poate face. O să trebuiască să așteptați puțin, desigur. Intrați.

Un salonaș cufundat în penumbră, cu două divane față în față, în care intrai direct de pe ușa de la intrare, ajungea să mergi drept. Pereții aproape goi, nici o carte, nici un tablou, nimic altceva decât o fotografie italiană mare lipită pe un carton gros, cum erau altădată în aeroporturi și în agențiile de voiaj. Înfațișa niște zgârie-nori albi, inscripția nu lăsa loc nici unei îndoieli, „Caracas”, eu nu fusesem niciodată la Caracas. Estela era poate venezuelană, m-am gândit eu imediat, dar venezuelanele nu au sânii moi, sau cel puțin sunt vestite pentru contrari. Cei ai Estelei poate că nu era moi, poate că nu era moarta și totul nu era decât un miraj alcoolic, estival și nocturn, multă bere cu lămâie și căldură mare, dacă ar putea fi așa, m-am gândit eu, poveștile vechi nu trebuie modificate, chiar dacă s-au desfășurat fără explicație la vremea lor: absența explicației sfârșește prin a face parte chiar din poveste, așa e povestea, dacă a fost acceptată la timpul ei. M-am așezat, mama Mónica m-a lăsat singur, „Mă duc să văd cât timp îi trebuie”, a spus ea. I-am așteptat întoarcerea, știam că se va produce înaintea apariției dorite, era de ajutor doamna aceasta. Și totuși nu s-a întâmplat nimic,

doamna întârzia să vină, nu se mai întorcea, aveam chef s-o caut la baie unde târfa făcea duș, să intru și s-o văd fără să mai aștept, dar aș fi speriat-o, și după ce fumasem două țigări a apărut chiar ea coborând pe scară, cu părul ud și ciufulit, în halat, dar cu sandalele de oraș, cu degetele libere, unghiile lăcuite, cataramele desfăcute ca singur semn că picioarele ei erau comode, ajunseseră acasă. Halatul de baie nu era galben, ci azuriu.

— Sunteți foarte grăbit? m-a întrebat ea, fără nici un preambul.

— Foarte.

Nu-mi păsa ce credea, într-o clipă nu avea să mai existe nici o problemă, și ea trebuia să-mi dea explicații. Mă privea fără curiozitate, fără să mă vadă de fapt, nu ca Gómez Alday, precum cineva pe care nu îl mai așteaptă nici o surpriză. Nu era o femeie desăvârșit de frumoasă, sau poate că era frumoasă în ciuda nedesăvârșirilor, cel puțin vara.

— Vrei să mă îmbrac sau e bine așa?

Mă tutuia acum, poate simțise că avea dreptul din cauza grabei mele. Să se îmbrace ca să se dezbrace, m-am gândit eu, în cazul în care aș fi interesat de cea de-a doua operațiune.

— E bine așa.

Nu mi-a răspuns nimic, a făcut un semn din cap spre una dintre ușile de la parter și s-a îndreptat spre ea ca o angajată dintr-un birou care caută o imprimantă, a deschis-o. M-am ridicat și am urmat-o imediat, trebuie să fi remarcat nerăbdarea mea echivocă, nu părea s-o intimideze, mai degrabă să-i confere o anumită superioritate, manierele ei erau condescendente, ce mult se înșela, ea era cea care va trebui să răspundă de o noapte de demult și poate uitată deja. Am intrat, era aceeași cameră, nu fusese aerisită, cea în care se tăvălise cu bătăranul, în aer plutea un miros acid, dar mai suportabil decât crezusem. Un ventilator se rotea pe plafon, nu îl văzusem printre jaluzele. Pălăria de cowboy era pe jos, la îndemâna clienților complexați, poate, sau a celui cu capul ca un ou, făcea parte din recuzită. Un element stil cowboy din timpul ultimei nopți a lui Dorta, îmi vorbise și el despre niște cizme nemaivăzute din piele de crocodil.

S-a așezat pe pat, care nu era nici saltea, nici pat, unul dintre paturile acelea joase japoneze al căror nume nu mi-l amintesc, cred că sunt la modă.

— Ți-au spus prețul?

Întrebarea era indiferentă, mecanică.

— Nu, dar nu are importanță, vorbim după. Nu vor fi probleme.

— Cu *madame*, a spus Estela. O să vorbești cu *madame*. (Și a adăugat:) Bun, cum vrei să fie? În afară de faptul că va fi rapid.

— Desfă-ți halatul.

A ascultat, și-a desfăcut cordonul și a lăsat să se vadă ceva, dar nu era suficient. Avea un aer plictisit, părea dezgustată, dacă mai devreme nu existase nici o dorință, acum respingerea era tacită. Avea un accent din America Centrală sau din Caraibe, dar un sejur de mai mulți ani în Madrid îl îndulcise considerabil.

— Deschide-l mai tare, complet, de-a binelea, ca să te văd.

Și cred că dintr-odată vocea mea s-a schimbat, fiindcă m-a privit pentru prima dată, cu o teamă bruscă. Dar l-a deschis, l-a deschis atât de tare că i s-au văzut și umerii, ca o stea de cinema de altădată într-o seară de gală, seara aceasta, și am avut în fața mea sânii pe care îi știam atât de bine în alb-negru, i-am recunoscut color fără să ezit o clipă în ciuda penumbrei, sânii aceia sugestivi și bine formați, dar de consistență moale, cred că cedau sub apăsare ca niște pungi cu apă, era prea săracă ca să-și pună implanturi cu silicon, timp de doi îi privisem, însângerați, pe o copie din ce în ce mai ștearsă, mai des decât ar fi trebuit, mai des decât crezusem când făcusem cererea aceea extravagantă și morbidă în fața lui Gómez Alday, era un om înțeleghător. Pe sânii aceștia nu chiar atât de bronzăți ca restul trupului nu era nici o rană, nici o urmă, nici o cicatrice, nici o tăietură, pielea era uniformă și netedă, fără cea mai mică pată, în afară de mameloane, prea negre pentru gustul meu, de obicei știi ce-ți place și ce nu de la prima vedere.

Și am fost imediat invadat de un tumult de gânduri, femeia vie acum și întotdeauna, prin urmare, expresia de durere din fotografie, ochii închiși strâns și dinții încleștați, ochii aceia nu erau ochi de mort, fiindcă morții nu mai fac nici un efort și totul se oprește când expiră, chiar și durerea, cum de

nu mă gândisem că expresia aceasta era a unui om viu sau a cuiva pe moarte, dar în nici un caz a unui mort. Și chiloțeei, de ce cadavrul avea chiloței, de ce să păstrezi haine când mergi atât de departe, numai un om viu ar face așa ceva. Și dacă ea era vie, poate că și cel mai bun prieten al meu era, Dorta farsorul și resemnatul, ce farsă îmi jucase făcându-mă să cred în asasinarea și condamnarea lui, ce farsă ar fi fost dacă era viu.

— De unde ai țiğările? am întrebat-o eu.

— Ce țiğări? (Estela s-a alarmat dintr-o dată și a repetat, ca să câștige timp:) Ce țiğări?

— Cele pe care le fumai adineauri, la restaurant, cu aromă de cuișoare. Dă-mi să văd pachetul.

Instinctiv, și-a strâns halatul, fără să-l lege, ca pentru a se proteja de ceea ce descoperise, era cu un tip care o observase și o urmărise de la La Ancha sau poate înainte, în tot timpul acesta. Tonul vocii mele trebuie să fi fost destul de nervos și furios, fiindcă mi-a arătat poșeta, pe un scaun, scaunul pe care fuseseră hainele bădăranului.

— Sunt acolo. Mi le-a dat un prieten.

Se temea de mine, am văzut că o speriasem, și prin urmare avea să facă ce-i spuneam. Nu mai exista superioritate, nici condescendență, numai teamă, de mine și de mâinile mele, sau de o armă albă care să o rănească. Am luat poșeta, am deschis-o, am scos pachetul îngust, roșu, auriu și negru, cu însemnele curbate în relief și inscripția „Smoking kills”, „Fumatul ucide”. *Kretek*.

— Ce prieten? Cel care era cu tine? Cine e?

— Nu, nu acela, nu știu cine e, voia să iasă la cină în seara aceasta, am fost o singură dată cu el înainte.

Ah, cum îi detest pe bărbații care lovesc femeile, și cum m-am detestat pe mine – sau asta s-a întâmplat mai târziu – când am luat-o pe Estela de braț și i-am deschis halatul cu o mână, lăsând-o fără apărare, și mi-am plimbat degetul între sânii ei ca și cum aș fi vrut să extrag ceva, l-am plimbat de mai multe ori, apăsând, în timp ce spuneam:

— Unde e rana? Unde e lancea? Unde e sângele, ce s-a întâmplat cu prietenul meu, cine l-a omorât, tu l-ai omorât. Cine i-a pus ochelarii, spune-mi, tu i-ai pus, cine a avut ideea aceasta?

Am imobilizat-o strângându-i brațul la spate și cu mâna cealaltă, cu degetul mare, îi apăsam sternul, sau i-l zdrobeam, sau i-l frecam simțind pe amândouă părțile contactul sânilor pe care îi văzusem de atâtea ori cu ochii tactili.

— Nu știu ce s-a întâmplat, nu mi-au spus, a gemut ea, era mort deja când am ajuns. M-au chemat doar pentru fotografii.

— Te-au chemat? Cine te-a chemat? Când?

Nu se știe niciodată ce pot să facă degetele noastre, cineva care m-ar fi văzut prin deschizăturile jaluzelor s-ar fi alarmat, degetele altora ni se par întotdeauna inevitabile și incontrollabile, s-ar spune că e întotdeauna prea târziu pentru ele. Dar acestea erau degetele mele. Mi-am dat seama că nu era necesar să continui să o sperii și să-i fac rău și m-am oprit, am lăsat-o, am remarcat că degetele mele erau calde din pricina frecării, parcă ardeau, cred că așa ardea și pielea dintre sâni ei, ca un avertisment sau o amintire, avea să povestească tot ce știa. Dar înainte de a vorbi, înainte de a începe să vorbească, mi-a trecut prin cap de ce le găsiseră de-abia în noaptea următoare, atât de târziu, prea târziu, cele două cadavre care nu erau decât unul, poate ca să se gândească și să pregătească totul, să facă fotografii, și cine făcuse fotografiile acelea care nu fuseseră niciodată publicate, nici a ei, nici chipul pe jumătate ascuns de părul pe care mâinile ei vii îl aduseseră în față, nu erau decât portretele prietenului meu Dorta din vremuri mai bune, părul acela care îi acoperea puțin fața era un aranjament, notița din ziar povestea ce spunea poliția, nu existaseră versiuni ale vecinilor și eu eram singurul care văzuse aceste fotografii, pe care le văzusem doar în biroul lui Gómez Alday, mai devreme probabil că le arătase judecătorului.

— Poliția m-a chemat. Inspectorul m-a sunat și mi-a spus că avea nevoie de mine ca să pozez lângă un bărbat mort de moarte violentă. Uneori, trebuie să faci orice, chiar să te culci cu un mort. Dar mortul era deja mort, te asigur, nu am făcut nimic cu el.

Dorta era mort. Timp de câteva clipe, trăise din nou prin bănuielile mele, nimic ciudat de fapt: obișnuința și toată experiența adunată sunt de ajuns pentru ca impresia prezenței să nu se șteargă niciodată, faptul că nu vezi pe cineva poate fi accidental, și chiar nesemnificativ, și nu trece o zi fără să mă gândesc la prietenul meu din copilărie cu care nici o femeie nu avusese nimic de-a face niciodată, nici viu, nici mort, și asta o preocupa pe Estela, săraca: „Mortul era deja mort, te asigur”; nici sânge amestecat, nici spermă, nici altceva, toate acestea le inventase Gómez Alday ca să mi le povestească, mie sau oricărui curios sau indiscret, și pentru ca eu să le cred, ziarele se plictisesc repede și nu mai dau atâtea detalii, doar că acele cadavre avuseseră raporturi sexuale pe când nu erau încă.

— Și te-au murdărit bine, nu? Urme de sânge și toate celelalte.

— Da, mi-au pus *ketchup* pe piept și au așteptat să se usuce înainte de a face pozele. Nu a durat mult, cu căldura de atunci s-a uscat foarte repede, cel tânăr mi le-a făcut. Mi-au dat câteva bancnote de o mie și mi-au spus să-mi țin gura.

Și a făcut gestul de a-și închide gura cu degetul, cu un fermoar. Continua să vorbească, dar nu se mai temea de mine, nu se mai oprea din vorbă, bineînțeles că remarcase expresia care îmi trecuse prin minte, „săraca”, remarcăm toate lucrurile acestea, și ne liniștesc.

— A trecut mult timp. „Dacă vorbești, te trimit cu lovituri de bici în Cuba, pe un vapor cu negri”, mi-a spus el, iată ce mi-a zis inspectorul. Și asta se va întâmpla acum, nu, acum o să mă trimită în Cuba.

— Cel tânăr, am spus eu (și vocea mea era încă schimbată, femeia nu putea să fie pe deplin liniștită lângă mine), ce tânăr? Ce tânăr?

— Băiatul care a fost cu el tot timpul, făcea armata, trebuia să se întoarcă la cazarmă, au vorbit despre asta.

Și Gómez Alday a îndrăznit, m-am gândit eu, a îndrăznit să spună că lăncierul putea fi cineva care era obișnuit cu folosirea baionetei, poți să putrezești cu inima plină de fier, deși nu suntem în război, încă un sac, sac de făină sac de pene sac de carne, *kretek kretek*.

— Nu știu nimic altceva, am fost acolo și m-am întors după-amiaza, cu banii și țigările, pe astea le-am furat ieșind din apartament, într-un moment în care nu m-au văzut, două cartușe. Mi-au mai rămas trei sau patru pachete, le fumez încet și îi impresionează pe bărbați, au încă un miros foarte puternic.

Motivul pentru care le fuma nu era foarte diferit de cel al lui Dorta, aveau ceva în comun, el și Estela. M-am așezat pe pat lângă ea și i-am pus brațul pe după gât.

— Îmi pare rău, i-am spus eu. Mortul era prieten cu mine și am văzut fotografiile.

Ruibérriz de Torres are prea adesea dreptate, ne cunoaște pe toți foarte bine. Până la urmă, mai demult priveam de departe fața îndurerată și sânii nemișcați și morți și însângerați, și eram fericit să-i văd în mișcare și vii și proaspăt spălați, chiar dacă prietenul meu era tot mort și avusese loc o asemenea înșelătorie. Era și un mod de a o plăti pe femeie și de a compensa momentul prost care trecuse, dar aș fi putut să-i dau banii degeaba, sau pentru informații. Dar până la urmă, nu m-aș fi putut culca până la deschiderea birourilor și comisariatelor, deși unele dintre cele din urmă sunt deschise toată noaptea.

Am lăsat banii în salonaș înainte de a ieși, poate prea mult, poate nu destul, mama Mónica trebuie să se fi culcat de mult. Când am plecat, femeia dormea. Nu credeam că o vor trimite în Cuba, cum spunea ea.

Gómez Alday arăta mult mai bine decât ultima dată când îl văzusem, în urmă cu doi ani. Devenise mai bun cu timpul, trebuie să fi fost promovat, trebuie să fi fost mai calm. Acum că știam că nu împărtășea orgoliul meu stupid, înțelegeam că era atent la el, orgolioșii ca mine se îngrijesc mai puțin; nu avem nici timp și nici chef de întrebări amabile. Nu a refuzat să mă primească, nici măcar nu s-a ridicat din scaunul lui care se învârtea când am intrat în birou, s-a mulțumit să mă privească și ochii lui încețoșați nu au arătat o mare surpriză, poate doar plictiseală. Își amintea de mine.

— Ce-i? mi-a spus el.

— Am vorbit cu Estela, moarta dumneavoastră, și nu prin intermediul fotografiei. Să vedem ce o să-mi spuneți acum despre lăncierul dumneavoastră.

Inspectorul își trecu o mână peste craniul roman, care părea să aibă din ce în ce mai mult păr, avea cu ce să-și plătească implanturile, m-am gândit eu o clipă, gândurile inopinate vin oricând. Luă un creion de pe masă și bătu în lemn. Nu mai fuma.

— Așadar, a vorbit, răspunse el. Când a ajuns, se numea Miriam, dacă vorbiți despre târfa cubaneză.

— Ce s-a întâmplat? Trebuie să-mi spuneți. Nu ați vrut să anchetați prea mult poponarii, fiindcă v-ați fi pierdut timpul. Nu știu cum ați îndrăznit să-i numiți așa.

Gómez Alday zâmbi ușor, poate chiar roși puțin. Nu avea un aer mai neliniștit decât cel al unui băiețel prins cu minciuna. O minciună minoră, ceva care nu are alte consecințe în afară de ceartă. Poate că știa că nu aveam să povestesc nimănui această istorie, poate că o știuse dinaintea mea. Întârzie să-mi răspundă, dar nu fiindcă ezita: se întreba dacă meritam această mărturisire.

— Bun, trebuie să disimulezi, nu-i așa, spuse el în cele din urmă. (Și făcu o pauză, ca și cum nu se hotărâse încă. Apoi continuă:) Nu știu dacă dumneavoastră cunoașteți genul acesta de băieți, prietenul dumneavoastră v-a spus câte ceva, bineînțeles. Când sunt foarte tineri, nu au nici un simț al fidelității, nici al oportunității, merg cu oricine care îi seduce cu câteva complimente într-o seară, ca să nu mai vorbim despre cineva cât de cât celebru sau de o ieșire în localurile scumpe. Ies, nu au nimic altceva de făcut, ies gata să se lase seduși. Dumneavoastră nu puteți ști, sunt mult mai vanitoși decât femeile. (Gómez Alday se opri, vorbea ca și cum nimic nu avea importanță și aparținea unui trecut îndepărtat, și e adevărat că trecutul se îndepărtează din ce în ce mai repede.) Bun, băiatul ăsta era cu mine pe vremea aceea. Prietenul dumneavoastră mi l-a luat într-o seară, pe stradă, eu eram de gardă. Nu mă faceți să vorbesc urât despre el, era prietenul dumneavoastră, dar a mers puțin cam departe cu băiatul, faimoasa lance, și

puștiul s-a speriat și s-a enervat de jocurile celuiilalt, mi-ați spus chiar dumneavoastră, îmi amintesc, asta se întâmplă uneori, căința poate veni din multe motive, dar le este teamă și de ceea ce nu face parte din program. Și-a pierdut capul și l-a lovit în frunte, apoi l-a străpuns, dumneavoastră vorbiți despre o lovitură de lance, ca și cum ar fi avut o baionetă. Nu era un băiat rău, credeți-mă, își făcea armata, deși nu mai am de mult vești de la el, dispar la fel de repede cum apar, nu sunt sentimentali, spre deosebire de pești și de soți. M-a sunat, îngrozit, trebuia să improvizez ceva și să înlătur bănuielile. (Timp de o clipă, Gómez Alday a părut descumpănit și slab, trecutul se îndepărtează dintr-o dată atunci când persoana care constituie prezentul dispăre, firul continuității se rupe și dintr-o dată e foarte departe.) Ce vreți să vă spun, ce aș fi putut face altceva decât să-l ajut, ce câștigi dacă ruinezi două vieți în loc de una singură, mai ales dacă prima s-a dus de-a binelea?

Am rămas privind-i silueta puțin cam greoaie, chiar și când se așeza se vedea că era înalt. Nu îi era greu să-mi înfrunte privirea, ochii lui somnolenți puteau să nu clipească și să nu se întoarcă nici o clipă, până în iad, ochii lui de ceață. Apoi nu se mai zări nici o urmă de slăbiciune pe fața lui, nu durase decât o secundă.

— Cine i-a pus ochelarii? am spus eu în cele din urmă. Cine a avut ideea să-i pună?

Inspectorul făcu un gest de nerăbdare, ca și cum întrebarea mea îl făcuse să considere că, până la urmă, nu meritam nici explicații, nici povestiri.

— Gata cu porcăriile, mi-a spus el. Nu mă întrebați despre o glumă în mijlocul unei omucideri. Nu puneți decât întrebări importante.

— Și cum, am spus eu ca să merg în ritmul lui, nimeni nu a vrut să vadă trupul acestei moarte atât de vii? Judecătorul, medicul legist.

Înălță din umeri.

— Nu fiți naiv. Aici și la morgă, facem ce vrem noi. Anchetăm lucrurile care ne interesează și nimeni nu pune întrebări care nu trebuie puse. Patruzeci de ani am făcut ce am avut chef, fără să dau socoteală

nimănui, o ucenicie a naibii, măcar să ne slujească la ceva. Mă refer la Franco, nu știu dacă vă amintiți. Deși e la fel peste tot, sunt mai multe feluri de a învăța.

Gómez Alday nu era lipsit de umor. Deși nu trebuia să existe nimeni care să-i pună asemenea întrebări, eu i le-am pus:

— De ce l-ați sprijinit atâta pe băiat? Chiar și așa, v-ați asumat multe riscuri.

Prin ochii lui adormiți a trecut o străfulgerare scurtă, înainte de a face un gest pe care-l mai văzusem: și-a întors scaunul, privind spre perete, ca și cum ar fi pus astfel capăt relațiilor lui atât de sporadice cu mine. Am privit ceafa lui groasă în timp ce îmi spunea:

— Am riscat totul. Tăcu un moment, apoi adăugă, cu un aer dezinvolt: Ce, dumneavoastră n-ați fost niciodată îndrăgostit?

Am făcut stânga împrejur și m-am îndreptat spre ușă. Nu am răspuns nimic, dar mi se pare că îmi amintesc că am zis că da.

ÎN TIMPUL NESIGUR

L-am văzut de două ori în persoană, și prima ocazie a fost cea mai veselă și mai nefericită, dar cât despre al doilea punct, adică, nu chiar așa, deci, de fapt, nu trebuia să spun asta. Era la discoteca Joy, în zori, mai ales pentru el, se presupune că fotbaliștii se culcă devreme, concentrați în permanență asupra următorului meci, sau antrenându-se și dormind, privind casete video cu alte echipe sau cu a lor, privindu-se pe ei înșiși, reușitele și ratările lor, și ocaziile pierdute care sunt pierdute pentru totdeauna în filmele acestea, dormind, antrenându-se și hrănindu-se, o viață de bebeluși căsătoriți, fiindcă trebuie să aibă o soție care să le slujească drept mamă și să le supravegheze orarul. Cea mai mare parte din ei își bat joc de toate acestea, detestă să doarmă și detestă antrenamentul, iar marii jucători nu se gândesc la meci decât atunci când intră pe teren și văd că au mai mult interes să câștige decât să piardă, fiindcă în tribune sunt sute de mii de persoane care nu se gândesc decât la această întâlnire, de o săptămână, și cer răzbunare împotriva adversarilor disprețuiți. Pentru cei mari, adversarii nu există decât în timpul celor nouăzeci de minute și pentru un motiv unic: sunt acolo ca să-i împiedice să obțină ceea ce vor să obțină cu orice preț, un punct e totul. După aceea ar putea să facă turnee prin baruri cu aceeași adversari, dacă lucrul acesta n-ar fi atât de prost văzut. Resentimentul îi face mediocri pe jucători.

El, bineînțeles, nu era mediocru, și într-o vreme s-a considerat că va fi mare atunci când va fi mai adult și mai bine adaptat, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată, sau poate s-a întâmplat prea târziu. Era maghiar, ca

Kubala, Puskas, Kocsis și Czibor, dar numele lui era mai imposibil de pronunțat pentru noi, se scria Szentkuthy și oamenii îl numiseră până la urmă „Kentucky”, nume mai familiar și mai castilian, și de aici fusese supranumit impropriu „Pui fript” (nu se potrivea deloc cu constituția lui athletică), reporterii de la radio mai nerușinați își permiteau uneori să abuzeze când intra în suprafața de joc: „Atenție, Kentucky poate să frigă Barcelona”. Sau: „Aveți grijă, Puiul fript poate să sară din tigaie, vrea să facă una dintre mișcările lui, atenție, e ulei, ulei care clocotește, gafează, arde, gafează, lunecă fără să se amestece!” Cu el, ziariștii se mai înveseleau, dar ei sunt oameni care uită repede.

Când l-am întâlnit la discotecă, era la Madrid de un sezon și jumătate și vorbea acum bine spaniola, foarte corect, deși limitat, cu un accent clar și totuși suportabil, se pare că oamenii din Europa Centrală învață întotdeauna cu ușurință alte limbi, noi, spaniolii, suntem cei mai neputincioși în privința aceasta, sau a pronunției, istoricii romani știau deja acest lucru, poporul acela incapabil să pronunțe un *s* pur, cel din Scipio sau din Schillaci sau Szentkuthy: Escipión, Esquilache, Kentucky, tendințele lingvistice s-au schimbat. Szentkuthy (o să-l numesc cu numele adevărat, fiindcă îl scriu, dar nu trebuie să-l pronunț) avusese timp să treacă peste amețea provocată de o țară nouă, promptă la petreceri și luxoasă, după experiența lui anterioară, dar ca pe ceva natural și normal. Traversa poate momentul acela care urmează după fiecare reușită importantă, în care ceea ce am obținut (și care ne creditează) nu ni se pare un simplu cadou sau un miracol, și în care începem să ne întrebăm, cu teamă, dacă va dura, sau mai degrabă să întrevădem cu groază posibila întoarcere la un trecut cu care am fost de acord atunci și pe care vrem să-l ștergem acum, nu mai sunt cel care eram, nu mai exist decât acum, vin de nicăieri și nu mă cunosc.

Cunoștințe comune ne-au adus la aceeași masă, dar mult timp nu s-a apropiat de ea decât ca să-și recupereze paharul și să bea o înghițitură între două dansuri, o modalitate de a se antrena, un atlet neobosit, în stare să reziste cel puțin nouăzeci de minute și prelungirile. Dansa prost, cu prea mult entuziasm și prea puțin ritm, fără capacitatea minimă de a-și armoniza

mișcările, și la masa noastră unii își băteau joc de el, în țara aceasta unde există un element de cruzime în toate situațiile, chiar dacă nu ne obligă nimic la asta, ne place să facem rău sau să ne gândim că facem. Era mai bine îmbrăcat decât atunci când sosise la echipă, după fotografiile pe care le văzusem în presă, dar nu destul de bine dacă îl comparai cu tovarășii lui spanioli, mai atenți la îmbrăcăminte, adică la publicitate. Era unul dintre bărbații aceia care par întotdeauna cu cămașa scoasă din pantaloni, chiar dacă nu e așa, și bineînțeles că pe teren purta maioul peste tricou, când îi permitea arbitrul. Sfârși prin a se așeza și ne ordonă tuturor, cu gesturi largi și râzând, să mergem să dansăm ca să ne poată privi în timp ce se odihnea, acum voia să se amuze, dar fără nici o răutate, fără nici o cruzime, poate că voia să învețe de la alții mișcări mai puțin stângace decât ale lui. Am fost singurul care nu l-a ascultat, eu nu dansez niciodată, nu fac decât să privesc. Nu a insistat, nu pentru că nu știa cine eram sau că nu mă cunoștea – părea să nu-i pese, era sigur că pe el îl cunoștea toată lumea –, ci mai degrabă din cauza gestului meu de negare, foarte ferm. Am clătinat din cap dintr-o parte în alta, cum fac orășenii când refuză să dea de pomană unui cerșetor fără să încetinească pasul. Comparația nu îmi aparține mie, ci lui:

— Aveți aerul că refuzați să-mi dați de pomană, a spus el când am rămas singuri, ceilalți erau pe ringul de dans ca să-i facă plăcere.

Îmi vorbise cu dumneavoastră, ca un străin care cunoaște regulile, vocabularul lui nu era rău, cuvântul „pomană” nu e atât de frecvent.

— Cum de știi? A refuzat deja cineva să-ți dea? am spus eu, tutuindu-l, poate din cauza diferenței de vârstă și poate dintr-un complex de superioritate inconștient, de care mi-am dat seama imediat, și am adăugat: Putem să ne tutuim. (Chiar și așa, adăugasem asta ca cineva care acordă o permisiune.)

— Cui nu i s-a refuzat vreodată o pomană? Sunt multe feluri de a da de pomană. Eu sunt Szentkuthy, a spus el întinzându-mi mâna. Aici, nimeni nu prezintă pe nimeni.

Tipul era deștept: se purta în conformitate cu realitatea (toată lumea știa cine era), dar refuza s-o facă în cuvinte. Adică făcea distincție între cele

două, ceea ce nu este ușor de făcut fără să dai dovadă de o ipocrizie covârșitoare sau de o ingenuitate detestabilă. I-am spus numele meu, profesia și i-am strâns mâna. Nu m-a întrebat despre această profesie atât de deosebită de a lui, nu îl interesa, nici măcar ca să ocupe o conversație neprevăzută și desigur nedorită, crezuse că va rămâne singur la masă ca să observe dansatorii. Avea păr blond, despărțit în două părți ondulate și aproape simetrice, pieptănat peste cap ca un șef de orchestră, un zâmbet pătrat care părea ieșit dintr-o bandă desenată, nasul puțin cam mare, ochi albaștri foarte mici și foarte strălucitori, ca niște becuțe de iarmaroc.

— Cu cine ești? l-am întrebat eu, făcând un semn din cap spre femeile de pe ring, care erau toate în grup. Care e prietena ta? Cu care dintre ele ieși? am insistat eu, pentru ca întrebarea să fie mai clară.

Mi s-a părut că aprecia că nu îi vorbisem imediat despre echipă și antrenor, nici despre campionat, și poate de aceea mi-a răspuns fără rușine și cu un zâmbet aproape copilăresc. Orgoliul lui nu era nici ofensator, nici jignitor, nici chiar pentru femei, o spusese de parcă îl aleseseră ele, și nu invers, și poate că era adevărat:

— Dintre cele șase care sunt la masă, am ieșit deja cu trei, ce ziceți?

Și a ridicat trei degete de la mâna stângă, în vacarmul acela nu era ușor să te înțelegi. A continuat să-mi vorbească cu dumneavoastră, și asta m-a făcut să mă simt puțin cam bătrân.

— Și astăzi, ce program ai, am răspuns eu, repeți sau încerci ceva nou?
Râse.

— Repeți doar dacă nu poți face altfel.

— Colecționezi, nu? Ce altceva mai colecționezi? În afară de goluri, bineînțeles.

Se gândi un moment.

— Asta, goluri și femei, nimic altceva. La fiecare gol, o femeie nouă, așa sărbătorească, spuse el zâbind, așa că putea să ți se pară o glumă, și nu o realitate.

Marcase douăzeci de la începutul sezonului, numai în campionat, plus șase sau șapte între Cupă și competiția europeană. Mă interesează fotbalul,

adevărul era că aş fi preferat să-i vorbesc despre joc, să-i pun întrebări ca orice admirator sau suporter. Dar cred că se săturase.

— Întotdeauna a fost așa? Și în Ungaria, la Honved? (Fusese transferat de la această echipă din Budapesta, unde se născuse.)

— O, nu, în Ungaria nu, zise el cu un ton serios. Acolo aveam o logodnică.

— Ce s-a întâmplat cu ea? l-am întrebat eu.

— Îmi scrie, a spus el sec, fără să zâmbescă.

— Și tu?

— Nu-i deschid scrisorile.

Szentkuthy avea atunci douăzeci și trei de ani, un băiat tânăr, m-am mirat că avea voința sau lipsa de curiozitate necesară unui asemenea act. Chiar dacă ar fi cunoscut conținutul probabil al acestor scrisori, ar fi fost greu pentru oricine să reziste tentației de a vedea cum era exprimat acest conținut. Cred că era destul de dur.

— De ce? Și ea continuă să-ți scrie, totuși?

— Da, a răspuns el, ca și cum nu ar fi fost nimic ciudat. Ea mă iubește. Eu nu pot să mă ocup de ea, dar ea nu înțelege.

— Ce nu înțelege?

— Ea vede lucrurile pentru totdeauna, nu înțelege că lucrurile se pot schimba, nu înțelege că eu nu-mi țin promisiunea pe care i-am făcut într-o zi, demult.

— Promisiune de dragoste veșnică.

— Da, cine nu a făcut așa ceva, și nimeni nu le ține. Noi vorbim mult cu toții, femeile vor să le vorbim, de aceea am învățat atât de repede limba, vor întotdeauna să le vorbesc, eu aş prefera să nu spun nimic nici înainte, nici după, ca la fotbal, marchezi și strigi, nu ai nevoie să spui sau să promiți ceva, se știe că vei marca și altele, și gata. Ea nu înțelege asta, crede că sunt al ei, pentru totdeauna. Este foarte tânără.

— Poate că va învăța cu timpul, atunci.

— Nu, nu o cunoașteți. După părerea ei, voi fi întotdeauna al ei. Întotdeauna.

Pronunță acest ultim cuvânt cu o voce în același timp detestabilă și respectuoasă, ca și cum știa că acest „întotdeauna”, care nu era al lui, ci al ei, pe care el îl nega în fiecare zi prin fapte și prin distanță, avea mai multă putere decât orice negație, decât orice gol madrilen și decât femeile volatile și schimbătoare. Ca și cum ar fi știut că nu se poate face nimic împotriva unei asemenea voințe, când voința ta nu face decât să tergiverseze și să spună nu, oamenii sunt convinși că mijlocul cel mai eficace de a obține ceva e să vrei, și oamenii aceștia au întotdeauna un avantaj față de cei care nu știu ce vor sau știu doar ce nu vor. Oamenii – și dintre ei fac parte și eu – care sunt astfel sunt dezarmați, suferă de o slăbiciune extraordinară de care nu sunt întotdeauna conștienți, și astfel pot să fie nimiciți cu ușurință de altă forță mai mare care i-a ales, de care scapă un anumit timp, dar care e infinit mai hotărâtă și mai răbdătoare. Din felul în care Szentkuthy spusese „întotdeauna”, am știut că se va căsători până la urmă cu această fată din țara lui care îi scria, și m-am gândit atunci la asta fără mare intensitate, de fapt era un gând întâmplător și anecdotic, și-mi era indiferent, nu aveam să-l revăd pe Szentkuthy decât la televizor sau pe stadion, atât cât aveam să pot, fiindcă adoram jocul lui.

Câțiva dansatori se întorceau la masa noastră, așa că i-am spus:

— Atenție, Kentucky, una dintre cele trei femei cu care nu ai ieșit e cu mine.

A izbucnit într-un râs elementar și răsunător care a întrecut muzica, și s-a îndreptat spre ring. Mi-a strigat de acolo, înainte de a începe să danseze:

— E a dumneavoastră, nu-i așa? E a dumneavoastră pentru totdeauna!

Nu era, dar am plecat cu ea înainte ca el să-și termine dansul și să vadă dacă în seara aceea avea parte de ceva nou sau trebuia să repete. După-amiază, marcase trei goluri împotriva Valenciei. M-am gândit din nou la compatriotul său Kocsis, un internațional de la Barcelona supranumit „Cap de aur”, dacă nu mă înșel, s-a sinucis de mult, la mult timp după ce s-a retras. Nu știu de ce m-am gândit la el și nu la Kubala și Puskas, care au știut să se distreze și să facă după aceea carieră ca antrenori. Până la urma, Szentkuthy se amuza în seara aceea.

L-am mai văzut jucând două sezoane, în timpul cărora a avut sușuri și coborâșuri, dar a lăsat mai multe imagini spre amintire. În memoria mea predomină cea care predomină în mintea tuturor celor care l-au văzut: în timpul unui meci al Cupei Europene contra formației Inter Milano, în care ne lipsea un gol pentru a ajunge în semifinale, în ultimele zece sau cincisprezece minute de joc, Szentkuthy a primit balonul după un corner. Era singurul care putea să lanseze contraatacul, și mai erau încă doi apărători așezați între el și poarta adversă; a scăpat de primul fugind și de celălalt driblându-l înainte de a intra în careu; portarul a ieșit disperat înaintea lui, Szentkuthy l-a driblat și pe el și a evitat faultul pe care era gata să-l comită; apoi și-a ridicat ochii spre poarta complet goală, nu trebuia decât să lovească mingea puțin ca să marcheze golul pe care tot stadionul îl vedea deja și îl dorea cu neliniștea aceea care se naște întotdeauna între ceea ce este iminent și sigur și realizarea lui efectivă. Murmurul de surescitare s-a transformat într-o tăcere bruscă, ce ascundea un strigăt înăbușit în mii de piepturi, care nu ieșea: „Șutează, șutează, pentru numele lui Dumnezeu!”, totul avea să fie definitiv în clipa în care balonul avea să atingă fundul fileului, trebuia să-l vedem în fund. Szentkuthy nu a șutat, ci a continuat să avanseze cu mingea la picior, bine controlată, până pe linia porții, pe care s-a oprit. Timp de o secundă a rămas așa, cu mingea între piciorul lui și peluză sau varul de pe linie, fără să-i îngăduie să treacă. Alți doi apărători italieni alergau spre el ca fulgerul, ca și portarul, care își revenise. Era imposibil să ajungă la timp, Szentkuthy trebuia doar să dea drumul balonului ca să treacă de linie, dar în fotbal nimic nu e sigur înainte de a se împlini. Nu-mi amintesc o tăcere mai asfixiată într-un stadion. Nu a durat decât o secundă, dar cred că nici un spectator nu a uitat-o. Aceasta a marcat diferența abisală dintre ceea ce este inevitabil și ceea ce nu a fost evitat, între viitor și trecut, între „nu încă” și „gata”, și nu ne e dat să asistăm adesea la trecerea de la una la cealaltă. În momentul în care portarul și cei doi apărători se aruncau asupra lui, Szentkuthy a lăsat mingea să se rostogolească încet câțiva centimetri și a oprit-o din nou după ce a trecut linia golului. Nu a trimis-o în fundul fileului, a făcut-o să înainteze până

când ceea ce nu era un gol a devenit unul. Niciodată zidul invizibil care închide colivia nu a fost atât de limpede. A fost dispreț și bravură, stadionul s-a clătinat și s-a acoperit de batiste, fuziunea între admirabila impresie lăsată de toată această acțiune de joc și ușurarea după suferința de prisos pe care o adusese Szentkuthy sutelor de mii de persoane de pe stadion și altor câtorva milioane care priveau de acasă. Reporterii radio au trebuit să-și suspende strigătul, nu au strigat decât atunci când a vrut el, nici o secundă mai devreme. A negat iminența, nu că ar fi oprit timpul, dar l-a marcat și l-a făcut nesigur, ca și cum ar fi spus: „Eu sunt artistul și o să fie când spun eu, nu când vreți voi. Vedeți, eu sunt cel care hotărăște”. Nu-mi pot imagina ce s-ar fi întâmplat dacă portarul ar fi ajuns la timp și i-ar fi luat mingea de sub picior. Nu-mi pot imagina din cauză că nu s-a întâmplat și fiindcă mi-e frică, nimeni nu-l iartă pe cel care se joacă cu norocul dacă norocul îi întoarce spatele, pedepsindu-l, după ce l-a favorizat. Oricare alt jucător ar fi șutat în poarta goală de la marginea careului imediat după depășirea obstacolelor, afirmându-și dorința de a învinge în meciul eliminatoriu și de a scăpa de el cât mai repede. Voința lui Szentkuthy era cel puțin ezitantă, ca și cum ar fi vrut să sublinieze că nu exista nimic inevitabil: o să fie un gol, dar priviți, poate că nu o să fie.

Sezonul acesta nu a fost prea bun, în ciuda acestei acțiuni sau poate din cauza ei, și următorul a fost nefast. Szentkuthy părea dezamăgit, nu marca aproape deloc și juca în rafale, în ianuarie s-a accidentat și nu s-a recuperat tot campionatul, a fost aproape un campionat nul.

Am avut ocazia de a fi invitat să văd un meci din loja prezidențială, și Szentkuthy stătea lângă mine, în stânga; în stânga lui era așezată o fată puțin cam demodată, i-am auzit vorbind ungurește, m-am gândit eu că era maghiară, nu înțelegeam nici o vorbă. Nu m-a recunoscut, ceea ce era logic, de abia m-a privit, era absorbit de joc, ca și cum s-ar fi aflat pe teren lângă tovarășii lui, într-o tensiune alertă. Din când în când, le striga ceva în spaniolă, fiindcă de acolo de unde se afla vedea foarte bine ceea ce trebuiau să facă la fiecare ocazie pierdută. Era evident că suferea fiindcă nu se mai

afla între ei. Când nu mai sunt goluri, îi rămân femeile, m-am gândit eu. Când se va retrage, va fi tot prea tânăr.

La jumătatea meciului, a revenit la realitate, dar nu s-a mișcat de la locul lui, în ciuda frigului din după-amiaza aceea însorită. Atunci am îndrăznit să-i vorbesc. Era mai bine îmbrăcat, cu cravată și palton cu gulerul ridicat, văzuse mai multe reclame; fuma o țigaretă în fiecare pauză, în fața conducătorilor și a camerelor.

— Când o să te revăd în echipament, Kentucky? l-am întrebat eu.

— Peste două săptămâni, a spus el și a ridicat două degete ca să-mi confirme ce spusese. Era în februarie.

Fata, care nu înțelegea mare lucru, dar își dădea seama de ceva, a făcut un semn de îndoială însoțit de un zâmbet modest, și a ridicat trei degete, apoi pe al patrulea, îndemnându-l să spună adevărul. Intervenția ei mi-a îngăduit să-l întreb pe Szentkuthy:

— Doamna e și ea unguroaică?

— Da, e unguroaică, a răspuns el, dar nu e doamnă. (Avea un simț literal propriu celor care vorbesc limbi care nu le aparțin.) E logodnica mea.

— Încântat, i-am spus eu, și i-am întins mâna, prezentându-mă, fără să-mi spun profesia de data aceasta.

— Încântată, domnule, a reușit să spună ea ezitând, era poate o frază izolată învățată în afara contextului, cum se învață imediat „la revedere” și „mulțumesc”.

Nu a mai adăugat nimic, și s-a cufundat din nou în scaun privind drept în fața ei stadionul plin și puțin adormit la această oră de siestă și duminică. Ar fi o îndrăzneală din partea mea să mai spun ceva despre ea, nu am văzut-o decât din profil și nu am auzit-o. Doar că era foarte tânără și destul de drăguță, cu un aer timid și convins totodată, de voință afirmativă. Nimic spectaculos, dacă o comparai cu fetele din discoteca Joy, sau chiar cu femeia care era cu mine în seara aceea, de mult nu am mai văzut-o, cine știe dacă nu s-au întâlnit din nou, într-o altă seară de petrecere, în care mi-ar fi fost indiferent dacă s-ar fi dus cu cine voia. Nu știu nimic despre ea, și știam puține deja în epoca în care stăteam în loja prezidențială.

Scorul era nul și echipa juca prost, voiau, dar nu erau inspirați. În zile ca aceasta, Szentkuthy le lipsea mult, chiar dacă nu prea strălucise înainte de a se accidenta.

— Atunci, cum o să se termine? l-am întrebat eu.

M-a privit cu un aer de superioritate momentană, probabil din cauză că îi cerusem părerea, dar e un aer pe care l-am văzut adesea la bărbații căsătoriți de curând, deși el nu era încă. Uneori, e expresia unui efort de respectabilitate pe care îl fac însurăței pentru a-și flata soțiile sau logodnicele când s-au căsătorit sau sunt pe cale să o facă. Apoi uită să facă acest efort.

— Putem să câștigăm ușor, putem să pierdem greu.

Nu am înțeles prea bine ce voia să zică și am petrecut cea de-a doua repriză întrebându-mă. Dacă aveau să câștige, avea să le fie ușor; dacă aveau să piardă, ar fi fost dificil pentru ei; sau era ușor de câștigat și greu de pierdut, poate că era așa, nu aveai cum să-ți dai seama. Nu avea chef de vorbă și eu nu am vrut să insist. S-a întors imediat spre logodnica lui, vorbind ungurește, aproape în șoaptă. Era una dintre femeile acelea care, ca să îi atragă atenția soțului sau logodnicului, îl trag de mânecă cu două degete sau își pun mâna în buzunarul paltonului lui, nu știu cum să explic altfel acest lucru, și de altfel nici nu trebuie s-o fac.

Din cea de-a doua repriză, scorul a ajuns la trei la zero, și de atunci echipa a jucat aproape mereu foarte bine. Prin urmare, Szentkuthy le lipsea mai puțin tovarășilor lui. Genunchiul lui o ducea mult mai rău decât se crezuse la început, cu mult mai rău decât se crezuse în februarie, în martie, în aprilie și în mai. Sau nu a fost foarte ascultător în timpul convalescenței, după operație. A avut un conflict cu antrenorul și la sfârșitul sezonului a fost concediat și transferat în Franța, acolo unde se duc cei mari când se pare că nu vor mai fi niciodată așa și când nimeni nu și-i mai amintește astfel. A jucat încă trei ani la F.C. Nantes, fără să se remarce prea mult, nu s-a știut mare lucru despre el aici, ziariștii uită repede, atât de repede că vestea morții lui nu a fost anunțată decât în presa sportivă, cu câteva detalii, iar eu nu cumpăr presa sportivă, unul din nepoții mei mi-a arătat știrea. Au trecut

opt ani de când Szentkuthy a părăsit Madridul, sunt cinci de când nu mai juca, dacă nu își târa cumva crampoanele în cluburi necunoscute din țara lui, aici nu se știe aproape nimic din Ungaria. Un bărbat care avea treizeci și trei de ani când a murit, un bărbat tânăr fără goluri noi și cu casetele video văzute de prea multe ori, cred că nu mai putea colecționa femei decât în Budapesta sa natală, acolo cred că era încă un idol, copilul care plecase și triumfase departe și care va trăi întotdeauna de acum înainte din amintirea orgolioasă a succeselor lui depărtate, din ce în ce mai șterse. Nu mai trăiește fiindcă i s-a tras un glonț în piept, poate că a existat o clipă în care soția lui, convinsă și timidă, și-a pierdut voința afirmativă și a ezitat să apese cu două dintre degetele ei fragile pe trăgaciul atât de dur, știind totuși că o va face. A existat poate o clipă în care iminența a fost negată, iar timpul marcat a devenit nesigur, și în care Szentkuthy a văzut clar linia de demarcație și zidul în mod normal invizibil care separă viața de moarte, singurul „nu încă” și singurul „gata” care contează. Acestea sunt uneori la cheremul lucrurilor celor mai ne semnificative, în puterea a două degete lipsite de forță care s-au săturat să caute un buzunar și să tragă de o mânecă, sau de talpa unui pantof de sport cu crampoane.

SFÂRȘITE SUNT IUBIRILE

E foarte posibil ca fantomele, dacă mai există încă, să fie caracterizate de voința de a contraveni dorințelor locatarilor muritori, să apară atunci când prezența lor nu e bine primită și să se ascundă atunci când sunt așteptate și chemate. Deși s-a ajuns uneori la anumite pacte, cum se știe datorită documentației adunate de Lord Halifax și Lord Rymer în anii treizeci.

Unul dintre cazurile cele mai modeste și mai emoționante este cel al unei bătrâne din orașul Rye, în anul 1910; loc propice acestui gen de relații nepieritoare, fiindcă acolo, în aceeași casă, Lamb House, au trăit timp de câțiva ani Henry James și Edward Frederic Benson (fiecare la rândul lui și în perioade distincte, și al doilea a devenit primar al orașului), doi dintre scriitorii care s-au ocupat cel mai mult și mai bine de aceste vizite și așteptări, de aceste nostalgii poate. În tinerețea ei, această doamnă bătrână (se numea Molly Morgan Muir) fusese damă de companie a unei femei bogate și în vârstă căreia, printre alte servicii, îi citea romane cu voce tare ca să risipească plictiseala produsă de lipsa grijilor financiare și de o văduvie precoce care rămăsese neîntreruptă: doamna Cromer-Blake avusese parte de o decepție ilicită după scurta ei căsătorie, după cum se spunea în oraș, și era sigur că asta era, mai mult decât moartea soțului ei, puțin sau deloc vrednic de amintire, care o făcuse ursuză și închisă în sine la o vârstă la care, la o femeie, caracteristicile acestea nu pot să mai intrige, nu mai sunt adorabile și nu mai fac obiectul glumelor. Plictiseala o făcea să fie atât de leneșă, încât nu era capabilă să citească în tăcere și singură, așa că îi

cerea doamnei ei de companie să-i transmită cu voce tare aventurile și sentimentele care, cu fiecare zi care trecea – și treceau foarte repede, într-un mod foarte monoton –, păreau mai departe de casa aceasta. Doamna asculta întotdeauna în tăcere, cu un aer absorbit, și din când în când îi cerea simplu lui Molly Morgan Muir să-i recitească un pasaj sau un dialog de care nu voia să se despartă pentru totdeauna, fără să facă o tentativă de a le reține. Când se termina lectura, singurul ei comentariu era, în general: „Molly, ai o voce frumoasă. Te va face să întâlnești iubirea”.

Și în timpul acestor ședințe își făcea apariția fantoma casei: în fiecare după-amiază, când Molly pronunța cuvintele lui Stevenson, sau Jane Austen sau Dumas sau Conan Doyle, vedea nedeslușit silueta unui tânăr cu înfățișare rustică, un băiat de la grajdurile de cai sau de vaci. Prima dată când îl văzuse, în picioare și cu coatele sprijinite de speteaza fotoliului ocupat de doamnă, ca și cum ar fi ascultat cu atenție textul pe care îl citea, fusese cât pe ce să țipe de groază. Dar tânărul își dusesese imediat degetul la buze și îi făcuse semn să continue și să-i descopere prezența. Fața lui era inofensivă, cu un continuu surâs timid în ochii lui poznași, înlocuit în unele momente în care lectura era gravă, de un aer de neliniște serioasă și ingenuă, proprie celor care nu fac deosebirea între ceea ce s-a întâmplat și ceea ce este imaginar. Tânăra ascultase, dar nu putuse evita ca, din acea zi înainte, să-și ridice prea adesea ochii deasupra cocului doamnei Cromer-Blake, care și-i ridica și ea pe ai ei, neliniștită de parcă nu ar fi fost sigură dacă poartă cum trebuie o pălărie ipotetică sau o aureolă iluminată pe nedrept. „Ce se întâmplă, fata mea?” întrebuse ea, deranjată. „Ce privești acolo sus?” „Nimic”, răspunsese Molly Muir, „îmi odihnesc ochii înainte de a-i fixa din nou pe carte. Dacă nu, obosesc”. Tânărul încuviințase cu fularul în jurul gâtului și explicația fusese suficientă pentru ca, în continuare, domnișoara să-și mențină acest obicei și să-și poată mulțumi măcar curiozitatea vizuală. Fiindcă din ziua aceea, în fiecare după-amiază, cu rare excepții, citise pentru patroana ei și pentru el, fără ca prima să se întoarcă vreodată și să vadă instrucțiunile celui de-al doilea.

Tânărul nu da târcoale și nu apărea în nici un alt moment, așa că Molly nu avusese niciodată ocazia, de-a lungul atâtor ani, să-i vorbească sau să-l întrebe cine era și cine fusese, sau de ce o asculta. Se gândi la posibilitatea ca el să fi fost cauza decepției ilicite suferite în trecut de stăpână, dar nici o confidență nu ieși vreodată de pe buzele acesteia, în ciuda insinuărilor și a multelor pagini citite și a lui Molly însăși în timpul lentelor conversații nocturne care duraseră jumătate de viață. Poate că acest zvon era fals, poate că doamna nu avea, de fapt, nimic vrednic de povestit, și de aceea voia întotdeauna să asculte poveștile cele mai vechi, cele mai îndepărtate și cele mai improbabile. În mai multe ocazii, Molly a fost tentată să-și dovedească compasiunea și să-i povestească ceea ce se întâmpla în fiecare după-amiază în spatele ei, să o facă să participe la mica ei emoție cotidiană, să îi aducă la cunoștință existența unui bărbat între acești pereți din ce în ce mai asexuați și taciturni și între care răsunau zile și nopți întregi numai vocile lor, feminine, cea a stăpânei din ce în ce mai îmbătrânită și confuză, cea a lui Molly Muir mai puțin frumoasă și mai slabă cu fiecare dimineată, mai puțin prezentă, care nu îi adusese nici o iubire, contrar prezicerilor, nici o iubire care să fie cel puțin tangibilă, capabilă să se fixeze. Dar de fiecare dată când fusese gata să cedeze acestei tentații, își amintise imediat gestul disperat al tânărului – degetul pe buze, gest pe care îl repeta din când în când cu o privire ușor zeflemitoare -, și păstrase tăcerea. Ultimul lucru pe care îl dorea era să-l supere. Poate că era din cauză că fantomele se plictisesc la fel de mult ca și văduvele.

Când doamna Cromer-Blake a murit, Molly a continuat să locuiască la ea și, timp de câteva zile, nefericită și dezorientată, nu a mai citit; tânărul nu a apărut. Convinsă că acest băiat de la țară voia să capete învățătura de care nu avusese parte în timpul vieții, dar temându-se în același timp că nu așa stăteau lucrurile și că prezența lui era legată în mod misterios de cea a bătrânei doamne, hotărî să citească din nou cu voce tare pentru a-l invoca, și nu doar romane, ci și tratate de istorie și științe ale naturii. Tânărul întârzie să apară câteva zile – cine știe, poate că și fantomele țin doliu, din motive mai întemeiate decât ale oricui altcuiva –, dar în cele din urmă se arată,

atras poate de materiile noi, pe care continuă să le asculte cu aceeași atenție, dar fără să mai stea în picioare și sprijinindu-se de speteaza fotoliului: comod așezat în fotoliul gol, uneori picior peste picior și cu o pipă aprinsă în mână, ca patriarhul în care nu se putuse transforma niciodată.

Tânăra, care înainta în vârstă, îi vorbea cu tot mai multă încredere, dar nu obținea niciodată vreun răspuns: fantomele nu pot, sau nu vor, să vorbească întotdeauna. Și în această încredere tot mai mare și mai unilaterală trecură anii, până într-o zi în care tânărul nu s-a mai înfățișat, nici în zilele și săptămânile următoare. La început, tânăra, care era aproape bătrână acum, s-a neliniștit ca o mamă, temându-se să nu i se fi întâmplat cine știe ce accident sau nenorocire, fără să-și dea seama că aceste verbe nu au sens decât printre muritori, iar cei care nu sunt astfel sunt la adăpost. Când și-a dat seama, neliniștea ei s-a transformat în disperare: în fiecare după-amiază, contempla fotoliul gol și muștra tăcerea, puneă întrebări dureroase neantului, făcea reproșuri aerului invizibil, se întreba ce greșală sau ce eroare comisese și căuta cu înflăcărare texte noi care să poată trezi curiozitatea tânărului și să-l facă să se întoarcă, materii noi și romane noi, și aștepta avidă fiecare nouă livrare a lui Sherlock Holmes, pe abilitatea și lirismul căruia conta cel mai mult, sau aproape, mai mult decât pe orice altă lucrare științifică sau literară. Și în fiecare zi continua să citească cu voce tare, ca să-l vadă venind.

Într-o după-amiază, după luni întregi de dezolare, remarcă faptul că semnul din cartea lui Dickens pe care ea o citea cu răbdare în absența lui nu mai era unde îl lăsase, ci multe pagini mai încolo. Citi cu atenție în locul în care îl găsisese, și înțelese atunci cu amărăciune, și avu parte de decepția vieții ei, oricât de tainică și calmă ar fi fost. Era o frază din text care spunea astfel: „Și ea îmbătrânise și era plină de riduri, iar vocea ei spartă nu mai era plăcută”. Lordul Rymer spune că bătrâna s-a indignat ca o soție repudiată, și că, departe de a se resemna și de a tăcea, a interpelat vidul pe un ton foarte muștrător: „Ești nedrept. Tu nu îmbătrânești și vrei voci plăcute și tinere, și vrei să contempli fețe netede și luminoase. Să nu crezi că nu înțeleg, ești tânăr și așa vei fi mereu. Dar eu te-am educat și te-am

distrat în toți acești ani, și datorită mie ai învățat atâtea lucruri, și să citești, de aceea îmi lași acum mesaje ofensatoare prin intermediul textelor pe care le-am împărțit întotdeauna cu tine. Ține cont că, atunci când a murit doamna, aș fi putut să citesc numai pentru mine, dar n-am făcut-o. Înțeleg că poți pleca în căutarea altor voci, nimic nu te leagă de mine și e adevărat că nu mi-ai cerut niciodată nimic, așa că nu îmi datorezi nimic. Dar dacă știi ce înseamnă recunoștința, îți cer să vii să mă asculți măcar o dată pe săptămână și să fii răbdător cu vocea mea, care nu mai este frumoasă și nu-ți mai place, fiindcă nu îmi va mai aduce iubire. O să mă silesc să citesc cât mai bine. Dar vino, fiindcă acum că am îmbătrânit, am nevoie eu de distracția și de prezența ta”.

După Lordul Rymer, fantoma tânărului țăran veșnic nu a fost chiar atât de dezinvoltă și a revenit la sentimente mai bune, sau poate că știa ce înseamnă recunoștința: din ziua aceea, până în ziua morții, Molly Morgan Muir a așteptat, plină de iluzii și de nerăbdare, întoarcerea zilei alese în care iubirea ei impalpabilă și tăcută să accepte să se întoarcă în trecutul timpului lui, deși nu avea în realitate nici trecut, nici timp, întoarcerea fiecărei miercuri. Și se crede că acest lucru a ținut-o în viață timp de mulți ani, adică un trecut, un prezent și un viitor, sau poate că totul nu este decât nostalgie.